

The background of the cover is a black and white photograph of a traditional Bulgarian folk house. The house has a tiled roof and several windows. A person is standing in the doorway, looking out. The overall scene is captured in a high-contrast, grainy style.

Патрик Модiano
ВИЛА·ТЪГА·
Народна култура

ПАТРИК МОДИАНО ВИЛА „ТЪГА“

Превод: Пенка Пройкова

chitanka.info

В едно курортно градче на френско-швейцарската граница се срещат трима души, чиито съдби се сплитат във възел, който и острието на времето не може да разсече. Убежището, търсено от Виктор, младия герой на „Вила «Тъга»“, се оказва тъй несигурно и измамно, както и надеждата му, че ще го намери другаде.

Критиката провъзгласи този роман за едно от най-ярките постижения на френската художествена проза през последните години, а автора му — за неин особено интересен представител...

I

Унищожиха хотел „Вердюн“. Беше странна сграда с разядена от времето дървена веранда, точно срещу гарата. В него отсядаха да откъснат между два рейса търговски пътници. Известен беше като туристически хотел. Съседното кафене имаше форма на ротонда, то също изчезна. Как точно се казваше — кафене „Циферблати“ или кафене „Бъдеще“? Сега между гарата и зеленината на площад „Албер I“ зее пустота.

Улица Роаял не се е променила, но поради зимата и късния час, като върви по нея, човек има чувството, че прекосява мъртъв град. Витрините на книжарницата „Клеман Маро“, на бижутера Хоровиц, „Довил“, „Жьонев“, „Льо Тук е“, английската сладкарница „Фидел-Берже“... По-надолу — фризьорският салон на Ръоне Пиго. Витрините на „Анри а ла Пансе“. Повечето от тези луксозни магазини се затварят в края на сезона. В дъното, откъдето започват аркадите, вляво, блести червено-зеленият неон на „Сентра“. На отсрещния тротоар, ъгъла на улица Роаял и Плас дю Пакие, се намира „Механата“, която младежта посещава през лятото. Дали и сега клиентите са същите?

Нищо не е останало от голямото кафене, от неговите полилеи, огледала, от пръснатите чак по улицата маси с чадъри. В осем часа вечерта там вече оживено сновяха от маса на маса, събираха се на групи. Смехове. Руси коси. Звън на чаши. Сламни шапки. От време на време някоя плажна хавлия внасяше пъстра нотка. Подготвяха се за нощните празненства.

Вдясно е казиното, бяла масивна постройка, отворено е само от юни до септември. През зимата местната буржоазия два пъти в седмицата заема игралната зала, за да играе бридж, а в пушалнята се събират членовете на тукашния Ротари клуб. Отзад паркът Албини се спуска под лек наклон към езерото с плачещите върби, с музикалния кът и кея, откъдето потегля вехтото корабче, което обикаля малките крайбрежни селища: Вейрие, Шавоар, Сен-Жориоз, Еден-Рок, Пор-

Люсац... Изброявам, изброявам... — Но има такива думи, които си тананикаме безспир, като приспивна песен.

Тръгваме по Авеню д'Албини с явори от двете страни. То върви край езерото и точно там, където извива надясно, се вижда бял дървен портал — входът на Спортинг клуба. Многобройни тенис кортове покрай алеята, настлана с камъчета. После, ако затворим очи, ще си спомним дългата редица кабин и пясъчния плаж, който се простира на около триста метра. По в дъното е английската градина, където в сградата на стара оранжерия се намират барът и ресторантът на Спортинга. Всичко това е като полуостров; около хиляда и деветстотната година той е принадлежал на автомобилния конструктор Гордон-Грам. Срещу Спортинга от другата страна на Авеню д'Албини започва булевард Карабасел. Той лъкатуши до хотелите „Ермитаж“, „Уиндзор“ и „Алхамбра“, но до тях може да се стигне и с въздушната железница. През лятото тя работи до полунощ и спира на малка гара, която отвън прилича на хижа. Тук има разнообразна растителност и човек се чуди къде ли е попаднал: в Алпите, край Средиземно море или из Тропиците. Пинии. Мимози. Борове. Палми. А от булеварда, виещ се по склоновете на хълма, се открива панорамата: цялото езеро, веригата на Аравите и в другия край онази неуловима страна, наречена Швейцария.

В „Ермитажа“ и в „Уиндзор“ вече дават под наем само апартаменти. Добре, че не са се сетили да унищожат въртящата се врата на „Уиндзор“ и остъклената зала, с която продължаваше холът на „Ермитажа“. Спомнете си: тя беше отрупана с пълзящи растения. „Уиндзор“ беше построен в самото начало на века и бялата му фасада изглеждаше също тъй сладникава, както фасадите на Рул и на Негреско в Ница. „Ермитажът“ беше боядисан в охра, беше по-прост и по-величествен. Приличаше на хотел „Роаял“ в Довил. Направо като брат близък. Наистина ли са ги разделили на апартаменти? По прозорците никаква светлинка. Да имахме смелостта да прекосим мрачните холове и да се изкачим по стълбите. Тогава може би щяхме да установим, че тук не живее никой.

Събориха „Алхамбра“. Нито следа от градините, които го заобикаляха. На негово място навярно ще построят някой модерен хотел. Да напрегнем малко паметта си: през лятото градините на „Ермитажа“, на „Уиндзор“ и на „Алхамбра“ почти се сливаха с

представата ни за изгубения рай или за обетованата земя. Но в кой ли от трите хотела беше онази огромна леха с гергини и онзи парапет, на който се облакътяхахме, за да съзерцаваме ширналото се долу езеро? Все едно. Ние бяхме последните свидетели за съществуването на един свят.

Късно е и е зима. От другата страна на езерото блещукат едва доловимите влажни светлини на Швейцария. От пицната растителност на Карабасел са останали само няколко изсъхнали дървета и хилави храсталаци. Фасадите на „Уиндзор“ и на „Ермитажа“ са черни, сякаш обгорени. Градът е загубил своето международно курортно лустро. Сега той е изпаднал до обикновен окръжен център. Малък град, свит в дебрите на френската провинция. Нотариусът и помощник-префектът играят бридж в пустеещото казино. Също и госпожа Пиго, четиридесетгодишната управителка на фризьорския салон, руса, лъхаща на парфюм „Шокинг“. До нея е Фурние младши, чието семейство притежава три текстилни фабрики във Фаверж; Сервоз от фармацевтичните лаборатории на Шамбери, превъзходен играч на голф. Разправят, че чернокосата госпожа Сервоз, пълна противоположност на русокосата госпожа Пиго, все още се разхождала с беемве между Женева и своята вила в Шавоар и много обичала младите хора. Често я виждали с Пемпен Лаворал. Бихме могли да дадем и хиляди други подробности, също тъй блудкави и изненадващи, за ежедневието на това градче, защото за дванадесет години нещата и хората сигурно не са се кой знае колко променили.

Кафенетата са затворени. През вратата на „Сеитра“ се процежда розова светлина. Искате ли да влезем, за да проверим дали ламперията от акажу е същата, дали лампата с шотландски абажур е на мястото си — от лявата страна на бара? Не са махнали снимките на Емил Але, направени в Енгелберг, когато той спечели световния шампионат. Нито фотографиите на Джеймс Кътит. Нито пък снимката на Даниел Хендрикс. Те са все така наредени над рафтовете с бутилки. Разбира се, пожълтели са. А в полумрака единственият клиент, червенолик мъж с карирано сако, разсеяно опипва барманката. В началото на шейсетте години красотата ѝ имаше пикантен аромат, но вече е понатежала.

Чуваме собствените си стъпки в пустата улица Сомейе. Вляво кино „Регент“ си е все същото: вечната оранжева мазилка и надписът „Регент“ с аленочервен английски курсив. Все пак сигурно са

обновили залата, сменили са дървените столове и старите снимки на звездите, които украсяваха входа. Площадът пред гарата е единственото място в града, където още проблясват светлини и има известно оживление. Експресът за Париж минава шест минути след полунощ. Отпускарите от казармата Бертоле пристигат на малки шумни групи, носят метални или картонени куфари в ръка. Някои пеят „Елхови лес“: сигурно защото приближава Коледа. На втори перон те се скупчват, тупат се по гърбовете. Все едно, че заминават за фронта. Сред всички тези шинели има и един бежов цивилен костюм. Човекът, който го носи, сякаш не изпитва студ; той е увил около врата си зелен копринен шал и го пристяга нервно. Обикаля от група на група, оглежда се на всички страни с объркано изражение, като че ли търси някого сред блъсканицата. Дори запитва нещо един военен, но той и двамата му другари подигравателно го измерват от глава до пети. Други отпускарите се обръщат и подсвиркват след него. Той се преструва, че не забелязва, дъвче цигарето си. Сега е малко встрани заедно с един русичък алпийски стрелец. Младежът явно се чувства неудобно и от време на време хвърля притеснени погледи към другарите си. Мъжът се опира на рамото му, шепне му нещо на ухото. Алпийският стрелец се мъчи да се отскубне. Тогава човекът пъхва един плик в джоба му, поглежда го безмълвно и вдига яката на сакото си, защото е почнало да вали сняг.

Този човек се нарича Ръоне Мейнт. Внезапно той вдига лявата си ръка, заслонява челото си, също както преди дванадесет години, когато този жест беше характерен за него. Колко е остарял.

Влакът вече е пристигнал на гарата. Започва истински пристъп, те се блъскат в коридорите, свалят прозорците, подават си куфарите. Някои пеят: „Отново ще се срещнем с теб...“, но повечето реват: „Елхови лес...“ Снегът завалява по-силно. Мейнт стои неподвижно, заслонил с ръка челото си. Русолявият младеж го гледа през стъклото, а по устните му играе не много приятна усмивка. Той мачка кепето си на алпийски стрелец-Мейнт го поздравява. Вагоните се изнизват и отнасят увиснали по вратите гроздове военни, които пеят и махат за сбогом.

Пъхнал ръце в джобовете на сакото си, той се отправя към бюфета на гарата. Двамата келнери подреждат масите, метат лениво пода. Зад бара човек в мушама подрежда последните чаши. Мейнт си

поръчва коняк. Мъжът сухо му отговаря, че вече не сервират. Мейнт отново иска коняк.

— Тука — казва мъжът, изговаряйки провлечено сричките, — тука не обслужваме пудри.

И другите двама зад него избухват в смях. Мейнт не се помръдва, той е уморен, гледа в една точка пред себе си. Единият келнер е угасил лампите на лявата стена. Само барът е облян в жълта светлина. Те чакат скръстили ръце. Дали няма да му хвърлят някой хубав бой? Кой знае? Може пък Мейнт да удари с длан по мръсния тезгях и заел старата си поза, да извика с някогашния си безочлив смях: „Аз съм кралица Астрид, БЕЛГИЙСКАТА КРАЛИЦА!“

II

Какво правех на осемнадесет години край това езеро, в тези известни минерални бани? Нищо. Живеех в един семеен пансион, „Липите“, на булевард Карабасел. Можех да си намеря стая в града, но предпочитях да съм на високото, на две крачки от „Уиндзор“, „Ермитажа“ и „Алхамбра“, чиито лукс и пищни градини ме успокояваха.

Защото аз си умирах от страх, чувство, което и после никога не преодолях: по онова време то беше много по-натрапчиво и безразсъдно. Бях избягал от Париж с мисълта, че този град става опасен за хора като мен. В него цареше неприятна полицейска атмосфера. Имаше прекалено много хайки, а аз не мога да ги търпя. Избухваха бомби. Искан ми се да уточня хронологически нещата и понеже в такива случаи обикновено споменаваме войни — коя ли война беше тогава? Струва ми се, тъй наречената алжирска, в началото на шейсетте години, когато се возехме в открити „Флориди“ и жените се обличаха зле. Мъжете също. Аз се страхувах. Много повече, отколкото днес, и бях си избрал това убежище, защото се намираше на пет километра от Швейцария. При най-малка тревога можеше да се премине езерото. Бях наивен, въобразявах си, че колкото по-близо е човек до Швейцария, толкова по-голяма вероятност има да се измъкне. Още не знаех, че Швейцария не съществува.

„Сезонът“ беше започнал от 15 юни. Предстоеше низ от празници и увеселения. Обед на „Посланиците“ в казиното. Турне на Жорж Юлмер. Три представления на „Слушайте внимателно, господа“. Фойерверки за 14 юли на игрището за голф в Шаваар, балети на маркиз дьо Кюева и още много други забавления, които бих могъл да си спомня веднага, ако имах под ръка програмата, издадена от управителния съвет. Запазил съм я и съм сигурен, че ще я намеря между листовете на някоя книга, която съм чел онази година. Кой знае коя? Времето беше „великолепно“ и редовните посетители предвиждаха слънце чак до октомври.

Много рядко отивах да се къпя. Обикновено прекарвах дните си в хола или в градините на „Уиндзор“ и накрая почти започнах да вярвам, че там поне няма опасност за мен. Когато ме завладяваше страхът — цвете, чиито листенца се разтваряха бавно в корема ми, — гледах право пред себе си към другия бряг на езерото. От градините на „Уиндзор“ се виждаше едно селце. По права линия на не повече от пет километра. Можеше да се преплува дотам. С моторница през нощта бяха необходими най-много двацетина минути. Ами да. Мъчех се да се успокоя. Шепнях, като разчленявах ясно сричките: „С моторница през нощта...“ Ставаше ми по-добре, продължавах да чета романа или някое безобидно списание (бях решил да не чета вестници и да не слушам новините по радиото. Всеки път, когато ходех на кино, се стараех да влизам след прегледа). Не, по-добре да не зная нищо за съдбата на света. Да не усилвам страха си, усещането за неизбежна катастрофа. Да се занимавам само с невинни неща: мода, литература, кино, мюзикъли. Да се изтегна на някой лежащ стол, да затворя очи, да се отпусна, най-вече да се отпусна. Да забравя. Моля?

Привечер слизах в града. Сядах на една пейка на Авеню д'Албини и гледах движението край брега на езерото, плъзгането на малките платноходки, на водните колела. Това ободряваше. Листата на яворите ме закриляха отгоре. Продължавах пътя си, крачех бавно и предпазливо. На Плас дю Пакие избирах винаги отдалечена маса на терасата в „Механата“ и редовно си поръчвах кампари със сода. Гледах младежта наоколо си, всъщност и аз бях част от нея. Смрачаваше се и те прииждаха все повече. Чувам още смеховете им, виждам спуснатите над очите кичури коса. Момчетата носеха тесни панталони и памучни шорти. Момчетата — блейзери с емблема и шалчета под яката на ризата. Всичките бяха с къси коси, модна прическа. Те подготвяха увеселенията си. Момчетата идваха на тях с бухнали рокли, пристегнати в талията, с обувки без токове. Разумна и романтична младеж, която щяха да изпратят в Алжир. Не и мен.

В осем часа се връщах да вечерям в „Липите“. В този семеен пансион, чиято фасада ми напомняше ловна хижа, всяко лято отсядаха десетина редовни клиенти. Всички те бяха над шестдесетте и отначало присъствието ми ги дразнеше. Но аз съдържах дори дишането си. Никакво ръкомахане, сведен поглед, неподвижно лице — само да не мигам често, — така се мъчех да не усложнявам и без това

несигурното си положение. Те оцениха добрите ми намерения и мисля, че в крайна сметка спечелих донякъде благоразположението им.

Хранехме се в трапезария, обзаведена в савойски стил. Можех да поведя разговор с най-близките си съседи, спретнато облечени възрастни съпрузи от Париж, но от някои намеци бях подразбрал, че мъжът е бивш полицейски инспектор. Останалите също вечеряха на двойки с изключение на един господин с тънки мустачки и покорно кучешко лице, самотен, сякаш изоставен тук. Сред шума от разговорите чувах как понякога хлъцва, също като че ли лае. След ядене наемателите минаваха в салона и въздишайки, сядаха в креслата с кретонени калъфи. Собственичката на „Липите“ госпожа Бюфаз им поднасяше билков чай или нещо за храносмилане. Жените разговаряха помежду си. Мъжете започваха да играят канаста. Господинът с кучешкото лице запалваше тъжно хаванска пура и гледаше играта, седнал встрани.

Аз с удоволствие бих останал сред тях в меката и успокояваща светлина на лампите с абажури от розова коприна, но тогава може би щеше да ми се наложи да приказвам или да играя канаста. Дали пък щеше да им е неприятно, ако остана там да ги погледам, без да говоря? Слизях отново в града. Точно в девет и четвърт — веднага след прегледа — влизах в кино „Регент“ или в киното на казиното, което беше по-елегантно и по-удобно. Намерих програма на „Регент“ от онова лято.

КИНО „РЕГЕНТ“ От 15 до 23 юни:

Нежна и буйна Елизабет на **А. ДЮКОЕН**

От 24 до 30 юни;

Миналата година в Мариенбад на **А. РЕНЕ**

От 1 до 8 юли:

К. Р. Ъ. вика Берлин на **Р. ХАБИБ**

От 9 до 16 юли:

Завещанието на Орфей на **Ж. КОКТО**

От 17 до 24 юли:

Капитан Фракас на **П. ГАСПАР-ЮИТ**

От 25 юли до 2 август:

Кой сте вие, доктор Зорге? на **И. ЧАМПИ**

От 3 до 10 август:
Нощта на **М. Антониони**
От 11 до 18 август:
Светът на Сузи Вонг От 19 до 26 август:
Порочният кръг на **М. Пека**
От 27 август до 3 септември:
Гората на влюбените на **К. Отан-Лара**

С удоволствие бих погледал пак някой и друг кадър от тези стари филми.

След киното отново отивах в „Механата“ да изпия чаша кампари. Младите хора ги нямаше. Полунощ. Навярно танцуваха някъде. Гледах всичките тези столове, празните маси, келнерите, които прибираха големите чадъри. Взирах се в големия осветен фонтан пред входа на казиното, от другата страна на площада. Той безспир променяше цвета си. Забавлявах се, като броях колко пъти ще стане зелен. Ей така, да мине време, нали? Един път, два пъти, три пъти. На петдесет и третия път ставах, но обикновено не си правех труда да играя дори и тази игра. Бленувах и машинално пиех на малки глътки питието си. Спомняте ли си Лисабон през войната? Всичките онези хора, заседнали из баровете и във фойето на хотел „Авис“ с техните куфари и сандъците-гардероби, хора, очакващи кораб, който нямаше да пристигне? Е, добре, двадесет години по-късно и аз изпитвах чувството, че съм един от тях.

В редките случаи, когато слагех фланеления си костюм и единствената си вратовръзка (тъмносиня, обсипана с малки лилии, подарък от един американец, на обратната ѝ страна бяха избродирани думите: „Интернешънъл Бар Флай“. По-късно разбрах, че това било името на някакво тайно дружество на алкохолици. По тази вратовръзка се разпознавали едни други и си правели дребни услуги), влизах в казиното и оставах няколко минути на прага на „Брюмел“ да погледам как танцуват хората. Бяха на възраст от тридесет до шестдесет години, тук-там се мяркаха по-млади момичета в компанията на елегантни петдесетгодишни мъже. Международна клиентела, твърде „изискана“, която се кършеше под звуците на разни италиански шлагери или на мелодичния ямайски танц калипсо. После се качвах в игралната зала.

Често наблюдавахме големи залози. От съседна Швейцария идваха играчи от висока класа. Спомням си един страшно хладнокръвен египтянин с мазна рижа коса и очи на газела, който замислено поглаждаше с показалец тънките си мустаци. Залагаше по пет милиона наведнъж; разправяха, че е братовчед на крал Фарук.

С облекчение излизах отново на чист въздух.

Тръгнах бавно по Авеню д'Албини към Карабасел. Никога не съм виждал такива прелестни, ясни нощи, както по това време. Огънчетата на вилите край брега на езерото искряха силно, ослепително и в блясъка им аз откривах музика, сякаш слушах соло саксофон или тромпет. Долавях и лекото, безплътно шумолене на яворите. Изчаквах последния рейс на въздушната железница, седнал на железната пейка в заслона. Помещението се осветяваше само с една лампа и аз се отпусках, потъвах, изпълнен с безкрайна доверчивост, в моравия здрач. От какво да се страхувам? Шумът на войните, грохотът на света трябваше да преминат през истинска стена от памук, за да достигнат до този оазис на почивката. А и кой ли ще се сети да ме търси сред такива видни посетители?

Слизах на първата спирка Сен-Шарл-Карабасел, а железницата продължаваше да се изкачва празна. Приличаше на тлъста светулка.

Прекосявах на пръсти коридора на „Липите“, събувах мокасините си, защото старците спят леко.

III

Тя седеше в хола на „Ермитажа“ на едно от големите канапета в дъното и не изпускаше от очи въртящата се врата, сякаш чакаше някого. Бях в едно кресло на два-три метра от нея и я виждах в профил.

Червеникавокафява коса. Рокля от зелен шантунг. Обувки с тънки токчета, каквито се носеха. Бели.

В краката ѝ лежеше куче. То се прозяваше и се протягаше от време на време. Грамаден и вял германски дог на черни и бели петна. Зелено, червеникаво, бяло, черно. Това съчетание от цветове някак ме замайваше. Как се озовах до нея на канапето? Може би с посредничеството на германския дог, който лениво дойде при мен, за да ме подуши.

Забелязах, че тя има зелени очи, почти незабележими лунички и е малко по-голяма от мен.

Онази сутрин се разхождахме в градините на хотела. Кучето вървеше пред нас. Крачехме по една алея, над която имаше свод от повет, разцъфнал с лилави и бели цветчета. Разтварях гъстите листнати клони на зановеца; минавахме край ливади и храсти кучи дрян. Наоколо — ако не ме лъже паметта — южни растения, като заскрежени, розови глогини и една стълба с празни каменни раковини от двете страни. Голяма леха с жълти, червени и бели гергини. Наведохме се над парапета и загледахме езерото долу.

Никога не разбрах какво точно си бе помислила тя за мен при тази първа среща. Може би ме беше взела за скучен богаташки син. Забавно ѝ се беше сторило, че слагам монокъл на дясното си око, когато чета, в същност не защото бях суетен или откачен, а защото с това око виждах много по-зле, отколкото с другото.

Не говорим. Чувам ромоленето на една водна струя, която извира в средата на близката морава. Някой слиза по стълбата срещу нас, един мъж, чийто светложълт костюм забелязах отдалеч. Той ни махва с ръка. Носи тъмни очила и си бърше челото. Тя ми го представя под името

Ръоне Мейнт. Той веднага допълва: „Доктор Мейнт“, като набляга на думата доктор. Изкривява уста в усмивка. И аз на свой ред се представям: „Виктор Хмара“. Това е името, което бях избрал, за да попълня адресната си карта в „Липите“.

— Вие сигурно сте приятел на Ивон? Тя му отговаря, че току-що се е запознала с мен в хола на „Ермитажа“ и че чета с монокъл. Наистина това много я забавлява. Тя ме моли да си сложа монокъла, за да го покажа на доктор Мейнт. Подчинявам се.

— Чудесно — казва Мейнт и замислено клати глава.

И тъй, тя се казваше Ивон. А фамилното ѝ име? Забравил съм го. Значи, само за дванадесет години човек може да забрави данните от паспорта на хората, които са представлявали нещо в живота му. Беше сладко, много френско име, нещо като: Кудръоз, Жаке, Лъобон, Мурай, Венсан, Жербо...

На пръв поглед Ръоне Мейнт изглеждаше по-възрастен от нас. Около тридесетгодишен. Среден ръст, кръгло нервно лице и пригладени назад руси коси.

Завърнахме се в хотела през градината, друг път не бях минавал оттук. Настланите с камъчета алеи бяха прави, моравите симетрични и подрязани като английските. Около всяка от тях пламтяха лехи от бегонии и цъфнал здравец. И тихото успокоително ромолене на водните струи, които поливаха тревата. Спомних си за Тюйлери, за моето детство. Мейнт ни предложи да пийнем по чашка и после да обядваме в Спортинга.

Моето присъствие им се струваше напълно естествено, държахме се, сякаш се познавахме от край време. Тя ми се усмихваше. Говорехме за незначителни неща. Не ми задаваха никакви въпроси, но кучето притискаше глава до коляното ми и ме наблюдаваше.

Тя стана и ни каза, че ще отиде да вземе от стаята си един шал. Значи, живееше в „Ермитажа“? Какво правеше тук? Коя беше тя? Мейнт беше извадил от джоба си цигаре и го гризеше. Тогава забелязах, че той има тикове. Лявата му скула се стягаше, сякаш да задържи невидим монокъл, но черните очила прикриваха донякъде това трепкане. Понякога издаваше брадата си напред и човек би могъл да помисли, че предизвиква някого. Освен това и дясната му ръка от време на време се разтърсваше като от електрически ток, а пръстите му описваха странни криволици във въздуха. Всички тези тикове бяха

свързани помежду си по най-хармоничен начин и придаваха на Мейнт някаква неспокойна елегантност.

— На почивка ли сте тук?

Отговорих утвърдително. Казах, че имам късмет — времето е „толкова слънчево“. Наистина, този курорт е „райско кътче“.

— За пръв път ли идвате? Не го ли знаехте? Долових отсенка на ирония в гласа му и на свой ред си позволих да го попитам дали и той прекарва почивката си тук. Мейнт се поколеба.

— О, и да, и не. Но познавам това място от много дълго време... — Той махна небрежно с ръка някъде към хоризонта и каза с безразличие: — Планините... Езерото... Езерото...

После свали черните си очила и ме погледна с нежен и тъжен поглед. Усмиваше се.

— Ивон е прелестно момиче — каза ми той. — Пре-лест-но.

Тя се приближаваше към масата, беше със зелено муселинено шалче около шията. Усмиваше ми се, не отделяше поглед от мен. Нещо се разтваряше от лявата страна на гърдите ми и аз си казах, че това е най-хубавият ден от живота ми.

Качихме се в колата на Мейнт, стар бежов додж с гюрук. И тримата се настанихме на предната седалка, Мейнт на волана. Ивон в средата, а кучето отзад. Колата потегли внезапно, плъзна се по паважа и за малко не одраска портала на хотела. Пътувахме бавно по булевард Карабасел. Вече не чувах шума на мотора. Дали Мейнт не беше оставил колата да слиза по инерция? От двете страни на пътя пиниите задържаха слънчевите лъчи и това беше истински танц на светлината. Мейнт си подсвиркуваше, лекото поклащане ме приспиваше, а главата на Ивон на всеки завой се отпускате на рамото ми.

Бяхме сами в ресторанта на Спортинга, бивша оранжерия, закрияна от слънцето от една плачеща върба и гъсто засадени алпийски рози. Мейнт обясняваше на Ивон, че трябвало да отиде до Женева и щял да се върне вечерта. Помислих дали не са брат и сестра. Не. Никак не си приличаха.

В залата влязоха десетина души. Разположиха се на съседната маса. Идваха от плажа. Жените носеха пъстри блузи с моряшки яки, мъжете бяха с хавлии. Единият от тях, по-висок от другите, с широки рамене и къдрав руси коси, говореше твърде превзето. Мейнт свали

черните си очила. Беше преbledнял внезапно. Той посочи с пръст високия рус мъж и каза с остър глас, почти изсъска:

— Я, ето я и Карлтон... Най-голямата МРЪСНИЦА в департамента...

Русокосият се престори, че не е чул, но приятелите му се обърнаха към нас смаяни.

— Разбра ли какво казах, скъпа Карлтон? За няколко секунди в ресторанта настъпи пълно мълчание. Русият атлет бе навел глава. Всички стояха като вкаменени. Ивон обаче дори не трепна, сякаш бе свикнала с подобни случки.

— Не се бойте — пошепна ми Мейнт, като се наклони към мен, — няма нищо, нищо особено...

Сега лицето му бе станало гладко, детинско, без никакви тикове. Разговорът ни продължи и той попита Ивон какво иска да й донесе от Женева. Шоколад? Турски цигари?

Напусна ни пред входа на Спортинга, като предложи да се срещнем към девет часа вечерта в хотела. Ивон и той говореха за някакъв си Мадежа (или Мадейа), който организираше празненство в една от вилите край езерото.

— Ще дойдете с нас, нали? — попита ме Мейнт. Гледах го как върви към колата си, сякаш тласкан от променлив ток. Също както и първия път той потегли с бясна скорост и автомобилът отново докосна портала, преди да изчезне. Без да извързва глава, той ни махна.

Останах сам с Ивон. Тя ми предложи да се поразходим в градините на казиното. Кучето вървеше пред нас и изглеждаше още по-уморено. Понякога сядаше наред алеята и трябваше да го викаме по име: „Освалд“, за да стане. Тя ми обясни, че е така отпуснато не от мързел, а от меланхолия. Било от някаква много рядка порода германски догове, които страдали от наследствена тъга и нежелание да живеят. Някои дори се самоубивали. Запитах я защо е избрала такова мрачно куче.

— Защото са по-елегантни от другите — отвърна ми тя живо.

Веднага си помислих за династията на Хабсбургите, в която също бе имало чувствителни ипохондрици като това куче. Твърдяха, че се дължало на роднинските бракове и наричаха това депресивно състояние „португалска меланхолия“.

— Вашето куче — казах аз — страда от „португалска меланхолия“.

Тя обаче не ме чу.

Бяхме дошли до кея. На борда на „Адмирал Гизан“ имаше десетина души. Вдигаха мостчето. Облакътени на парапета, разни деца махаха с ръце и викаха. Корабът се отдалечаваше и в него имаше някакво колониално очарование, лъх на разруха.

— Някой следобед — каза ми Ивон — и ние ще трябва да се качим на този кораб. Как ти се струва, сигурно ще бъде забавно?

Заговори ми за пръв път на „ти“. Беше изрекла тези думи с необясним възторг. Коя беше тя? Не смеех да я попитам.

Вървахме по Авеню д'Албини и короните на яворите разстилаха сянката си над нас. Бяхме сами. Кучето подтичваше на двадесетина метра пред нас. От предишното му униение не беше останало нищо и то вървеше гордо, с високо вдигната глава, а понякога се отбиваше встрани и правеше танцови стъпки като конете от манежа.

Седнахме да чакаме въздушната железница. Тя облегна главата си на рамото ми, зави ми се свят, също както в колата по булевард Карабасел. Още я чувах как ми казва: „Някой следобед... да се качим... кораб... как ти се струва, сигурно ще бъде забавно?“, с такъв един неопределим акцент... питах се дали не е унгарски, английски или савойски. Въздушната железница се изкачваше бавно и растителността от двете ѝ страни ставаше все по-гъста. Тя сякаш се мъчеше да ни погълне. Цветята се притискаха към стъклата и понякога отнасяхме някоя роза или клонче кучи дрян.

В нейната стая в „Ермитажа“ прозорецът беше полуотворен, чувах равномерното тупкане на топките за тенис, далечните възклицания на играчите. Все още съществуваха мили и успокояващи глупци в бели екипи, които си подмятаха топки над разни мрежи и това означаваше, че земята продължава да се върти и ние разполагаме с няколко часа отдих.

По кожата ѝ имаше малки лунички. Струва ми се, че се биеха в Алжир.

Онази нощ. И Мейнт, който ни чакаше в хола. Облечен в бял костюм от шлифферен плат, с безупречно завързано тюркоазносиво шалче около врата. Беше донесъл от Женева цигари и държеше на всяка цена да ги опитаме. Но нямахме нито миг за губене — както

казваше той, — защото сме щели да закъснеем за Мадежа (или Мадейа).

Този път се спуснахме с пълна пара по булевард Карабасел. Захапал цигарето си, Мейнт увеличаваше скоростта на завоите и не зная по какво чудо се озовахме живи и здрави на Авеню д'Албини. Обърнах се към Ивон и се изненадах, че лицето ѝ не изразява ни най-малък страх. Дори я чух как се разсмя в един миг, когато колата подскочи.

Кой бе този Мадежа (или Мадейа), у когото отивахме? Мейнт ми обясни, че ставало дума за австрийски кинорежисьор. Бил снимал филм по тези места — по-точно в Ла Клузас, — някакъв заслон за скиори, отдалечен на двадесетина километра, и Ивон играла роля в него. Сърцето ми заби.

— В киното ли работите? — попитах я аз. Тя се разсмя.

— Ивон ще стане много голяма актриса — заяви Мейнт и натисна докрай педала за газта.

Дали говореше сериозно? Ки-но-ак-три-са. Може би дори съм виждал снимката ѝ в „Синемонд“ или в онзи „Кино указател“, който открих, когато тършувах в една стара женевска книжарница, и после го прелиствах през безсънните си нощи. Накрая почти бях запомнил имената на актьорите и на „техническия персонал“. И днес си спомням откъслечно някои от тях:

ДЖУНИ АСТОР — Снимка Бернар и Воклер, улица Буенос Айрес №1 — Париж VII.

САВИН ГИ — Снимка Теди Пиаз. Комедия — песни — танци.

Филми: „Нелегалните...“, „Мацките заповядват...“, „Мис Катастрофа...“, „Танцът на белезниците...“, „Здрасти, докторе...“ и т.н.

ГОРДИН (ФИЛМИ САША), улица Спонтини № 19 — Париж XVI — КЛЕ 77–94. Господин Саша Гордин, адм.

Попитах Ивон има ли „псевдоним“, който зная. В отговор на моя въпрос тя прошепна: „Тайна“. И допря показалец до устните си. Мейнт прибави с обезпокояващо зъл смях:

— Не разбирате ли, тя е тук инкогнито. Мейнт караше по пътя край брега на езерото. Беше забавил ход, радиото свиреше. Въздухът беше топъл и ние се плъзгахме в меката и светла нощ, каквато никога вече не ми се случи да изживея освен в Египет или в мечтаната

Флорида. Кучето бе опряло брадата си на рамото ми и дъхът му ме изгаряше. Вдясно градините се спускаха към езерото. След Шавоар пътят бе заобиколен с палми и пинии.

Бяхме подминали селцето Вейрие-дю-Лак и пътувахме по един наклон. Порталът беше в най-ниската част на пътя. На дървена табелка пишеше: „Вила «Липите»“ (също като моя хотел). Широка алея, настлана с камъчета, заобиколена от дървета и занемарена растителност, водеше до прага на къщата, висока бяла сграда в стил „Наполеон III“, с розови капаци на прозорците. Няколко коли, наредени една зад друга. Пресякохме вестибюла и влязохме в някакво помещение, навярно гостната. Две-три лампи излъчваха мека светлина, имаше десетина души, някои стояха край прозорците, други се излежаваха на бяло канапе — както ми се стори, единствената мебел. Пиеха и разговаряха оживено на немски и френски. От един грамофон, поставен направо на паркета, се лееше бавна мелодия, певецът повтаряше с плътен глас:

О, Бионда гърл... О, Бионда гърл... Бионда гърл...

Ивон ме беше хванала за ръка. Мейнт се оглеждаше на всички страни, сякаш търсеше някого; но присъстващите не ни обръщаха ни най-малко внимание. Излязохме през широката стъклена врата на една веранда със зелен дървен парапет, с лежащи столове и плетени кресла. Китайски фенер рисуваше сложни сенки, причудливо заплетени дантели, и Ивон и Мейнт изглеждаха така, сякаш внезапно са покрили лицата си с воалетки.

Долу в градината, около претъпкан с лакомства бюфет, се бяха струпали много хора. Висок светлорус мъж ни махна с ръка и тръгна към нас, като се подпираше на бастун. Бежовата му памучна риза с разтворена яка приличаше на сафари и аз се размислих за онези хора, които по-рано се срещаха в колониите и които имаха „минало“. Мейнт ми го представи: Ролф Мадежа, „режисьора“. Той се наведе, за да целуне Ивон, и сложи ръка на рамото на Мейнт. Наричаше го „Мент“ с акцент по-скоро английски, отколкото немски. Поведе ни към бюфета, а високата почти колкото него жена, същинска валкирия с бездънен поглед (тя ни гледаше, без да ни вижда, или може би съзерцаваше нещо отвъд нас), беше негова съпруга.

Оставихме Мейнт в компанията на някакъв млад човек с физика на алпинист, а Ивон и аз продължихме да се спираме ту при едни, ту

при други. Тя целуваше всички и когато я попитаха кой съм, отговаряше: „Приятел“. Доколкото разбрах, повечето от тези хора бяха участвували във „филма“. Те се разпръснаха из градината. Виждаше се добре, защото имаше пълнолуние. Вървахме по алеите, превзети от тревата, изведнъж съзряхме невъобразимо висок кедър. Стигнахме до оградата, зад която се чуваше плискането на езерото, и останахме за дълго там. От това място се виждаше къщата, която се възправяше сред запуснатия парк и съществуването ѝ там ни изненада така, сякаш бяхме пристигнали в онзи стар град на Южна Америка, където разправят, че опера в стил рококо, катедрала и частни хотели от италиански мрамор днес били погребани в девствената гора.

Другите гости не се бяха отдалечили колкото нас, освен две-три двойки, които различавахме смътно и които се възползуваха от пищния храсталак и от нощта. Повечето останаха пред къщата или на терасата. Върнахме се при тях. Къде ли беше Мейнт? Може би вътре, в гостната. Мадежа се приближи и с полуанглийски, полунемски акцент започна да ни разправя с какво удоволствие щял да остане тук още две седмици, но му се налагало да замине за Рим. Щял да наеме отново вилата през септември, „когато монтажът на филма бъде завършен“. Той прегръща Ивон през кръста и не ми е ясно дали я опипва, или я гали бащински:

— Тя е много добра актриса. Той ме гледа втренчено, забелязвам как очите му се замъгляват все повече и повече.

— Вие се казвате Хмара, нали?

Внезапно мъглата се разпръсва и в очите му заиграва метален блясък.

— Хмара... значи, Хмара, нали така? Отговарям „да“, полугласно. Очите му отново загубват твърдостта си, овлажняват се, сякаш се втечняват. Сигурно той притежава способността да регулира техния блясък, както се нагласява фокусът на бинокъл. Когато иска да се вгълби в себе си, очите му овлажняват и външният свят се превръща в размазано петно. Познавам този метод, нали и аз често го използвам.

— Имаше на времето един Хмара в Берлин... — каза ми той. — Нали така, Илзе?

Жена му, изтегната на един лежащ стол в другия край на верандата, бърбеше с двама млади хора; тя се обърна с усмивка.

— Нали така, Илзе? Имаше на времето един Хмара в Берлин?

Тя го погледна все така усмихната. После се извърна и продължи да разговаря. Мадежа вдигна рамене и стисна бастуна си с две ръце.

— Да... Да... Този Хмара живееше на Кайзер Алее... Не ми вярвате, нали?

Той стана, погали Ивон по лицето и се отправи към зеления дървен парапет. Застина така, изправен, едър, загледан в обляната от лунна светлина градина.

Ние, седяхме един до друг на две ниски табуретки, тя облягаше глава на рамото ми. Черноока млада жена, чиято изрязана рокля откриваше гърдите ѝ (при всяко по-рязко движение те просто избликваха от деколтето), ни поднесе чаши с розова течност. Тя се смееше силно, целуваше Ивон, канеше ни на италиански да изпием този коктейл, който била приготвила „специално за нас“. Казваше се, ако не ме лъже паметта, Дейзи Марки и Ивон ми обясни, че играела главната роля във „филма“. Тя също щяла да направи голяма кариера. Известна била в Рим. Жената вече беше ни изоставила, като се смееше още по-силно и тръскаше дългите си коси; сега се спря при един около петдесетгодишен мъж, висок на ръст, със сипаничаво лице; той стоеше на прага на вратата, държеше чаша с вода. Това пък бил Хари Дресел, холандец, един от актьорите във „филма“. Други гости седяха в плетените кресла или облакътени на парапета. Неколцина заобикаляха жената на Мадежа, която все тъй се усмихваше със занесен поглед. През вратата се долавяше шум от разговори, бавна, тежка, сладникава музика, този път певецът с плътен глас повтаряше:

*Абазур,
che sofonde la luce blu...*

Мадежа се разхождаше напред-назад по ливадата с един дребен плешив мъж, който му стигаше до кръста, затова трябваше да се навежда, като му говори. Минаваха на отиване и връщане край терасата и Мадежа все повече натежаваше и се прегърбваше, а събеседникът му все повече се повдигаше на пръсти. Той бръмчеше като стършел и единственото изречение, което произнасяше на човешки език, беше: „Ва бене Ролф... Ва бене Ролф... Ва бене Ролф...

Вабенеролф...“ Кучето на Ивон, застанало на терасата в поза на сфинкс, следеше движението им, като въртеше глава от ляво на дясно и от дясно на ляво.

Къде бяхме? В сърцето на Горна Савоя. Колкото и да си повтарях успокояващите думи: „В сърцето на Горна Савоя“, по-скоро си мислех за някоя колониална страна или за Карибските острови. Иначе как да си обясня тази нежна и разяждаща светлина, това тъмносиньо, което очите, плътта, роклите и костюмите от алпака фосфоресцираха? Всичките тези хора бяха заобиколени от тайнствено електричество и човек неволно очакваше при някое от движенията им да стане късо съединение. Бих си повтарял имената им вечер, преди да заспя — някои са останали в паметта ми и съжалявам, че тогава не се постарях да запомня и останалите, — без дори да зная на кого принадлежат, самото им звучене би ми било достатъчно: имената им извикваха в съзнанието мисълта за малките космополитни общества на френските пристанища, на отвъдморските кантори: Гай Орлов, Пърси Липит, Освалдо Валенти, Илзе Корбер, Роланд Вит фон Нида, Жьонвиев Буше, Геза Пелмон, Франсоа Брюнхард... Какво ли е станало с тях? Какво да им кажа на тази среща, чрез която ги възкресявам? Още по онова време — скоро ще станат тринадесет години — те създаваха у мен впечатлението, че отдавна са проиграли живота си. Наблюдавах ги, слушах ги как говорят под китайския фенер, който нашарваше лицата и раменете на жените. Мислех си, че миналото на всеки един от тях е свързано с миналото на останалите и ми се искаше да ми открият всичко: кога, Пърси Липит и Гай Орлов се бяха срещнали за пръв път? Дали някой от тях познаваше Освалдо Валенти? С чие посредничество Мадежа се беше свързал с Жьонвиев Буше и Франсоа Брюнхард? Кое от тези шест лица бе въвело в техния кръг Роланд Вит фон Нида? (Споменавам само тези, чиито имена съм запомнил.) Всичко това бяха загадки и зад тях се криеха безконечни комбинации, една мрежа, която те бяха тъкали като паяци десет или двадесет години.

Беше късно, потърсихме Мейнт. Нямаше го нито в градината, нито на терасата, нито в гостната. Колата му беше изчезнала. Срещнахме в преддверието Мадежа с едно момиче с къси руси коси; той ни обясни, че „Мент“ току-що заминал с „Фрици Тренкер“ и сигурно нямало да се върне. За моя изненада той избухна в смях, опря се с ръка на рамото на момичето и заяви:

— Бастунче за моята старост. Разбирате ли, Хмара?

После внезапно ни обърна гръб. Тръгна по коридора, като се опираше още по-силно на рамото на момичето. Приличаше на ослепял бивш боксьор.

От този миг всичко се промени. Угасиха лампите в гостната. Само на камината остана една нощна лампа — сянката попиваше розовата ѝ светлина. След италианския певец сега се носеше женски глас, неравен и толкова дрезгав, че думите на песента изобщо не се разбираха, наистина да се запиташ дали е стон на умираща, или мъркане от наслада. Внезапно обаче гласът се изчистваше и повтаряше същите думи, но с много по-нежни нотки.

Жената на Мадежа се е излегнала на някакво канапе и един от младежите, които седяха край нея на терасата, се навежда, започва бавно да разкопчава роклята ѝ. Тя гледа тавана с полуотворени устни. Няколко двойки танцуват малко прекалено притиснати. Зървам странния Хари Дресел, който гали тромаво бедрата на Дейзи Марки. Край вратата нещо приковава вниманието на неколцина от гостите: една жена танцува сама. Тя сваля роклята си, комбинезона, сутиена. Поради липса на нещо по-забавно Ивон и аз също се спираме. Роланд Вит фон Нида я поглъща жадно с очи. Тя е вече само по чорапи и колан и продължава да танцува. Той коленичи и се опитва да разкъса жартиерите на жената със зъби, но тя всеки път се измъква. Накрая сама се решава да ги свали, и продължава да танцува съвършено гола, като се върти около Вит фон Нида, докосва го, а той стои неподвижен, невъзмутим, издал напред брада, с изпъчени гърди като някакъв смехотворен тореадор. Сгърчената му сянка се е проснала на стената, а сянката на жената — безмерно уголемена — мете тавана. Скоро из цялата къща остава само танцът на сенки, които се преследват, изкачват се и слизат по стълби, чуват се смехове и сподавени викове.

В съседство с гостната имаше ъглова стая. В нея беше поставено масивно бюро с безброй чекмеджета, каквото сигурно се намира в Министерството на колониите, и голямо тъмнозелено кожено кресло. Приютихме се там. Хвърлих последен поглед към гостната, още виждам госпожа Мадежа, отметнала глава (опряна на страничната облегалка на канапето). Русите ѝ коси се спускаха до земята, главата ѝ изглеждаше като отсечена. Тя застана. Едва различавах другото лице до нея. Тя стенеше все по-силно и по-силно и говореше несвързано:

„Убийте ме... Убийте ме... Убийте ме... Убийте ме...“ Да, спомням си всичко това.

Подът на кабинета бе застлан с дебел вълнен килим и ние се изтегнахме на него. До нас сребрист лъч очертаваше сивосинкава линия, която пресичаше цялата стая. Един от прозорците бе полуотворен и чувах шепота на някакво дърво, чиито листа галеха стъклото. Сянката на неговата корона обгръщаше библиотеката с покривало от нощ и луна. Тук бяха събрани всички книги от поредицата „Льо Маск“.

Кучето бе заспало пред вратата. Никакъв звук, никакъв глас не долиташе от гостната. Може би всички бяха напуснали вилата и бяхме останали само ние? В стаята се носеше мирис на стара кожа и аз се питах кой ли е подредил книгите по тези лавици. На кого ли принадлежат? Кой идваше вечер тук да пуши лула, да работи, да чете някои от романите или да се вслушва в шумоленето на листата? Кожата ѝ бе придобила млечнобял оттенък. Сянката на едно листо сякаш татуираше рамото ѝ. Понякога тя се спускаше върху лицето ѝ, все едно, че си е сложила домино. Сянката слизаше по-надолу и запушваше устата ѝ. Така копнеех никога да не настъпва ден и да остана сгушен с нея в дъното на тази подводна тишина и светлина. Малко преди разсъмване чух да се тряска врата, забързани стъпки над нас и шум от съборена мебел. После някой избухна в смях. Ивон бе заспала. Кучето сънуваше и скимтеше равномерно и глухо. Открехнах вратата. В гостната нямаше жива душа. Нощната лампа бе все така запалена, но разпръскваше по-слаба, вече не розова, а светлозелена светлина. Отправих се към терасата, за да подишам чист въздух. Нямаше никого и под китайския фенер, който продължаваше да блещука. Вятърът го поклащаше, разкривени сенки, някои подобни на хора, тичаха по стените. Долу бе градината. Опитвах се да определя уханието, което нахлуваше от нея и завладяваше терасата. Да, колебая се да кажа какво мисля, тъй като всичко това ставаше в Горна Савоя: аз вдъхвах аромата на жасмин.

Отново прекосих гостната. Нощната лампа все така на бавни вълни разпръскваше бледозелената си светлина. Помислих за морето и за леденото питие, което се пие там в горещите дни: ментовия сироп. Отново чух смехове, изненадващо звънки. Долитаха много отдалеч, а внезапно прозвучаваха съвсем наблизко. Не можех да определя откъде

идват. Ставаха все по-кристални, летливи. Тя спеше, опряла буза на дясната си ръка. Синкавата линия, която луната чертаеше през стаята, осветяваше ъгълчето на устните ѝ, шията, лявото бедро и токчето на обувката ѝ. Спускаше се на гърба ѝ като тънък шал. Сдържах дъха си.

Отново виждам как се поклащат листата зад стъклото и тялото, разрязано на две от лунния лъч. Защо пейзажите на Горна Савоя се свързват в паметта ми с един изчезнал град, с Берлин от преди войната? Може би защото тя „играеше“ във „филма“ на „Ролф Мадежа“. По-късно се осведомих за него и научих, че е дебютирал съвсем млад в павилионите на УФА. През февруари четиридесет и пета година започнал първия си филм „Конфети за двама“, много предвзета и много весела виенска оперета, чиито епизоди снимал между бомбардировките. Този филм останал незавършен. А аз, когато си спомням тази нощ, сякаш вървя между масивните сгради на някогашния Берлин, бродя по кейовете и булевардите, които вече не съществуват. Тръгвам право напред от Александер-Плац, пресичам Луст-Гартен и Шпрее. Вечерта се спуска над четирите реда липи и кестени и над минаващите трамваи. Те са празни, светлинките им трепкат. А те ме чакат в пълната със зеленина клетка, която бляска в дъното на булеварда — зимната градина на хотел „Адлон“.

IV

Мейнт внимателно огледа човека в мушама, който прибираше чашите. В крайна сметка той наведе глава и отново се зае с работата си. Но Мейнт продължаваше да стои пред него като прикован в някаква смешна военна стойка. После се обърна към другите двама, които го наблюдаваха със зловна усмивка, опрели бради на дръжките на метлите си. Приличаха си невероятно много: еднакви късо подстригани руси коси, еднакви мустачки, еднакви изпъкнали сини очи. Единият се беше наклонил надясно, другият наляво, напълно симетрични, да си помислиш, че виждаш един и същ човек, отразен в огледалото. Изглежда, че и на Мейнт му се стори така, защото се отпрати бавно, смръщил вежди, към двамата мъже. Когато се приближи на няколко сантиметра от тях, започна да ги обикаля, за да ги види в гръб, в три четвърти и в профил. Те не мърдаха, но се усещаше, че са готови да се нахвърлят и да го смажат от бой. Той се отдалечи от тях и тръгна заднишком към изхода на бюфета, без да ги изпуска от поглед. Те останаха там като вкаменени под оскъдната жълтеникава светлина, която се процеждаше от стенната лампа.

Сега той пресича площада пред гарата, вдигнал яката на сакото си, притиснал шала си с лявата ръка, сякаш е ранен във врата. Снегът едва прехвърча. Снежинките са толкова леки и прозрачни, че плуват във въздуха. Той поема по улица Сомейе и се спира пред „Регент“. Там прожектират един много стар филм, който се нарича „Сладък живот“. Мейнт се скрива под козирката на киното и гледа една по една снимките от филма, като същевременно изважда от сакото си цигаре. Той го захапва и бърка по всичките си джобове, сигурно търси някоя цигара. Но не намира. Тогава по лицето му пробягват тикове, все същите: свиване на лявата скула и рязко издаване на брадичката, но по-бавни и по-болезнени, отколкото преди дванадесет години.

Чуди се, изглежда, накъде да тръгне: дали да прекоси, и да продължи по улица Вожьола, която стига до улица Роаял, или да продължи по улица Сомейе? Малко по-надолу вдясно блести зелено-

червената реклама на „Сентра“. Мейнт я гледа и премигва. „СЕНТРА“. Снежинките танцуват около шестте букви и също добиват зелен оттенък. Зелено като абсент. Червено като кампари... Превил гръб, с вдървена походка, той се отправя към този оазис и ако се отпуснеше, сигурно щеше да се строполи върху тротоара като счупена кукла.

Клиентът с карираното сако все още е там, но вече не досажда на барманката. Седнал на една маса в дъното, той отмерва ритъма с показалец и повтаря с тънък гласец, като гласа на някоя старица: „Тра-ла-ла... Тра-ла-ла...“ Барманката чете някакво списание. Мейнт казва на едно от високите столчета и докосва с пръсти ръката ѝ.

— Едно светло порто, малката — прошепва ѝ той.

V

Напуснах „Липите“ и живея с нея в „Ермитаж“.

Една вечер Мейнт и тя дойдоха да ме вземат. Току-що бях вечерял и чаках в салона, седнал близо до човека с тъжното кучешко лице. Другите играеха вечната си канаста. Жените си приказваха с госпожа Бюфаз. Мейнт застана на прага на вратата. Беше облечен в нежнорозов костюм, а от джобчето му висеше тъмнозелена кърпичка.

Те се обърнаха към него.

— Госпожи... Господа — промърмори Мейнт и кимна. После се приближи до мен и застана като истукан.

— Ние ви чакаме. Можете да свалите багажа си.

Госпожа Бюфаз грубо ме попита:

— Напускате ли ни? Сведох поглед.

— Все някой ден това трябваше да се случи, госпожо — отвърна безапелационно Мейнт.

— Мисля, че би могъл поне да ни предупреди. Разбрах, че тази жена внезапно бе кипнала от злоба към мен и при най-малкия повод не би се поколебала да ме предаде на полицията. Това ме огорчи.

— Госпожо — чух отговора на Мейнт, — този млад човек не може да постъпи другояче, той току-що получи писмена заповед, подписана от белгийската кралица.

Всички ни гледаха като вкаменени, с карти в ръце. Обичайните ми съседни по маса ме изследваха едновременно изненадани и отвратени, сякаш току-що бяха забелязали, че не принадлежа към човешкия род. Намекът за „белгийската кралица“ бе приет с общо раздвижване и когато Мейнт, който явно искаше да се скара с госпожа Бюфаз, скръстила ръце и настръхнала от яд, повтори, като произнасяше отчетливо сричките:

— Чувате ли, госпожо? БЕЛГИЙСКАТА КРАЛИЦА... — шумът стана още по-силен и сърцето ми се сви.

Тогава Мейнт тропна с крак, издаде напред брадичката си и каза бързо, заваляйки думите:

— Не съм ви казал още всичко, госпожо: аз съм БЕЛГИЙСКАТА КРАЛИЦА...

Разнесоха се викове и възмутени възклицания: по-голямата част от наемателите бяха станали и се бяха скупчили враждебно пред нас. Госпожа Бюфаз пристъпи напред, уплаших се, че ще зашлеви Мейнт или мен. Последното ми се виждаше напълно естествено; чувствавах, че единствено аз съм отговорен за всичко.

Бих желал да се извиня на тези хора или някой с магическа пръчица да заличи от паметта им случката. За няколко секунди всичките ми усилия да мина незабелязан и да се скрия на сигурно място бяха унищожени. Не смеех дори да се огледам за последен път в този салон, където, въпреки неспокойното си сърце, след вечеря бях прекарвал такива безметежни минути. За миг изпитах неприязън към Мейнт. За какво му бе потрябвало да смайва тези дребни рентиери, играчи на канаста? Те ме успокояваха. Сред тях не рискувах нищо.

Госпожа Бюфаз с удоволствие би ни охулила злобно. Устните ѝ ставаха все по-тънки. Прощавам ѝ. В известен смисъл бях ѝ изменил. Бях разтърсил „Липите“, този добре смазан, точен часовник. Ако тя прочете тези редове (съмнявам се, пък и „Липите“ вече не съществуват), много ми се иска да узнае, че не бях нехранимайко.

Наложи се да сваля „багажа“, който бях приготвил следобеда. Той се състоеше от сандък-гардероб и три големи куфара. Те съдържаха малко дрехи, всичките ми книги, стари годишници и разни броеве на „Мач“, „Синемонд“, „Мюзикхол“, „Детектив“, „Черно и бяло“ от последните години. Тежаха много. Когато Мейнт се опита да премести сандъка-гардероб, той за малко не го смаза. След нечувани усилия едва успяхме да го наклоним. После около двадесетина минути го влачихме по коридора до площадката на стълбището. Мейнт го бе сграбчил отпред, аз отзад и двамата се задъхвахме. Мейнт легна на пода с разперени ръце, затворил очи. Върнах се в стаята си и залитайки, успях как да е да пренеса трите куфара до стълбището.

Лампата угасна. Напипах ключа, но колкото и да щраках, не светваше. Долу през полуотворената врата на салона се процеждаше неясна светлина. В процепа забелязах една глава: сигурен бях, че е на госпожа Бюфаз. Веднага разбрах, че тя навярно е отвинтила някой бушон, за да свалим багажа на тъмно. При тази мисъл избухнах в нервен смях.

Избутахме сандъка-гардероб и той наполовина увисна над стълбището. Едва се задържаше на първото стъпало. Мейнт се хвана за перилата и го ритна ядосано. Сандъкът се хлъзна, като подскачаше на всяко стъпало и вдигаше невероятен шум. Сякаш стълбището се срутваше. Главата на госпожа Бюфаз и още две-три други отново се появиха в процепа на вратата към салона. Чух крясък.

— Да им се не видят и мръсниците... Някой повтаряше с писклив глас думата:

— Полиция.

Грабнах по един куфар във всяка ръка и се спуснах по стълбата. Не виждах нищо. Впрочем предпочитам да си затворя очите и да броя тихо, за да си дам смелост. Едно, две, три. Едно, две, три... Ако се спъна, куфарите ще ме повлекат към партера и от удара ще загубя съзнание. Невъзможно беше да се спра. Ключиците ми едва не изхвъркнаха. И отново ме напуши онзи ужасяващ луд смях.

Лампите светнаха изведнъж ослепително. Стоях като замаян на партера между двата куфара и сандъка-гардероб. Мейнт беше зад мен с третия куфар в ръка. (Той беше по-лек, защото бях сложил вътре само тоалетни принадлежности) и много бих искал да зная кой ми вдъхна сили да стигна жив дотук. Госпожа Бюфаз ми подаде сметката и аз я платих, отбягвайки погледа ѝ. После тя влезе в салона и тресна вратата след себе си. Мейнт се бе опрял на сандъка-гардероб и бършеше лицето си със смачканата на топка кърпичка изящно и грижливо като жена, която се пудри.

— Трябва да се насилим, драги — каза ми той, като посочи багажа, — да се насилим...

Замъкнахме сандъка-гардероб до външното стълбище. Колата беше пред вратата на „Липите“, зърнах силуета на Ивон, която седеше отпред. Тя пушеше цигара, махна ми с ръка. Най-сетне успяхме да набутаме сандъка на задната седалка. Мейнт се строполи пред волана, а аз отидох да взема от вестибюла на хотела трите куфара.

Някой стоеше неподвижно при таблото с ключовете: човекът с кучешкото лице. Той се приближи към мен и спря. Знаех, че иска да ми каже нещо, но някак си не намираше думи. Помислих, че ще нададе своя лай — тихото и продължително пъшкане, което чувах единствено аз (наемателите на „Липите“ си знаеха само играта на канаста и бърбенето). Той стоеше така, смръщил вежди, с полуотворена уста, и

се мъчеше да заговори. Или пък му беше лошо и не можеше да повърне? Беше се привел, почти се задушаваше. След няколко минути обаче успя да се успокои и ми каза глухо:

— Тръгвате точно навреме. Довиждане, господине.

Протегна ми ръка. Беше облечен с дебело сако от туид и бежов панталон с маншети. Възхищавах се от обувките му — меки, светлосиви обувки с много, много дебели каучукови подметки. Сигурен бях, че съм срещал този човек, преди да дойда в „Липите“, може би преди около десетина години. И изведнъж... Ами да, това бяха същите обувки, а човекът, който ми протягаше ръка, беше същият онзи човек, за когото толкова мислех през моето детство. Всеки четвъртък и всяка неделя той идваше в Тюйлери с едно миниатюрно корабче (точно копие на „Кон-Тики“) и го гледаше как плува в басейна, като се разхождаше наоколо, буташе го с бастуна си, когато то се опираше в каменния бордюр, проверяваше дали мачтите и платната са в ред. Понякога се събираха деца и дори възрастни хора, за да го наблюдават, и той им хвърляше скришом погледи, сякаш се страхуваше от тях. Когато го питаха какво е това корабче, той отговаряше със заекване, че било много дълга и много сложна работа да се сглоби „Кон-Тики“. И докато приказваше, галеше играчката. Към седем часа вечерта отнасяше корабчето и сядаше на една пейка, за да го избърше с хавлиена кърпа. После го виждах как се отправя към улица Риволи със своя „Кон-Тики“ под мишница. По-късно често мислех за този силует, който се отдалечаваше в здрача.

Дали да му напомня за срещите ни? Но той сигурно вече бе изгубил корабчето си. Казах на свой ред:

— Довиждане, господине.

Вдигнах двата куфара и бавно прекосих градината. Той мълчаливо тръгна до мен. Ивон седеше на калника на доджа. Мейнт се беше настанил зад волана, облегал назад глава, затворил очи. Прибрах двата куфара в багажника. Човекът жадно следеше движенията ми. Когато отново прекосих градината, той вървеше пред мене и се обръщаше от време на време, за да види дали съм все още тук. Вдигна последния куфар с рязко движение и ми каза:

— Ще позволите ли...

Този куфар беше най-тежък. В него бяха годишниците. На всеки пет метра го оставяше и си поемаше дъх. Всеки път, когато посягах да

го взема, той казваше:

— Моля ви, господине...

Поиска сам да го качи на задната седалка. Едва успя, после остана с нас. С отпуснати ръце, с леко зачервено лице. Не обръщаше никакво внимание на Ивон и на Мейнт. Все повече заприличваше на куче.

— Какво да ви кажа, господине... — промълви той — желая ви щастие.

Мейнт бавно потегли. Преди колата да измине първия завой, аз се обърнах. Той стоеше насред пътя близо до един уличен фенер, който осветяваше дебелия му сако от туид и бежовия му панталон с маншети. С една дума, липсваше му само корабчето „Кон-Тики“ под мишницата. Има неразгадаеми същества — винаги едни и същи, — които стоят като часовои на всеки кръстопът на живота ни.

VI

В „Ермитажа“ тя разполагаше не само със стая, но и с хол, където имаше три кресла, тапицирани с шарена дамска, кръгла маса от акажу и диван. Стените на хола и на стаята бяха покрити с пъстри тапети. Накарах да изправят сандъка-гардероб в единия ъгъл на помещението, за да мога да вадя вещите си от чекмеджетата. Пуловери и стари вестници. Сам набутах куфарите в банята, без да ги отварям, защото винаги трябва да сме готови да заминем и на всяка стая, в която сме попаднали, трябва да гледаме като на временно убежище.

Пък и къде бих могъл да подредя дрехите си, книгите и годишниците? Нейните рокли и обувките ѝ запълваха всички шкафове, а някои от тях се търкаляха по креслата и дивана в хола. Масата от акажу беше отрупана с козметични средства. „Стая на киноактриса“ — мислех си аз. Безпорядък, който журналистите описват в „Сине-Мондиал“ или в „Звезди“. Четенето на тези списания ми беше направило силно впечатление. Струваше ми се, че сънувам. Внимавах да не правя много резки движения и да не задавам прекалено точни въпроси, за да не се събудя.

Мисля, че още първата вечер тя ме помоли да прочета сценария на филма, в който се беше снимала под ръководството на Ролф Мадежа. Бях много развълнуван. Наричаше се „Liebesbriefe auf der Berg“ („Любовно писмо от планината“). Ставаше дума за един инструктор по ски на име Курт Вайс. През зимата дава уроци на богатите чужденки от елегантния почивен дом във Форарл-берг. Прелъстява ги всичките с мургавия тен и изключителната си красота. Но накрая се влюбва лудо в една от тях, съпруга на унгарски индустриалец, и тя споделя чувствата му. Те танцуват до два часа сутринта в страшно „изискания“ бар на почивния дом под завистливите погледи на останалите жени. После Курти и Лена прекарват останалата част от нощта в хотел „Баухаус“. Кълнат се във вечна любов и говорят за бъдещия си живот в някоя далечна хижа. Тя трябва да замине за Будапеща, но му обещава да се върне колкото се

може по-скоро. „Сега на екрана пада сняг; после започва песента на водопадите и дърветата се покриват с млади листа. Идва пролетта, а скоро настъпва и лятото.“ Курт Вайс работи по своята истинска специалност, той е зидар и е трудно да се разпознае в него хубавия загорял инструктор от зимата. Всеки следобед пише писма на Лена и напразно чака отговор. От време на време го посещава една девойка от околността. Те дълго се разхождат заедно. Тя го обича, но той непрестанно мисли за Лена. След разни сюжетни ходове, които съм забравил, споменът за Лена избледнява, тя е изместена от девойката (това беше ролята на Ивон) и Курт разбира, че няма право да пренебрегва тази нежна привързаност. Във финалната сцена те се целуват на фона на планините и на залязващото слънце.

Картината на един почивен дом през зимата, на неговите нрави и посетители ми се струваше добре „нахвърляна“. Колкото до девойката, която играеше Ивон, това беше „чудесна роля за дебютантка“.

Казах ѝ мнението си. Тя ме изслуша много внимателно. Бях горд. Попитах я кога ще можем да видим филма. Не преди септември, но Мадежа сигурно щял да го прожектира в Рим след около две седмици, само „груб монтаж“. И тя щяла да ме заведе там, защото много искала да знае какво мисля за нейната „интерпретация“.

Да, когато се опитвам да си спомня първите мигове от нашия „съвместен живот“, чувам като на похабена магнетофонна лента нашите разговори за нейната „кариера“. Аз се правя на интересен. Лаская я... „Този филм на Мадежа е много важен за вас, но сега ще трябва да намерите някой, който наистина да ви даде възможност да се изявите... Някой много талантлив тип... Обигран...“ Тя ме слуша все по-внимателно.

— Така ли?

— Да, да, сигурен съм.

Простодушното ѝ изражение ме изненадва, макар да съм само осемнадесетгодишен.

— Наистина ли смяташ така? — пита тя. И стаята около нас става все по-разтурена. Мисля, че не излизахме два дена.

Откъде идваше тя? Много скоро разбрах, че не живее в Париж. Говореше за него почти като за непознат град. Два-три пъти бе отсядала за малко в хотел „Уиндзор-Рейнълдс“ на улица Божон, който си спомням добре; преди да изчезне така загадъчно, баща ми ми

определяше срещи в него (не мога да кажа дали го видях за последен път в хола на „Уиндзор-Рейнълдс“ или в хола на „Лутеция“). Освен „Уиндзор-Рейнълдс“ тя знаеше в Париж само улица Полковник Мол и булевард Босежур, където имала „приятели“ (не смеех да я попитам какви). От друга страна, тя често говореше за Женева и за Милано. Беше работила в Милано, а също и в Женева. Но какво именно?

Тайно прегледах паспорта ѝ. По народност беше французайка. Живееше в Женева, на площад Дорсиер №ба. Защо? За мое най-голямо учудване бе родена в този град в Горна Савоя, където се намирахме. Съвпадение? Или действително бе живяла в този край? Имаше ли още роднини тук? Позволих си деликатно да я запитам за това, но тя явно искаше да скрие нещо от мен. Отговори ми твърде неясно, че била възпитана в чужбина. Не настоях. Мислех си, че с време ще узная всичко.

Тя също ме разпитваше. На почивка ли съм тук? За колко време? Веднага познала, че идвам от Париж. Обясних, че „семейството ми“ (толкова сладостно беше да кажа „семейството ми“) държи да си почине няколко месеца поради моето „крехко“ здраве. Докато ѝ разправях това, виждах десетина сериозни личности, насядали около една маса в разкошна стая — „семеиния съвет“, който трябваше да вземе решение какво да правя. Прозорците на стаята гледаха към площад Малерб и аз принадлежах към старата еврейска буржоазия, която се бе заселила към 1890 година в Монсо. Тя ме попита рязко:

— Хмара е руско име. Русин ли сте? Тогава си помислих друго: живеем, моята баба и аз, на един партер близо до площад Етоал, поточно на улица Лорд Байрон или на улица Басано (необходима ми е точност в подробностите). Живеем, като продаваме „семеините си скъпоценности“ или като ги залагаме на улица Пиер Шарон. Да, бях русин и се наричах граф Хмара. Това, изглежда, ѝ направи впечатление.

Няколко дена не се страхувах от нищо и от никого. После започна отново. Стара остра болка. Първия следобед, когато излязохме от хотела, се качихме на кораба „Адмирал Гизан“, който кръстосваше езерото. Тя си бе сложила черни очила с дебели рамки и непрозрачни блестящи стъкла. Те отразяваха като огледало.

Корабът напредваше лениво и пресече езерото до Сен-Жориоз за не по-малко от двадесет минути. Примижавах с очи заради слънцето.

Чувах далечните шумове на моторните лодки, виковете и смеховете на къпещите се. Доста високо в небето прелетя туристически самолет, зад който се вееше лента с тайнствения надпис: „КУПА УЛИГАН“... Маневрирахме дълго, докато акостираме — по-скоро може да се каже, че „Адмирал Гизан“ се блъсна в кея. Качиха се трима-четирима пътници, между които един свещеник с яркочервено расо, и корабът продължи вялото си плаване. След Сен-Жориоз той се отправи към едно селище, наречено Воаренс. После идваше Пор-Люсац, а малко по-далеч започваше Швейцария. Но той извиваше навреме и стигаше до другия бряг на езерото.

Вятърът бе развял на челото ѝ къдрица. Тя ме попита дали ще стане графиня, ако се оженим. Каза го на шега, но в гласа ѝ долових любопитство. Отговорих ѝ, че ще се нарича „графиня Ивон Хмара“.

— Хмара наистина ли е руско име?

— Грузинско — отвърнах аз. — Грузинско... Когато корабът спря във Вейрие-дю-Лак, отдалеч разпознах бяло-розовата вила на Мадежа. Ивон гледаше в същата посока. Десетки млади хора се бяха настанили на палубата край нас. Повечето от тях носеха екипи за тенис и под плисираните бели полички на момичетата се очертаваха едри бедра. Всички говореха със съскащия акцент, който имат хората от Ранела и авеню Бюжо. И аз се питах защо тези момчета и момичета от доброто френско общество имат често червени петна по лицето или някой друг килограм в повече. Сигурно се дължеше на храната им.

Двама от групата спореха за качествата на ракетите „Панчо Гонсалес“ и „Спалдинг“. По-приказливият беше с къса брада и носеше риза с извезано зелено крокодилче. Технически разговор. Неразбираеми думи. Тихо и приспивно бръмчене под слънцето. Едно от русите момичета изглеждаше явно запленило от чара на един брюнет с мокасини и блейзер с емблема, който се стараяше да блесне пред нея. Другата блондинка разправяше, че „гуляят ще бъде вдругиден вечерта“ и „родителите ще им оставят вилата“. Плискане на водата о борда. Самолетът се връщаше към нас и аз отново прочетох странния надпис „КУПА УЛИГАН“.

Всички отиваха (доколкото разбрах) в тенис клуба на Мантон-Сен-Бернар. Родителите им сигурно притежаваха вили на брега на езерото. А къде отивахме ние? И кои бяха нашите родители? Дали Ивон беше от „добро семейство“ като нашите спътници? Ами аз? Все

пак графската ми титла можеше да се сравни с малкото зелено крокодилче, едва забележимо на бялата риза... „Господин граф Виктор Хмара на телефона, моля.“ Да, звънтеше добре.

Слязохме от кораба в Мантон заедно с тях. Те вървяха пред нас с ракети в ръце. Тръгнахме по пътя, обграден от вили, напомнящи планински хижи, в които от много поколения вече романтичната буржоазия прекарваше почивката си. Понякога тези къщи се гушеха сред глогини или борчета. Вила „Иглика“, вила „Еделвайс“, „Дивите кози“, хижа „Мари-Роз“... Младежите свиха вляво към оградата на един тенис корт. Жуженето и смеховете им стихнаха.

Ние свихме вдясно. На една табелка пишеше:

„Гран хотел «Мантон»“. Отделен път водеше нагоре към застлана с камъчета площадка. Оттам също се откриваше чудесна гледка, но много по-тъжна, отколкото от терасите на „Ермитажа“. От тази страна бреговете на езерото изглеждаха запустели. Хотелът бе много стар. В хола имаше зелени растения, изплетени от клони на индийска палма кресла и големи канапета, покрити с шотландска тъкан. През юли и август тук идваха на почивка семейства. Едни и същи имена се нареждаха в списъка, типично френски двойни имена: Сержан-Делвал, Атие-Морел, Пакие-Панар... Когато наехме стая, помислих, че „граф Виктор Хмара“ ще изглежда там като мазно петно.

Край нас някакво достопочтено семейство: децата, майка им, баба им и дядо им, се готвеше да тръгне за плажа; носеха чанти, пълни с възглавници и хавлиени кърпи. Няколко младежи заобикаляха висок чернокос човек с военна риза цвят каки с разкопчана яка и със съвсем къса коса. Той се подпираше на патерици. Всички му задаваха въпроси.

Ъглова стая. Един от прозорците гледаше към площадката и езерото, другият — беше зазидан. Имаше голямо огледало и масичка с дантелена покривка. Легло с месингови пръчки. Останахме там, докато се спусна нощта.

Когато прекосяхме хола, ги видях как вечерят в трапезарията. Всички бяха с официални дрехи. Дори децата носеха вратовръзки или празнични рокли. А ние бяхме единствените пътници на палубата на „Адмирал Гизан“. Той прекосяваше езерото още по-бавно. Спираше пред празните кейове и продължаваше своя път, старата измъчена черупка. Светлините на вилите проблясваха под зеленината. В

далечината прожектори осветяваха казиното. Сигурно тази вечер имаше празненство. Бих искал корабът да спре посред езерото или край някой от порутените пристани. Ивон беше заспала.

Често вечеряхме с Мейнт в Спортинга. Маси на открито, с бели покривки. На всяка от тях — лампи с по два абажура. Виждали ли сте снимката от вечерята и бала на „Малките бели легла“ в Кан от 22 август 1939 година и снимката, която нося винаги (на нея е баща ми сред едно изчезнало общество), направена на 11 юли 1948 година в казиното на Кайро през онази нощ, когато избраха за мис „Bathing Beauty“ младата англичанка Кей Оуен? Точно така, тези две снимки биха могли да бъдат направени в Спортинга през онази година, когато вечеряхме в него. Същият декор. Същите „сини“ нощи. Същите хора. Да, разпознавах някои лица.

Всеки път Мейнт обличаше смокинг с различен цвят, а Ивон рокли от муселин или коприна. Обичаше да носи болеро и шалове. Аз бях като наказан с единствения си фланелен костюм и с вратовръзката си от „Интернешънъл Бар Флай“. Отначало Мейнт ни водеше в „Сент-Роз“, нощно заведение на брега на езерото над Мантон-Сен-Бернар, по-точно във Воарен. Познаваше управителя, на име Пули, за когото ми каза, че бил изселен там. Но този тлъст човек с кротки очи беше сякаш въплъщение на добродушието. Не можеше да произнася някои букви. „Сент-Роз“ беше много „изискано“ място. Тук идваха същите богати летовници от Спортинга. Танцуваше се на една тераса със свод. Спомням си как притисках Ивон до себе си и мислех, че никога вече няма да мога да живея без уханието на кожата и на косата ѝ, а музикантите свиреха ли, свиреха.

Изобщо ние бяхме създадени, за да се срещнем и да станем близки.

Прибирахме се много късно и кучето спеше в хола. Откакто се бях настанил при Ивон в „Ермитажа“, меланхолията му се задълбочаваше. На всеки два-три часа — точно като метроном — то обикаляше стаята и отново лягаше. Преди да мине в хола, спираше за няколко минути до прозореца на нашата стая и клякаше с вирнати уши, може би следеше с очи движението на „Адмирал Гизан“ през езерото или съзерцаваше пейзажа. Бях изненадан от тъжната съдържаност на това животно и развълнуван, когато го изненадвах да ни пази.

Тя обличаше хавлия на широки оранжеви и зелени райета и лягаше напреко на леглото, за да изпуши една цигара. На нощната масичка край червилото и парфюма се търкаляха пачки с банкноти. Откъде идваха тези пари? От колко време живееше тя в „Ермитажа“? „Те“ я бяха настанили тук за снимането на филма. Но нали вече беше завършен? Тя държала много — така ми обясни — да прекара „сезона“ в тези минерални бани. „Сезонът“ щял да бъде „блестящ“. „Минерални бани“, „сезон“, „блестящ“, „граф Хмара“... Кой кого лъжеше на този чужд език?

А може би имаше нужда от близък? Бях внимателен, услужлив, нежен, влюбен, както може да бъде човек на осемнадесет години. Първите вечери, когато не разговаряхме за нейната „кариера“, тя ме молеше да ѝ прочета една-две страници от „Историята на Англия“ на Андре Мороа. Всеки път, когато започвах да чета, германският дог веднага идваше, клякаше на прага на вратата към хола и ме гледаше проникновено. Излегната в своята хавлия, Ивон слушаше с леко смръщени вежди. Наистина не разбрах защо тя, която никога в живота си не бе чела нищо, харесваше този исторически труд. Даваше ми мъгляви отговори: „Как да ти обясня, много е хубава“, „Андре Мороа е много голям писател“. Мисля, че беше намерила „Историята на Англия“ в хола на „Ермитажа“ и това томче се беше превърнало за нея в нещо като талисман или муска. От време на време казваше: „Чети по-бавно“ или ме караше да ѝ изтълкувам някоя фраза. Искаше да научи „Историята на Англия“ наизуст. Казах ѝ, че Андре Мороа би се зарадвал, ако научи за това. Тогава тя започна да си задава въпроси за този автор. Обясних ѝ, че Мороа е много нежен писател, който се интересува от женската психология. Една вечер тя пожела да ѝ продиктувам една бележка: „Господин Андре Мороа, аз се възхищавам от вас. Живея с вашата «История на Англия» и бих искала да имам вашия автограф. С уважение Ивон Х.“

Той не ѝ отговори. Защо?

Откога познаваше тя Мейнт? Открай време. Доколкото разбрах, той също имал апартамент в Женева и те били почти неразделни. Мейнт се занимавал „по малко“ с медицина. Открих между страниците на книгата на Мороа визитна картичка с изписани на нея три думи: „Доктор Ръоне Мейнт“, а на полицата над един от умивалниците сред

козметичните средства имаше рецепта за някакво сънотворно с подпис: „Доктор Р. С. Мейнт“.

Впрочем всяка сутрин, когато се събуждахме, намирахме под вратата писмо от Мейнт. Запазил съм няколко и времето не е заличило техния лъх на троскот. Питах се дали този лъх идва от плика, от хартията или може би от мастилото, което Мейнт използваше. Препрочитам наслуки едно от тях: „Ще имам ли удоволствието да ви видя тази вечер? Следобед трябва да намина към Женева. Ще ви се обадя по телефона в хотела към девет часа. Целувам ви. Ваш Ръоне М.“ А също и това: „Извинете ме, че изчезнах така. Не съм излизал от стаята си две денонощия. Мислех, че след три седмици навършвам двадесет и седем години. И ще бъда много стар, много стара личност. До скоро виждане. Целувам ви. Ваша бойна кръстница Ръоне.“ А също и това, изпратено на Ивон и написано с по-нервен почерк: „Знаеш ли кого видях току-що в хола? Онази мръсница Франсоа Молаз. Искаше да ми стисне ръка. Не, никога. Никога. Да пукна!“ (Последната дума, подчертана четири пъти.) Също и други писма.

Често говореха помежду си за хора, които не познавах. Запомнил съм няколко имена: Клод Брьон, Поло Ервийо, някоя си „Рози“, Жан-Пиер Песоз, Пиер Фурние, Франсоа Молаз, „Карлтон“, някой си Дуду Хендрикс, когото Мейнт наричаше „свиня“... Твърде скоро разбрах, че всички те бяха от селището, където се намирахме и което през лятото беше курорт, но в края на октомври отново се превръщаше в спокойно градче. Мейнт казваше, че Брьон и Ервийо се „издигнали“ в Париж, че „Рози“ успял да си върне хотела на баща си в Ла Ключаз, а онази „мръсница“ Молаз, синът на книжаря, всяко лято се показвал в Спортинга с някакъв от Комеди-Франсез. Всички тези хора навярно им бяха приятели от детските и юношеските години. Когато задавах някакъв въпрос, Мейнт и Ивон го извъртаха и прекратяваха разговора. Тогава си спомнях какво бях открил в паспорта на Ивон и си ги представях двамата, петнадесет-шестнадесетгодишни, как излизат през зимата от кино „Регент“.

VII

Би било добре да намеря някоя от програмите на управителния съвет — бял фон, на който бяха очертани в зелено казиното и силуетът на една жена, нарисувана в стила на Жан-Габриел Домерг. Четейки списъка на празненствата и точните им дати, сигурно щях да съумея да подредя нещата.

Една вечер отидохме да ръкопляскаме на Жорж Юлмер, който пееше в Спортинга. Мисля, че беше в началото на юни, сигурно живеехме заедно с Ивон от пет-шест дена. Мейнт ни придружи. Юлмер беше в светлосин костюм с някакъв млечен оттенък, който притегляше погледа ми. Този мек син цвят действуваше хипнотизиращо, защото, като го гледах, едва не заспах.

Мейнт ни предложи да пийнем по чашка. В полумрака, сред танцуващите, за пръв път ги чух да говорят за купата „Улиган“. Спомних си за туристическия самолет и за лентата с тайнствения надпис. Купата „Улиган“ силно занимаваше Ивон. Това беше нещо като състезание по елегантност. Според думите на Мейнт, за да участвува в състезанието за купата, трябвало да притежаваш луксозна кола. Дали да се явят с доджа, или да наемат кола от Женева? (Въпросът беше повдигнат от Мейнт.) Ивон искаше да опита щастието си. В журито участваха различни знаменитости: председателят на клуба за голф в Шавоар и жена му, председателят на управителния съвет; помощник-префектът на Горна Савоя;

Андре дьо Фукиер (това име ме накара да трепна и помолих Мейнт да го повтори; да, наистина ставаше дума за Андре дьо Фукиер, отдавна известен като „съдник на елегантността“ и от когото бях чел много интересни мемоари); господин и госпожа Сандоз, собственици на хотел „Уиндзор“; бившият шампион по ски Даниел Хендрикс, собственик на най-изискани спортни магазини в Мьожев и Алп д'Юез (онзи, когато Мейнт наричаше „свиня“); един кинорежисьор, чието име съм забравил вече (нещо като Гамонж или Гамас), и накрая танцьорът Хосе Торес.

Мейнт също беше много развълнуван от възможността да се състезава за купата като кавалер на Ивон. Ролята му се състоеше в това да изведе колата по широката, обсипана с камъчета алея на Спортинга и да я спре пред журито. След това трябваше да слезе и да отвори вратичката на Ивон. Естествено германският дог също щеше да вземе участие.

Мейнт доби тайнствен вид и ми подаде един плик, като ми намигна: списъкът на участниците в състезанието за купата. Бяха последни поред, тридесет и втори номер. Доктор Р. С. Мейнт и госпожица Ивон Жаке (току-що си спомних фамилното ѝ име). Купата „Улиган“ се даваше всяка година на една и съща дата и възнаграждаваше „красотата и елегантността“. Организаторите успели да вдигнат доста голям рекламен шум около нея и — както ми обясни Мейнт — понякога имало отзвук дори в парижките вестници. Според него Ивон имала всички основания да участва.

Когато станяхме от масата, за да танцуваме, тя не можа да се въздържа и ме попита какво мисля: дали да се състезава за тази купа? Сериозен проблем. Гледаше ме безпомощно. Виждах Мейнт, който седеше сам пред своето „светлее“ порто. Беше заслонил очите си с ръка. Може би плачеше? От време на време Ивон и той изглеждаха тъй уязвими и объркани (объркани е точната дума).

Ама разбира се, че трябва да се състезава за купата „Улиган“. Разбира се. Това беше важно за нейната кариера. Малко късмет и щеше да стане мис Улиган. Точно така. Освен това те всички започвали по този начин.

Мейнт бе решил да се явят с доджа. Щяха да го измият в навечерието на състезанието, а този модел все още можеше да направи добро впечатление. Бежовият гюрुक бе почти нов.

С всеки изминат ден, колкото повече приближаваше тази неделя, девети юли, толкова по-нервна ставаше Ивон. Тя събаряше чашите, не я сдържаше на едно място, говореше грубо на кучето си. А то я гледаше с нежно състрадание.

Мейнт и аз се мъчехме да я успокоим. Това състезание за купата несъмнено щеше да изисква много по-малко напрежение, отколкото снимането на филм. Само пет минутки. Няколко стъпки пред журито. Нищо особено. А в случай на неуспех ще се утеша, като си помисли,

че сред всички състезателки тя единствена се е снимала във филм. Така да се каже, професионалистка.

Все пак всичко трябваше да се подготви и Мейнт ни предложи да направим генерална репетиция в петък следобед на една голяма сенчеста алея зад хотел „Алхамбра“. Седнал на една от пейките в градината, аз представлявах журито. Колата бавно се приближи. Ивон се усмихваше притеснено. Мейнт държеше волана с дясната ръка. Кучето стоеше с гръб към тях, неподвижно като скулптурните изображения по корабите.

Мейнт спря точно пред мен, облегна с нервно движение лявата си ръка на вратата и я прескочи. Приземи се елегантно, с долепени крака, с изпъчени гърди. Кимна леко, заобиколи със ситни крачки колата и с рязко движение отвори вратата на Ивон. Тя излезе, стиснала гердана на кучето, и свенливо пристъпи напред. Германският дог вървеше с наведена глава. После се върнаха по местата си и Мейнт отново прескочи вратата, хвана волана. Възхитих се от неговата гъвкавост.

Беше решил да повтори този подвиг пред журито. Кой знае каква физиономия щеше да направи Дуду Хендрикс.

В навечерието Ивон поиска да пие шампанско. Спа зле. Беше като малките момиченца, които са почти готови да се разплачат, когато се качват на естрадата в деня на училищния празник.

Мейнт ни беше определил среща в хола точно в десет часа сутринта. Състезанието започваше на обед, но му трябвало малко време, за да провери подробностите: основен преглед на доджа, някои съвети към Ивон, може би няколко физкултурни упражнения.

Държеше да присъствува на последните приготовления на Ивон: тя се колебаеше между един моравочервеникав тюрбан и една голяма сламена шапка.

— Тюрбанът, скъпа, тюрбанът — отсече той раздражено.

Беше облякла права рокля от бяло платно. Мейнт носеше пясъчножълт костюм от шантунг. Имам добра памет за дрехи.

Ивон, Мейнт, кучето и аз излязохме на слънце. Беше чуден юлски ден, не си спомням друг като него. Лек ветрец развяваше голямото знаме, закачено на един стълб пред хотела. Светлосиньо и жълто. На коя страна принадлежаха тези цветове?

Слязохме по инерция по булевард Карабасел.

Автомобилите на другите състезатели бяха вече паркирани от двете страни на широката алея, водеща към Спортинга. Щяха да съобщават имената и номера по високоговорителя и повиканите трябваше веднага да се представят пред журито. То се беше разположило на терасата на ресторанта. Алеята завършваше с кръгла площадка, която се намираше малко по-ниско, така че щяха да гледат шествието отгоре.

Мейнт ми бе поръчал да застана колкото се може по-близо до съдиите и, да не изпускам нито една подробност. Трябваше най-вече да следя какво изражение ще добие лицето на Дуду Хендрикс, когато Мейнт извърши своя акробатически номер. Дори да си вода бележки, ако е необходимо.

Седяхме и чакахме в колата. Ивон проверяваше грима си, почти залепила чело на огледалцето. Мейнт бе сложил странни тъмни очила с метални рамки и бършеше брадичката и слепоочията си с кърпичка. Галех кучето, което ни оглеждаше поред с тъмните си очи. Бяхме спрели край един тенис корт, където четирима играчи — двама мъже и две жени — играеха и за да разсея Ивон, посочих ѝ единия от играчите, който приличаше на френския актьор Фернандел. „Дали пък не е той?“ — помислих си аз. Но Ивон не ме чуваше. Ръцете ѝ трепереха. Мейнт прикриваше безпокойството си с тихо покашляне. Той пусна радиото и то заглуши монотонния и дразнещ шум на топките за тенис. Тримата стояхме, без да мърдаме, с тупкащи сърца и слушахме някакъв информационен бюлетин. Накрая високоговорителят събщи: „Умоляваме уважаемите състезатели за купата на елегантността «Улиган» да се приготвят.“

А две-три минути по-късно: „Състезатели номер едно, госпожа и господин Жан Атмер!“ Мейнт нервно премигна. Целунах Ивон, пожелах ѝ успех и се отправих по един страничен път към ресторанта на Спортинга. Аз също се вълнувах.

Журито заседаваше зад редица бели дървени маси с чадъри на зелени и червени райета. Беше претъпкано със зрители. Почастливите седяха с чаша в ръка, повечето стояха прави, в плажните си облекла. Промъкнах се колкото се може по-близо до съдиите, както беше ми поръчал Мейнт, за да мога да ги следя. Веднага познах Андре дьо Фукиер, чиято снимка бях виждал на кориците на произведенията му (любимите книги на баща ми. Беше ме посъветвал да ги прочета и

те много ми бяха харесали). Фукиер беше с панамена шапка с морскосиня копринена панделка. Бе подпрял брадичката си на дясната ръка и лицето му изразяваше изискана досада. Той скучаеше. На неговата възраст всички тези летовници с разните си бикини и шарени бански костюми му се виждаха като марсианци. Нямаше на кого да говори за Емилиен д'Алансон или за Ла Гандара. Освен на мен, при удобен случай.

Петдесетгодишен мъж с лъвска глава, с руси коси (може би боядисани?) и загоряла кожа: несъмнено Дуду Хендрикс. Той говореше непрекъснато на съседите си и се смееше високо. Имаше сини очи и от него се излъчваше здрава и действена простащина. Тъмноока жена с много буржоазен вид отправяше към бившия скиор съучастнически усмивки: може би президентшата на клуба за голф в Шавоар или президентшата на управителния съвет? Или госпожа Сандоз? Гаманж (или Гамонж), човекът от киното, беше сигурно онзи с кестените рамки на очилата и с всекидневния костюм: сиво двуредно сако на тънки бели райета. Като понапрегна паметта си, виждам още един около пет десетгодишен мъж със сивкавосиня къдрава коса и сладострастни устни. Наперен, издал брада, той явно искаше да се покаже енергичен и да ръководи всичко. Дали беше помощник-префектът? Или господин Сандоз? Танцьорът Хосе Торес? Не, той не беше дошъл.

По алеята вече се задаваше открито червено пежо 203, което спря сред кръглата площадка, и една жена, облечена в рокля с лежер, с пудел под мишница, слезе от него. Мъжът остана зад волана. Тя направи няколко крачки пред журито. Обувките ѝ бяха черни, с тънки токчета. Беше изрусена, такива навярно е харесвал бившият египетски крал Фарук, за когото ми разказваше толкова често баща ми и твърдеше дори, че му бил целувал ръка. Човекът със сивосинкавата къдрава коса събщи с гъгнец глас, като подчертаваше всяка от сричките на името:

— Госпожа Жан Атмер.

Тя пусна пудела, който скочи на четирите си лапички и повървя малко, кажи-речи, като манекените от модните ревюта: празен поглед, отметната глава. После се върна в колата. Слаби ръкопляскания. Косите на съпруга бяха вчесани назад. Забелязах напрегнатото му изражение. Той даде заден ход и ловко обърна колата, виждаше се, че

за него е въпрос на чест да кара, колкото е възможно по-добре. Сигурно сам беше лъснал пежото, за да блести така. Реших, че трябва да са млада семейна двойка, той — инженер, роден в буржоазно семейство, тя с малко по-прост произход: и двамата увлечени по спорта. И верен на своя навик да слагам всичко на мястото му, представих си ги как живеят в малък уютен апартамент на улица Доктор Бланш в Отьой.

Заизнизваха се и други състезатели. За съжаление забравил съм ги, с малки изключения. Например онази тридесетгодишна жена, източен тип, придружена от дебел червенокос мъж. Явиха се с открит воднистозелен „Наш“. Когато излезе от колата, тя направи като автомат една крачка към журито и се спря. Затрепери нервно. Очите ѝ шареха наоколо, но не помръдваше глава. Дебелият червенокос мъж я викаше от колата: „Моник... Моник... Моник...“ и това бе като стон, молба, с която сякаш се мъчеше да опитоми плашливо екзотично животно. После също слезе от колата и я хвана за ръка. Отведе я внимателно. Тя се разрида. Тогава той потегли много рязко и завивайки, за малко не отнесе журито. Както и приятните шестдесетгодишни съпрузи, чиито имена съм запомнил: Жаки и Тунет Ролан-Мишел. Те пристигнаха със сив студейкър и се представиха заедно пред журито. Тя беше висока червенокоса жена с енергично конско лице, в екип за тенис. Той — среден на ръст, с малки мустачки, с голям нос и подигравателна усмивка, истински тип на французин, както би си го представил някой калифорнийски режисьор. Сигурно бяха важни личности, защото мъжът със сивосинкавата коса обяви:

— Нашите приятели Тунет и Жаки Ролан-Мишел.

Трима-четирима от съдиите (между които чернооката жена и Даниел Хендрикс) изръкопляскаха. Фукиер дори не благоволи да ги удостои с поглед. Те поздравиха едновременно. Държаха се спокойно; и двамата имаха крайно доволен вид.

— Номер 32. Госпожица Ивон Жаке и доктор Рьоне Мейнт.

Помислих, че ще загубя съзнание. Първо, не виждах нищо, сякаш бях станал внезапно, след като цял ден съм се излежавал на някой диван. Гласът, който произнасяше имената им, отекваше от всички страни. Опрях се на рамото на един човек пред мен, по-късно съобразих, че това е Андре дьо Фукиер. Той се обърна. Измърморих някакво извинение. Не можех да отлепя дланта си от рамото му.

Навярно съм се дръпнал назад и полека-лека съм изтеглил тежката си като олово ръка. Не видях как пристигнаха с доджа. Мейнт беше спрял колата срещу журито. Със запалени фарове. Вече не ми прилошаваше, бях като опиянен и възприемах нещата по-остро, отколкото обикновено. Мейнт натисна клаксона три пъти, прочетох лека изненада по лицата на някои от съдиите. Дори Фукмер изглеждаше заинтригуван. Даниел Хендрикс се усмихваше, но според мен пресилено. Пък и изобщо усмивка ли беше това? Не, застинала гримаса. Те не излизаха от колата. Мейнт гасеше и палеше фаровете. Какво искаше да постигне с това? Пусна стъклочистачките. Лицето на Ивон беше гладко и непроницаемо. И внезапно Мейнт скочи. Сред журито и зрителите пробягна тръпка. Този скок не можеше да се сравни с „репетицията“ в петък. Мейнт не се задоволи да мине над вратата, а подскочи, задържа се за миг във въздуха, разтвори рязко крака и гъвкаво стъпи на земята, с един замах, сякаш движен от електрически ток. Почувствувах във всичко това толкова гняв, нервност и неуловимо предизвикателство, че изръкоплясках. Той се въртеше около доджа, като спираше от време на време, застиваше, сякаш се движеше сред минирано поле. Всички съдии го гледаха с отворена уста. Бяха уверени, че го дебне опасност и когато най-последовно отвори вратата, някои въздъхнаха с облекчение.

Тя слезе с бялата си рокля. Кучето лениво я последва. Но не се разходи напред-назад пред журито като другите състезателки. Облегна се на колата и остана там, загледана с предизвикателна усмивка във Фукиер, Хендрикс и останалите. После с неочакван жест свали тюрбана и небрежно го хвърли зад себе си. Прекара ръка в косите си, за да ги разпръсне по раменете си. Кучето скочи на един от калниците на доджа и веднага зае своята стойка на сфинкс. Тя го галеше разсеяно. Отзад Мейнт чакаше на волана.

Днес, когато мисля за нея, най-често виждам тази картина. Нейната усмивка, златисточервеникавата ѝ коса. Кучето на черни и бели петна до нея. Бежовият додж. И Мейнт, когото едва различавахме зад предното стъкло на колата. И запалените фарове. И слънчевите лъчи.

Тя бавно се плъзна към вратичката и я отвори, без да изпуска журито от очи. Зае мястото си. Кучето скочи на задната седалка така небрежно, че когато възстановявам с подробности тази сцена, сякаш го

виждам как скача в забавен каданс. Доджът — впрочем може би не бива човек да се доверява на спомените си — излиза от кръглата площадка на заден ход. А Мейнт (този жест също може да се види във филм със забавен каданс) хвърля една роза. Тя пада върху сакото на Даниел Хендрикс, който я взема и се вторачва смаян в нея. Чуди се какво да я прави. Не се сеца дори да я остави на масата. Накрая избухва в глупав смях и я подава на своята съседка, чернооката жена, чието име не зная, но която сигурно е съпруга на председателя на управителния съвет или на председателя на клуба за голф в Шаваор. А кой знае, може да е госпожа Сандоз?

Преди колата да излезе на алеята, Ивон се обръща и махва с ръка към членовете на журито. Мисля дори, че им изпрати на всички една целувка.

Те се съвещаваха шепнешком. Трима плажни спасители от Спортинга учтиво ни помолиха да се отдалечим на няколко метра, за да не нарушаваме тайната на класирането. Съдиите държаха пред себе си листове с имената и номерата на отделните състезатели. Всеки трябваше да напише оценката си.

Те надраскват нещо върху листчетата и ги сгъват. После ги събират и Хендрикс ги разбърква няколко пъти с малките си, добре гледани ръце, които никак не подхождат на неговия ръст и тегло. Той се заема също така и с преброяването на гласовете. Съобщава имената и цифрите:

Атмер — 14, Тисо — 16, Ролан-Мишел — 17, Асуелос — 12, но колкото и да се вслушвам, повечето от имената не достигат до мен. Човекът с къдравата коса и сладострастните устни записва цифрите в бележника. Следват нови оживени преговори. Най-разпалени са Хендрикс, чернооката жена и човекът със сивосинкавата коса. Той се усмихва непрестанно, за да покаже — предполагам — ред великолепни зъби, и хвърля наоколо си погледи, явно се мисли за чаровен: клепките му трепкат бързо, с което се опитва да мине за простодушен и възхитен от всичко. Полуотваря нетърпеливо устни. Сигурно е гастроном. И освен това, както се казва, „женкар“. Не може да не съществува съперничество между него и Дуду Хендрикс. Сигурно се надпреварват кой по-големи успехи ще пожъне сред жените, готов съм да се закълна. Но в момента те разиграват сериозното и важно поведение на членове на жури.

Фукиер е напълно безразличен към всичко това. Той драска по своя лист, смръщил вежди с иронично високомерие. Къде ли се е унесъл? За кой ли миг от миналото бленува? Може би за последната си среща с Люси Дьоларю-Мардрюс? Хендрикс почтително се наклонява към него и му задава някакъв въпрос. Фукиер отговаря, без дори да го погледне. После Хендрикс отива да говори с Ганонж (или Гаманж), „кинематографиста“, който седи на последната маса вдясно. Връща се при човека със сивосинкавата коса. Между тях възниква краткотрайно пререкание, чувам ги да произнасят многократно името „Ролан-Мишел“. Накрая „сивосинкавите къдрици“ — ще го нарека така — се отправя към един микрофон и съобщава с леден глас:

— Госпожи и господа, след една минута ще обявим резултатите от състезанието за купата на елегантността „Улиган“.

Отново започва да ми прилошава. Всичко около мен се замъглява. Питам се къде ли са Ивон и Мейнт. Дали чакат там, където ги оставих, до тенис корта? Ами ако са ме зарязали?

— С пет гласа срещу четири — гласът на „сивосинкавите къдрици“ се издига все по-високо, — повтарям, с пет гласа срещу четири за нашите приятели, семейство Ролан-Мишел (той произнася „нашите приятели“, разчленявайки сричките, и гласът му сега е станал писклив като на жена), които всички познаваме и уважаваме и които държа да поздравя за спортния им дух... и които заслужават — по мое лично мнение — да получат купата на елегантността... (той удря с юмрук по масата, но гласът му става все по-несигурен)... купата се присъжда (кратко мълчание) на госпожица Ивон Жаке, придружена от господин Рьоне Мейнт...

Признавам, че се просълзих.

Те трябваше да излязат още веднъж пред журито и да получат купата. Всички деца бяха дотичали от плажа и стояха във възбудено очакване заедно с другите зрители. Музикантите от оркестъра на Спортинга бяха заели обичайното си място под раирания бяло-зелен навес на сред терасата. Те настройваха инструментите си.

Доджът се появи. Ивон се беше полуизлегнала върху капака. Мейнт караше бавно. Тя скочи на земята и много скромно се приближи до журито.

Бурни ръкопляскания.

Хендрикс тръгна към нея, като размахваше купата. Подаде ѝ я и я целуна по двете бузи. После и други хора се спуснаха да я поздравяват. Дори Андре дьо Фукиер ѝ стисна ръка, а тя не знаеше кой е този стар господин. Мейнт отиде при нея. Той шареше с поглед по терасата на Спортинга и веднага ме откри. Извика, „Виктор... Виктор“ и ми махна с ръка. Изтичах към него. Бях спасен. Искаше ми се да целуна Ивон, но около нея имаше вече твърде много хора! Няколко прислужници, всеки от които носеше по два подноса с шампанско, се мъчеха да си пробият път. Сборището вдигаше наздравици, пиеше и дърдореше под слънцето. Мейнт остана до мен, ням и непроницаем зад черните си очила. На няколко метра от мен Хендрикс оживено представяше на Ивон чернооката жена, Гамонж (или Ганонж) и още двама-трима души. Тя мислеше за нещо друго. Дали за мен? Не смеех да повярвам.

Всички все повече се развеселяваха. Смееха се. Подвикваха си, блъскаха се. Диригентът се обърна към Мейнт и към мен, за да попита кое „парче“ да изпълнят в чест на купата и на „очарователната победителка“. За миг се объркахме, но тъй като сега се наричах Хмара и бях обзет от цигански дух, помолих го да изсвири „Очи черные“.

Вечерта трябваше да има „прием“ в „Сент-Роз“ по случай петата купа „Улиган“ и в чест на Ивон, героинята на деня. Тя реши да си сложи рокля от тъмнозлатно ламе.

Беше поставила купата на нощното си шкафче до книгата на Мороа. Тази купа всъщност представляваше статуетка на танцьорка, застанала на пръсти върху малък пиедестал, на който беше написано с красиви букви: „Купа «Улиган» — I награда“. По-долу беше означена и годината.

Преди да излезе, Ивон я погали и се обеси на врата ми.

— Нали е чудесна? — попита ме тя.

Помоли ме да си сложа монокъла и аз се съгласих, защото тази вечер не беше като другите.

Мейнт носеше прелестен, много свеж светлозелен костюм. През целия път до Воарен той се подиграваше с членовете на журито. „Сивосинкавите къдрици“ се наричал Раул Фосорие и ръководел управителния съвет. Чернооката жена била съпруга на председателя на клуба за голф в Шавоар: да, когато ѝ падне, флиртувала с оня „тлъст вол“ Дуду Хендрикс. Мейнт го ненавиждаше. Казваше, че от трийсет

години се правел на голям кавалер по ски пистите. (Сетих се за героя от „Liebesbriefe auf der Berg“, филма на Ивон.) През 1943 година Хендрикс давал тон на вечерите в „Екипа“ и в „Дивата коза“ в Мьожев, но вече бил пет десетгодишен и все повече и повече заприличвал на „сатир“. Мейнт изпъстряше своя разказ с иронични и изпълнени с подтекст въпроси: „Нали, Ивон?“, „Нали, Ивон?“ Защо? И откъде Ивон и той се бяха сблизили толкова с всичките тези хора?

Когато се изкачихме на терасата на „Сент-Роз“ вяли аплодисменти посрещнаха Ивон. Те идваха от една маса за около десетина души, сред които се извисяваше Хендрикс. Той ни махна. Един фотограф стана и ни заслепи със светкавицата си. Управителят, тъй нареченият Пули, донесе три стола за нас, после се върна и като се суетеше, подаде на Ивон една орхидея. Тя му благодари.

— В този велик ден това е чест за мен, госпожице. Още веднъж браво!

Имаше италиански акцент. Поклони се на Мейнт.

— Господин?... — обърна се към мен той с крива усмивка, навярно смутен, че не може да ме нарече по име.

— Виктор Хмара.

— А... Хмара...

Доби учуден вид и смръщи вежди.

— Господин Хмара...

— Да.

Той ми хвърли особен поглед.

— За момент, господин Хмара...

И се отправи към стълбата, която водеше към бара на партера.

Ивон седеше до Хендрикс, а Мейнт и аз — срещу тях. Познах чернооката жена от журито, Тунет и Жаки Ролан-Мишел, един човек с къса сива коса и енергично лице на бивш летец или военен — сигурно председателят на клуба за голф. Раул Фосорие седеше в края на масата и гризеше кибритена клечка. Останалите трима-четирима, между които и две силно загорели блондинки, ги виждах за пръв път.

Тази вечер в „Сент-Роз“ нямаше много хора. Беше още рано. Оркестърът свиреше добре позната песен и един от музикантите нашепваше думите ѝ: Любовта е кратка като ден, отминава, отминава любовта...

Хендрикс беше обхванал с дясната си ръка раменете на Ивон и аз се питах докъде ли ще стигне. Обърнах се към Мейнт. Той криеше очите си зад нови черни очила с тежки кокалени рамки и нервно потрепваше с пръсти по ръба на масата. Не посмях да му заговоря.

— Е, доволна ли си, че си получи купата? — попита ласкаво Хендрикс.

Ивон ме погледна притеснено.

— Заслугата е донякъде и моя... Какво пък, сигурно е свестен човек. Защо все се страхувам от всеки срещнат.

— Фосорие не искаше да ти я даде. Нали, Раул? Ти не искаше...

И Хендрикс избухна в смях. Фосорие смукна от цигарата си. Той разиграваше пълно спокойствие.

— Не е вярно, Даниел, не е вярно. Лъжеш се... Според мен произнасяше думите някак си неприлично.

— Ментърджия! — провикваше се Хендрикс незлобливо.

И тази реплика размиваше чернооката жена, двете загорели блондинки (внезапно си спомних името на едната: Мег Девилърс) и дори субекта с физиономия на бивш кавалерийски офицер. Двойката Ролан-Мишел се мъчеше да се присъедини към всеобщото веселие, но явно не им беше приятно. Ивон ми намигна. Мейнт продължаваше да потрепва с пръсти по масата.

— На теб любимци ти бяха — продължаваше Хендрикс — Жаки и Тунет... Нали, Раул? Той се обърна към Ивон:

— Трябва да стиснеш ръка на победените, нашите приятели Ролан-Мишел...

Ивон се подчини. Жаки се правеше на сърдечен и мил, но Тунет Ролан-Мишел погледна Ивон студено право в очите. Очевидно я беше яд на нея.

— Сигурно е някой от обожателите ти? — попита Хендрикс. Сочеше мен.

— Моят годеник — отвърна дръзко Ивон. Мейнт вдигна глава. Лявата му скула и ъгълчето на устата отново затрепкаха.

— Пропуснахме да ти представим нашия приятел — каза той превзето. — Граф Виктор Хмара...

Произнесе „граф“, като подчерта гласната и направи пауза след това. После се обърна към мен:

— Пред вас е един от асовете на френския ски спорт! Даниел Хендрикс.

Хендрикс се усмихна, но чувствувах, че се страхува от неочакваните реакции на Мейнт. Навярно го познаваше отдавна.

— Разбира се, скъпи Виктор, вие сте твърде млад и това име едва ли означава нещо за вас — прибави Мейнт.

Другите чакаха. Хендрикс се приготвяше да отбие удара с престорено безразличие.

— Предполагам, че не сте били роден, когато Даниел Хендрикс се наложи в алпийските дисциплини...

— Защо говорите такива работи, Ръоне? — попита с кротък и мазен тон Фосорие, като заваляше толкова гласните, че човек почти очакваше от устата му да се проточи парче розов локум, като локума, дето го продават по панаирите.

— Аз присъствувах, когато той победи в слалома — заяви едната от загорелите блондинки, която се наричаше Мег Девилърс, — не беше толкова отдавна...

Хендрикс сви рамене и понеже оркестърът свиреше първите тактове на един слоуфокс, използва случая и покани Ивон на танц. Фосорие също стана да танцува с Мег Девилърс. Председателят на клуба за голф покани другата загоряла блондинка. На свой ред и съпрузите Ролан-Мишел тръгнаха към дансинга. Държаха се за ръце. Мейнт се поклони пред чернооката жена:

— Е, да потанцуваме и ние...

Останах сам на масата. Не изпусках от очи Ивон и Хендрикс. Отдалеч той изглеждаше доста внушителен: беше висок един и осемдесет и четири или един и осемдесет и пет и светлината, обливаща дансинга, синя, с лек розов оттенък, облагородяваше лицето му, тушираше тлъстините и простацината. Той притискаше плътно Ивон. Какво да направя? Да му разбия мутрата? Ръцете ми трепереха. Разбира се, можех да използвам ефекта от изненадата и да го ударя с юмрук право в лицето. Или да се приближа отзад и да счупя някоя бутилка в главата му. За какво? Преди всичко щях да се изложя пред Ивон. Освен това подобно поведение не отговаряше на тихия ми нрав, на моя вроден песимизъм и на донякъде присъщото ми малодушие.

Оркестърът продължи да свири една по-бавна мелодия и никоя от двойките не напускаше дансинга. Хендрикс притискаше Ивон все

по-плътно. Защо тя му позволяваше? Дебнех някое нейно тайно смигване, ободрителна усмивка. Нищо. Дебелият почтителен управител Пули предпазливо се бе приближил до масата. Стоеше точно до мен, бе се опрял на облегалката на един от празните столове. Искаше да ми каже нещо. Всъщност той ми досаждаше.

— Господин Хмара... господин Хмара...

От учтивост се обърнах към него.

— Кажете ми, не сте ли роднина с онези Хмара, които живееха в Александрия?

Той се бе навел с жаден поглед и аз разбрах защо бях приел това име, което смятах за рожба на въображението си: то принадлежеше на едно александрийско семейство, за което баща ми често ми бе говорил.

— Да. Те са мои родители — отвърнах аз.

— Значи, вие сте родом от Египет?

— Донякъде.

Той се усмихна развълнуван. Искаше да научи нещо повече и аз бих могъл да му поговоря за вилата в Сиди-Бирш, където прекарах няколко години от детството си, за двореца на Абдин и за гостилницата „Пирамидите“, която смътно си спомням. Да го попитам на свой ред дали самият той не е роднина на един от съмнителните познати на баща ми, онзи Антонио Пули, който изпълняваше службата на доверено лице и „секретар“ на крал Фарук. Но бях твърде зает с Ивон и Хендрикс.

Тя продължаваше да танцува с този застаряващ тип, който сто на сто си боядисваше косата. А може би го правеше с определена цел, която щеше да ми разкрие, когато останем насаме. Или пък ей така, за нищо? Ами ако ме е забравила? Никога не съм бил особено сигурен в самоличността си и ми мина мисълта, че тя може вече да не ме познае. Пули беше седнал на мястото на Мейнт:

— В Кайро се познавах с Анри Хмара... Всяка вечер се срещахме „При Гропи“ или в „Мена Хаус“. Сякаш ми доверяваше държавни тайни.

— Чакайте... това беше през годината, когато кралят се появи с онази френска певица... сещате ли се?...

— А, да...

Говореше все по-тихо. Боеше се от невидими полицаи.

— Значи, живеяхте там?...

Сега прожекторите обливаха дансинга със слаба розова светлина. За миг изгубих от поглед Ивон и Хендрикс, но те отново се появиха иззад Мейнт, Мег Девилърс, Фосорие и Тунет Ролан-Мишел. Тя им подхвърли някаква забележка през рамото на мъжа си. Ивон избухна в смях.

— Разбирате ли, Египет не може да се забрави... Не... Понякога вечер се питам какво правя тук...

Аз също изведнъж си зададох този въпрос. Защо не бях останал в „Липите“, да си чета годишниците и киносписанията? Той сложи ръка на рамото ми.

— Какво ли не бих дал да се озова на терасата на „Паструдис“... Нима може да се забрави Египет?

— Ами той сигурно вече не съществува — промълвих аз.

— Наистина ли мислите така? Там Хендрикс се възползуваше от полумрака, за да я опипва.

Мейнт се приближи към нашата маса. Сам. Чернооката жена танцуваше с друг кавалер. Той се отпусна на стола.

— За какво говорехте?

Беше свалил тъмните си очила и ме гледаше с любезна усмивка:

— Сигурен съм, че Пули ви разказва своите египетски истории.

— Господинът също е от Александрия — заяви сухо Пули.

— Вие ли, Виктор?

Хендрикс се опитваше да я целуне по шията, но тя не му позволяваше. Дърпаше се назад.

— Пули държи това заведение от десет години — продължаваше Мейнт. — През зимата работи в Женева. Но все не може да свикне с планините.

Не беше му убягнало, че гледам как танцува Ивон и се мъчеше да ме разсее.

— Виктор, ако дойдете в Женева през зимата, непременно трябва да ви заведе при Пули. Ресторантът му е също като един ресторант в Кайро. — Как се казваше?

— „Кедивал“.

— Когато е там, все едно, че е в Египет и не му е толкова криво. Нали, Пули?

— Мръсни планини!

„Не бива никога да ни е криво — тананикаше Мейнт. — Никога... Никога да ни е криво.“ На дансинга започваха нов танц, Мейнт се наведе към мен:

— Не им обръщайте внимание, Виктор.

Съпрузите Ролан-Мишел се върнаха. После Фосорие и русата Мег Девилърс. Накрая Ивон и Хендрикс. Тя седна до мен, хвана ръката ми. Все пак не ме е забравила. Хендрикс ме оглеждаше любопитно.

— Значи, вие сте годеник на Ивон?

— Ами да — побърза да отговори вместо мен Мейнт. — Ако всичко е наред, скоро тя ще се казва графиня Ивон Хмара. Как ти се струва?

Той го предизвикваше, но Хендрикс продължаваше да се усмихва.

— Звучи по-добре от Ивон Хендрикс, нали? — прибави Мейнт.

— А какво прави този млад човек в живота? — попита високопарно Хендрикс.

— Нищо — казах аз и нагласих монокъла на лявото си око. — НИЩО, НИЩО.

— Ти сигурно си мислеше, че този млад човек е учител по ски или търговец като теб, а? — продължаваше Мейнт.

— Мълчи, защото ще те накъсам на парченца — прекъсна го Хендрикс и не можеше да се каже дали това е заплаха, или шега.

Ивон дращеше дланта ми с нокътя на показалеца си. Мислеше за нещо друго? За какво? На масата се върнаха чернооката жена и мъжът ѝ с енергичното лице, както и другата блондинка, но атмосферата не се разведри. Всички поглеждаха косо Мейнт. Какво ще направи? Дали ще наругае Хендрикс? Ще му хвърли в лицето някой пепелник? Или ще предизвика скандал? Най-сетне председателят на клуба за голф се намеси и запита светски вежливо:

— Все още в Женева ли работите, докторе? Мейнт му отговори прилежно, като добър ученик:

— Разбира се, господин Тесие.

— Страшно ми напомняте баща си... Мейнт се усмихна тъжно.

— О, не, не говорете такива неща... баща ми беше много по-добър от мен.

Ивон притискаше рамо до рамото ми и този допир ме вълнуваше. Кой ли беше нейният баща? Хендрикс се държеше любезно с нея (или

по-скоро притискаше я прекалено плътно в танца), но Тесие, жена му и Фосорие не и обръщаха никакво внимание. Също и съпрузите Ролан-Мишел. Забелязах дори презрителната усмивка на Тунет Ролан-Мишел, когато Ивон ѝ подаде ръка. Ивон не беше от техния свят. А на Мейнт сякаш гледаха като на равен и явно изпитваха снизхождение към него. Ами аз? Дали не бях в техните очи само луд по рокендрола „teenager“?^[1] Може би не. Сериозността ми, моят монокъл, благородническата ми титла малко ги смуцаваха. Особено Хендрикс.

— Вие сте били шампион по ски? — попитах го аз.

— Да — обади се Мейнт, — само че някъде в далечното минало.

— Трябва да знаете — каза ми Хендрикс, като докосна ръката ми и посочи Мейнт, — че познавах този младок още когато беше на пет годинки. Играеше си с кукли.

За щастие в този миг засвириха ча-ча-ча. Минаваше полунощ и клиентите пристигаха на тумби. На дансинга се блъскаха. Хендрикс повика Пули:

— Донеси ни шампанско и предупреди оркестъра.

Той му смигна, а Пули прие поръчката с козируване.

— Докторе, как мислите, аспириинът препоръчителен ли е за смущенията в кръвообращението? — попита председателят на клуба за голф. — Прочетох нещо такова в „Наука и живот“.

Мейнт не чу. Ивон бе опряла глава на рамото ми. Оркестърът спря да свири. Пули донесе чаши и две бутилки шампанско. Хендрикс се изправи и размаха ръце. Танцуващите двойки и останалите посетители се обърнаха към нашата маса.

— Госпожи и господа — гръмогласно изрече Хендрикс, — да прием за здравето на щастливата победителка на купата „Улиган“ госпожица Ивон Жаке.

Той покани Ивон да стане. Всички се изправихме. Чукнахме се. Чувствавах вперените в нас погледи и се закашлях престорено.

— А сега, госпожи и господа — поде отново Хендрикс надутото, — моля да поздравите младата и прелестна Ивон Жаке.

Отвред се чуха викове „браво“. Тя се притискаше смутено до мен. Монокълт ми беше паднал. Нестихващи аплодисменти, не смеех да мръдна нито сантиметър. Гледах право пред себе си буйната коса на Фосорие, умело засуканите многобройни къдрици на тази странна сивосинкава прическа, която приличаше на изкусно изработена каска.

Оркестърът отново поде прекъснатата музика. Бавно ча-ча-ча, в което се промъкваше темата от „Април в Португалия“.

Мейнт стана:

— Ако не виждате нищо неудобно в това, Хендрикс (за пръв път му говореше на „вие“), ще напусна вас и тази изискана компания.

После се обърна към Ивон и към мен:

— Ще ви откарам ли?

Послушно отговорих „да“. Ивон също стана.

Тя подаде ръка на Фосорие и на председателя на клуба за голф, но не посмя да се сбогува с Ролан-Мишел, нито с двете загорели блондинки.

— И кога ще бъде сватбата? — попита Хендрикс, като ни посочи с пръст.

— Веднага щом напуснем това долнопробно френско селце — отвърнах аз много бързо.

Всички ме загледаха удивено.

Защо бях изрекъл такива глупави и груби думи за едно френско селище? И до днес се питам и се извинявам за това. Дори Мейнт изглеждаше огорчен от тази моя проява.

— Ела — каза ми Ивон, като ме улови под ръка.

Хендрикс стоеше онемял и ме гледеше с широко отворени очи.

Без да искам, бутнах Пули.

— Тръгвате ли си, господин Хмара?

Беше хванал ръката ми, опитваше се да ме задържи.

— Ще се върна, ще се върна — казах му аз.

— О, да, ако обичате. Ще поговорим пак за всички тия неща...

Той махна с ръка неопределено. Прекосихме дансинга. Мейнт вървеше след нас. Светлините на прожекторите се кръстосваха и върху двойките сякаш падаше сняг на парцали. Ивон ме водеше, но ни беше трудно да си пробиваме път.

Преди да слеза по стълбите, се спрях, за да хвърля последен поглед към масата, която бяхме напуснали. Целият ми гняв се беше разпръснал и съжалявах, че не се бях овладял.

— Идваш ли? — подкани ме Ивон. — Идваш ли?

— За какво мислите, Виктор? — попита Мейнт и ме тупна по рамото. Стоях така на първото стъпало и прическата на Фосорие отново ме хипнотизираше. Тя блестеше. Сигурно я мажеше с някаква

фосфорна смес. Колко ли усилия и търпение са нужни, за да сглобяваш всеки ден такава сивосинкава кошница.

В колата Мейнт каза, че сме пропилили глупаво вечерта си. За това бил виновен Даниел Хендрикс, който поканил Ивон, защото уж щели да присъствуват всички членове на журито, както и разни журналисти. Никога не бивало да се вярва на този „мръсник“.

— Точно така, скъпа, много добре знаеш това — прибави Мейнт раздражено. — Поне даде ли ти чека?

— Разбира се.

И те ми разясниха какво се криеше зад тази триумфална вечер. Преди пет години Хендрикс измислил състезанието за купата „Улиган“. През година я давали зиме в Алп д'Юез или в Мьожев. Заел се с това от снобизъм (канел някои светски знаменитости в състава на журито), за да вдигне шум около себе си (споменавайки купата, вестниците пишеха и за него, Хендрикс, припомняха спортните му подвизи), както и от любов към хубавите момичета. Всяка глупачка била готова на всичко, стига да ѝ обещаат, че ще спечели купата. Получавала чек за осемстотин хиляди франка. Журито било изцяло под влияние на Хендрикс. Фосорие се опитвал „Купата на елегантността“, която всяка година имала голям успех, да зависи малко повече от управителния съвет. Ето защо съществувало безмълвно съперничество между двамата мъже.

— Това е то, драги Виктор — завърши Мейнт, — виждате какви дребни души има в провинцията.

Той се обърна към мен и ми отправи тъжна усмивка. Пристигнахме пред казиното. Ивон помоли Мейнт да ни остави тук. Щяхме да се върнем пеш в хотела.

— Обадете ми се двамата по телефона утре.

Изглеждаше огорчен, че го оставяме сам. Подаде се от колата.

— И забравете тази недостойна вечер.

После потегли внезапно, сякаш искаше да се откъсне от нас. Пое по улица Роаял — запитах се къде ли ще прекара нощта.

Полюбувахме се няколко мига на фонтана с променливите цветове. Приближавахме се колкото може по-близо и усещахме водните пръски по лицата си. Бутах Ивон към него. Тя се съпротивляваше и викаше. И също се мъчеше да ме изненада и да ме бутне. Смеховете ни кънтяха над пустата площадка. Келнерите от

„Механата“ привършваха подреждането на масите. Беше около един часът след полунощ. Нощта беше топла, опияняваше ме мисълта, че лятото едва започва и пред нас има още много дни, в които ще бъдем заедно, а привечер ще се разхождаме или ще оставаме в стаята, заслушани в приглушеното и глупаво тупкане на топките за тенис.

На първия етаж на казиното светеше: игралната зала. Виждаха се силуети. Заобиколихме постройката, на чиято фасада със закръглени букви беше написано „КАЗИНО“ и подминахме входа на „БРЮМЕЛ“, откъдето долиташе музика. Да, през това лято във въздуха се носеха музика и песни — все едни и същи.

Вървахме по левия тротоар на Авеню д'Албини, край градините на префектурата. От време на време в двете посоки преминаваха коли. Попитах Ивон защо оставя Хендрикс да я опипва. Тя ми отвърна, че това нямало никакво значение. Нали все пак трябвало да бъде мила с него, след като ѝ помогнал да спечели купата и ѝ дал чек за осемстотин хиляди франка. Казах ѝ, че, според мен, човек трябва да иска много повече от осемстотин хиляди франка, като се оставя да го „опипват“, и че купата на елегантността „Улиган“, така или иначе, не представлява нищо особено. Направо нищо. Никой освен няколко сбутани провинциалисти край брега на едно загубено езеро не знае за съществуването на тази купа. Тя е смехотворна. И нищожна. Тъй ли е? И изобщо какво разбират от елегантност в тази „савойска дупка“? Тъй ли е? Тя ми отвърна малко надуто, че намирала Хендрикс „много прелъстителен“ и че била очарована от танца с него. Казах ѝ — като се стараех да произнасям ясно всички срички, безсмислена работа, защото ги гълтах половината, — че Хендрикс има тъпашка мутра и е късокрак като всички французи.

— Ами нали и ти си французин — възрази ми тя.

— Не. Не. Нямам нищо общо с французите.

Вие французите сте неспособни да оцените истинското благородство, истинската...

Тя избухна в смях. Не можех да я стресна. Тогава ѝ заявих — като разигравах пълна студенина, — че в бъдеще за нея ще бъде по-добре да не се хвали много-много с купата на елегантността „Улиган“, ако не иска да ѝ се подиграват. Сума ти момичета са спечелили разни такива смешни купички, преди да потънат в пълно забвение. И колко други случайно са играли в незначителни филми от типа на

„Liebesbriefe auf der Berg“... Кинематографичната им кариера свършва с това. Много са призовани, малко са призвани.

— Значи, смяташ, че този филм е напълно незначителен?

— Напълно.

Този път мисля, че ѝ стана мъчно. Вървеше мълчаливо. Седнахме на пейката в хижата да чакаме въздушната железница. Тя старателно късаше една стара кутия от цигари. И подреждаше внимателно парченцата на земята, те бяха големи колкото конфети. Разнежи ме нейната прилежност, целунах ръцете ѝ.

Въздушната железница спря преди Сен-Шарл Карабасел. Някаква повреда, изглежда, в този час нямаше кой да я поправи.

Тя ме прегръщаше по-пламенно от обикновено. Мислех, че все пак малко ме обича. От време на време поглеждахме през стъклото и виждахме, че сме между небето и земята, а долу са езерото и покривите. Настъпваше ден.

На другия ден на трета страница в „Еко-Либерте“ се появи голяма статия със заглавие:

„КУПАТА НА ЕЛЕГАНТНОСТТА «УЛИГАН» ДАДЕНА ЗА ПЕТИ ПЪТ“

Вчера към обед в Спортинга многобройна публика проследи с интерес състезанието за петата купа на елегантността „Улиган“. След като миналата година купата беше дадена в Мьожев през зимния сезон, тази година организаторите предпочетоха тя да се превърне в събитие на курортния сезон. Слънцето също взе своето участие.

Никога то не е сияло така. Повечето от зрителите бяха в плажни облекла. Сред тях се забелязваше господин Жан Марша от Комеди-Франсез, пристигнал, за да даде в театъра на казиното няколко представления на „Слушайте внимателно, господа“.

Както обикновено журито обединяваше най-различни знаменитости. То се ръководеше от господин Андре дьо Фукиер, който прие да сподели дългогодишния си опит в състезанието: наистина може да се каже, че господин дьо Фукиер е вземал участие и е оценявал елегантния свят през последните петдесет години както в Париж, така и в Довил, в Кан и в Токе.

Другите членове на журито бяха: Даниел Хендрикс, известният шампион и създател на тази купа; Фосорие от управителния съвет; Гаманж, кинематографист, господин и госпожа Тесие от клуба за голф;

господин и госпожа Сандоз от „Уиндзор“; господин помощник-префектът П. А. Роквилар. Със съжаление бе отбелязано отсъствието на танцьора Хосе Торес, възпрепятствуван в последния момент.

По-голямата част от състезателите направиха чест на купата: господин и госпожа Жак Ролан-Мишел от Лион, както всяка година на почивка в тяхната вила в Шавоар, бяха особено забележителни и аплодирани.

Но след неколкократно преброявания на гласовете наградата се падна на госпожица Ивон Жаке, двадесет и две годишна прелестна млада жена с червеникава коса, облечена в бяло и следвана от внушителен дог. Със своята грация и неподчинение на условностите госпожица Жаке направи силно впечатление на журито.

Госпожица Ивон Жаке е родена и възпитана в нашия град. Семейството ѝ е от този край. Тя наскоро дебютира в киното в един филм, заснет на няколко километра оттук от германски режисьор. Пожелаваме на нашата съгражданка госпожица Жаке щастие и успехи.

Придружаваше я господин Ръоне Мейнт, син на доктор Анри Мейнт. Това име ще събуди у някои хора много спомени. Потомъкът на стар савойски род доктор Анри Мейнт бе един от героите-мъченици на Съпротивата. Една от улиците в нашия град носи неговото име.

Голяма снимка допълваше статията. Беше направена в „Сент-Роз“ в момента, когато влизахме. Бяхме излезли и тримата, Ивон и аз един до друг, Мейнт малко по-назад. Надписът отдолу гласеше: „Госпожица Ивон Жаке, господин Ръоне Мейнт и един от техните приятели граф Виктор Хмара“. Снимката беше съвсем ясна въпреки вестникарската хартия. Ивон и аз имахме сериозен вид. Мейнт се усмихваше. Всички гледахме някаква точка в далечината. Запазих тази снимка много години, преди да я прибера при другите си спомени, и една вечер, както я гледах с тъга, не можах да се въздържа и написах отгоре с червен молив: „Крале за един ден“.

[1] Хлапак (англ.). — Б. пр. ↑

VIII

— Едно съвсем светло порто, малката — повтаря Мейнт.

Барманката не разбира.

— Светло ли?

— Съвсем, съвсем светло.

Но го казва неубедително.

Прекарва ръка по небръснатите си бузи. Преди дванадесет години се бръснеше по два-три пъти на ден. На дъното на кутията в доджа се търкаляше електрическа самобръсначка, но той твърдеше, че не му служела за нищо, защото брадата му била много твърда. Понякога нащърбвала дори стоманените ножчета.

Барманката се връща с бутилка „Сандерман“ и му налива една чаша:

— Нямам... светло порто. Прошепва „светло“, сякаш е неприлична дума.

— Все едно, моето момиче — отвърща Мейнт. И се усмихва. Изведнъж се подмладява. Духва в чашата си и наблюдава гънките по повърхността на питието.

— А може ли да ми дадете сламка, моето момиче?

Тя му донася неохотно, гледа недружелюбно. Най-много да е двадесетгодишна. Сигурно си казва: „Докога ли ще кисне тук този заплес? Ами оня с карираното сако в дъното?“ Както всяка нощ към единадесет часа тя току-що е сменила Жьонвиев, онази Жьонвиев, която работеше тук още в началото на шейсетте и през деня обслужваше бюфета на Спортинга до кабините. Прелестна блондинка. Май че имаше шум в сърцето.

Мейнт се е обърнал към мъжа с карираното сако. Единствено това сако може да привлече вниманието към него. Защото лицето му е напълно безцветно: черни мустачки, доста едър нос, сресани назад тъмни коси. До преди миг се беше правил на пияница, сега седи изпъчен, със самодоволно присвити устни:

— Бихте ли ме свързали... (гласът му е завален и несигурен) с номер 233 в Шамбери...

Барманката набира номера. Оттатък някой се обажда. Но човекът с карираното сако седи до масата като вцепенен.

— Господине, обадиха се — обезпокоено го подканва барманката.

Той дори не помръдва. Очите му са широко отворени, брадичката леко издадена напред.

— Господине...

Той е непоклатим. Тя затваря. Сигурно е започнала да се тревожи. Що за странни клиенти... Мейнт е проследил сцената със смръщени вежди. След няколко минути мъжът повтаря с още по-глух глас:

— Бихте ли ме свързали... с номер 233 в Шамбери...

Барманката не помръдва. Той продължава невъзмутимо:

— Бихте ли ме свързали...

Тя свива рамене. Тогава Мейнт се навежда към телефона и сам набира номера. Когато чува гласа, подава слушалката на човека с карираното сако, но онзи продължава да седи неподвижен. Той гледа втренчено Мейнт с широко отворените си очи.

— Хайде, господине... — подканя го тихо Мейнт. — Хайде...

Накрая оставя слушалката върху тезгяха и свива рамене.

— Може би искате да си легнете, моето момиче? — пита той барманката. — Не ми се ще да ви задържам.

— Няма значение. И без друго затваряме чак в два часа... освен това ще дойдат хора.

— Хора ли?

— Има някакъв конгрес. Всички ще се изсипят тук. Тя си налива чаша кока-кола.

— Тук не е много весело през зимата, а? — забелязва Мейнт.

— Аз заминавам за Париж — казва тя нападателно.

— Права сте. Мъжът в дъното е щракнал с пръсти.

— Може ли да ми дадете още едно сухо, ако обичате? — После прибавя: — И да ме свържете с номер 233 в Шамбери...

Мейнт отново набира номера и без да се обръща, оставя телефонната слушалка на табуретката до себе си. Момичето прихва да се смее. Той вдига глава и погледът му се спира върху старите снимки

на Емил Але и Джеймс Кътит, които са наредени над рафтовете с бутилки. Към тях е прибавена снимка на Даниел Хендрикс, преди няколко години той загина при автомобилна катастрофа. Вероятно я беше сложила другата барманка, Жьонвиев. На времето тя беше влюбена в Хендрикс. По времето на купата „Улиган“.

IX

Къде ли е сега тази купа? Сбутана в някой шкаф? В някой килер? Накрая бяхме започнали да я използваме като пепелник. Поставката на танцьорката имаше изпъкнал ръб. Смачквахме цигарите си във вдлъбнатината. Сигурно сме я забравили в хотелската стая, чудя се как не съм я взел със себе си, след като толкова се привързвам към предметите.

А в началото Ивон сякаш държеше на нея. Беше я сложила на видно място върху писалището в хола. Това беше началото на една кариера. После щяха да дойдат „Победите“ и „Оскарите“. По-късно тя щеше да говори разнежено за това пред журналистите, защото за мен нямаше никакво съмнение, че Ивон ще стане кинозвезда. Засега бяхме закачили в банята голямата статия от „Еко-Либерте“.

Прекарвахме дните си в леност. Ставахме рано-рано. Сутрин често имаше лека мъгла — по-скоро синкава пара, която сякаш ни освобождаваше от законите за притеглянето. Чувствувахме се леки, толкова леки... Когато слизахме по булевард Карабасел, едва докосвахме тротоара. Девет часът. Скоро слънцето ще разпръсне тази прозрачна мъгла. Още няма хора на плажа на Спортинга. Единствените живи същества сме ние и един плажен работник, облечен в бяло, който подрежда лежащите столове и чадърите. Ивон е със светли бикини, аз съм с нейната хавлия. Тя се къпе. Аз я гледам как плува. Кучето също я следи с очи. Тя ми маха с ръка и със смях ме вика да отида при нея. Казвах си, че всичко е прекалено хубаво и скоро ще настъпи катастрофа. Мислех си как на дванадесети юли 1939 някой като мен, облечен в хавлия на червени и зелени райета, е гледал годеницата си да плува в басейна на Еден-Рок. И като мен се е страхувал да слуша радио. Но дори тук, в Антиб, той не е успял да избяга от войната... В главата му са се блъскали имена на скривалища, но напусто, не е успял да дезертира. За миг ме завладяваше необясним ужас, после тя излизаше от водата и лягаше до мен да прави слънчеви бани.

Към единадесет часа, когато хората прииждаха в Спортинга, ние се скривахме в едно заливче. До него се стигаше през терасата на ресторанта по изтъркана стълба, останала навярно от времето на господин Гордон-Грам. Долу имаше каменист плаж; едностайно бунгало с прозорци, с капаци на прозорците. На разнебитената дървена врата бяха издълбани красиви букви Г. Г. — Гордон-Грам и датата 1903 г. Сигурно сам е построил тази кукленска къщичка и е идвал тук да се усамотява. Чувствителният и предвидлив Гордон-Грам. Когато слънцето започнеше да прежуря, ние се приютявахме за малко вътре. Здрач. Слънчево петно на прага. Носеше се лек застоял дъх, с който бяхме свикнали. Шумът на прибоя, напевен и успокояващ като топките за тенис. Затваряхме вратата.

Тя се къпеше и се изтягаше под слънчевите лъчи. Аз предпочитам да седя на сянка като моите деди от Изтока. Рано следобед се връщаме в „Ермитажа“ и оставахме в стаята до седем-осем часа вечерта. Имахме широк балкон, посред който се излягаше Ивон. Настанях се до нея с бяла „колониална“ шапка на главата — тази шапка е един от малкото спомени от баща ми и аз държа особено на нея, защото бяхме заедно, когато той я купи. От магазина „Спорт и климат“ — ъгъла на булевард Сен-Жермен и улица Сен-Доминик. Бях осемгодишен и баща ми се готвеше да заминава за Бразавил. Какво щеше да прави там? Така и не ми каза.

Слизах във фоайето да взема списания. Там можеха да се намерят повечето европейски издания, защото имаше много чужденци. Купувах всичките: „Оджи“, „Лайф“, „Синемонд“, „Щерн“, „Конфиденшъл“. Хвърлях бегъл поглед на тлъстите заглавия на ежедневниците. В Алжир, в самата страна, в цял свят ставаха важни неща. Предпочитам да не зная. В гърлото ми засядаше буца. Искаше ми се в илюстрирания печат да не говорят много за тези неща. Не. Не. Нека да отбягваме значителните теми. Отново ме обземаше паника. За да се успокоя, изпивах чаша алкохол на бара и се връщах при Ивон с купчината списания. Четяхме ги изтегнати в леглото или на земята, до отворения френски прозорец, сред златистите петна, разпръснати от последните слънчеви лъчи. Дъщерята на Лана Търнър бе убила с нож любовника на майка си. Преди да умре от сърдечна криза, в отговор на въпроса къде да изхвърли пепелта от цигарата му, Ерол Флин посочил на своята млада приятелка зиналата паст на един препариран леопард.

Анри Гара починал като скитник. А принц Али Хан загинал при автомобилна катастрофа някъде в Сюрен. Вече не си спомням щастливите събития. Изрязвахме някои снимки. Закачвахме ги по стените на стаята и дирекцията на хотела не ни търсеше сметка за това.

Безцелни следобеди. Бавно отлитащи часове.

Най-често Ивон носеше черен копринен пеньоар на червени точки. Аз дори не се сецах да сваля старата „колониална“ шапка.

Полуразкъсаните списания осейваха пода. Навсякъде се търкаляха шишенца с плажно масло. Кучето лежеше напреко на някое кресло. И пускахме плочи на стария грамофон. Забравяхме да запалим лампите.

Долу оркестърът започваше да свири и хората идваха да вечерят. Между две парчета чувахме шума от разговорите. Понякога от глъчката се отделяше някой глас — женски глас — или нечий смях. И оркестърът започваше отново да свири. Оставях френския прозорец отворен, така че врявата и музиката да стигат до нас. Те ни закриляха. Освен това започваха да звучат всеки ден в един и същи час, а това означаваше, че земята продължава да се върти. Докога ли?

Очертаваше се светлият правоъгълник на вратата към банята. Ивон се гримираше. Облакът на балкона, аз наблюдавах всички тези хора (повечето във вечерно облекло), сноването на келнерите, музикантите, чиито изражения бях научил наизуст. Например диригентът стоеше приведен, почти долепил брада до гърдите си. Когато мелодията свършваше, той внезапно вдигаше глава, раззина уста, сякаш се задушаваше. Цигуларят имаше добродушно, малко свинско лице; той притваряше очи и поклащаше глава, вдишвайки въздух.

Ивон беше готова. Запалвах една от лампите. Тя ми се усмихваше и погледът ѝ ставаше загадъчен. Беше сложила на смях дълги черни ръкавици, които стигаха до лактите ѝ. Стоеше права сред безпорядъка в стаята — неоправеното легло, разпръснатите пеньоари и рокли. Излизахме на пръсти, като заобикаляхме кучето, пепелниците, грамофона и празните чаши.

Късно през нощта, след като Мейнт ни бе върнал в хотела, слушахме музика. Съседът ни неведнъж се бе оплаквал, че вдигаме „шумотевица“. Някакъв лионски индустриалец — научих го от администратора — с жена си, бях ги видял как поздравяват Фосорие

след връчването на купата „Улиган“. Изпратих им букет божури и бележка „Опечаленият граф Хмара ви изпраща тези цветя“

Когато се връщахме, кучето лаеше жалостиво и равномерно, кажи-речи, цял час. Невъзможно беше да го успокоим. За да заглушим гласа му, пускахме музика. Ивон се събличаше и се къпеше, а аз ѝ прочитах няколко страници от книгата на Мороа. Не спирахме грамофона, гърмеше буйна песен. Смътно дочувах как лионският индустриалец блъска с юмрук по междинната врата, а телефонът звъни. Сигурно беше предупредил нощния портиер. Може би накрая щяха да ни изхвърлят от хотела. Толкова по-добре. Ивон слагаше хавлията си и приготвяхме храна за кучето (за тази цел разполагахме с куп консерви и дори с примус). Надявахме се, че като се наяде, ще млъкне. Надвиквайки гърмящия глас на певеца, съпругата на лионския индустриалец крещеше:

— Направи нещо де, Анри, направи нещо.

ОБАДИ СЕ В ПОЛИЦИЈАТА...

Балконът им опираше до нашия. Оставяхме френския прозорец отворен и след като се умореше да чука по стената, индустриалецът започваше да ни ругае отвън. Тогава Ивон отмяташе хавлията, слагаше си дългите черни ръкавици и излизаше съвършено гола на балкона. Онзи се блещеше червен като мак. Жена му го дърпаше за ръката. Тя ревеше:

— Мръсници такива... Курва...

Бяхме млади.

И богати. Чекмеджето на нощното ѝ шкафче беше претърпкано с банкноти. Откъде бяха тези пари? Не смеех да я попитам. Един ден, както подреждаше пачките една до друга, за да затвори чекмеджето, тя ми обясни, че това бил хонорарът ѝ за филма. Пожелала да ѝ го изплатят в брой, и то в банкноти от по пет хиляди франка. Добави, че е осребрила чека от купата „Улиган“. Показа ми пакет, увит във вестник: осемстотин банкноти от по хиляда франка. Предпочитала ги по на дребно.

Тя мило ме помоли да ми заеме пари, но аз отклоних предложението ѝ. Из куфарите ми все още се подмятаха осем-девет хиляди франка. Бях спечелил тази сума, като продадох на един женевски книжар две „редки“ издания, купени на безценица от някакъв вехтошар в Париж. Когато получих парите, замених

банкнотите по петстотин хиляди франка срещу по-дребни — по петстотин, и ги пренесох в плажна чанта. Изсипах целия си капитал на леглото. Тя събра и своите пачки, получи се внушителна купчина. Бяхме заплени от тази грамада банкноти, които незабавно щяхме да похарчим. Откривах у нея собствения си вкус към парите в брой, искам да кажа лесно спечелените пари, които човек тъпче с шепи по джобовете си, лудите пари, изтичащи между пръстите.

След като статията се появи, зададох ѝ въпроси за детството ѝ в това градче. Тя избягваше да ми отговаря, сигурно защото предпочиташе да се прави загадъчна и защото малко се срамуваше от „скромното“ си потекло, сгушена в обятията на „граф Хмара“. И понеже моята история би я разочаровала, разказвах ѝ прежеждията на близките си. Как баща ми напуснал Русия заедно с майка си и със сестрите си много млад поради революцията. Как прекарвали известно време в Константинопол, Берлин и Брюксел, след което се настанили в Париж. А лелите ми станали манекенки при Шапарели, за да си изкарват хляба подобно на много други хубави белогвардейки с благороден произход. На двадесет и пет години баща ми заминал с платноход за Америка, където се оженил за наследницата на магазините „Улуърт“. После се развел и успял да получи страхотна издръжка от жена си. А като се върнал във Франция, срещнал мама, ирландска кабаретна актриса. И съм се родил аз. Те изчезнали двамата безследно с един туристически самолет някъде към нос Фера през юли 1949 година. Отгледала ме баба ми в Париж в един апартамент на първия етаж на улица Лорд Байрон. Това е.

Дали ми вярваше? Отчасти. Преди да заспи, имаше нужда да ѝ разказвам „вълшебни“ приказки, пълни с благородници с титли и с киноартисти. Колко ли пъти съм ѝ описвал любовта на баща ми и актрисата Лупе Велес във вилата с испанска архитектура в Бевърли Хилс? Но когато на свой ред я помолвах да ми поговори и тя за семейството си, Ивон казваше: „О... никак не е интересно...“ А всъщност единствено това липсваше на моето щастие: разказът за детството и юношеството, прекарани в провинциално градче. Как можех да ѝ обясня, че за един безотечественик като мен Холивуд, руските князе и Египет на крал Фарук изглеждаха бледи и безцветни пред онова екзотично, почти недостъпно създание — малката францужойка.

Х

И ето че една вечер се случи, и то съвсем простичко. Тя ми каза:
— Ще вечеряме при чичо.

Четяхме списания на балкона и на едната от кориците — спомням си — имаше портрет на английската актриса Белинда Ли, която беше загинала при автомобилна катастрофа.

Облякох фланеления си костюм и понеже яката на единствената ми бяла риза беше напълно захабена, сложих си спортна риза с цвят на слонова кост, която добре подходдаше на синьо-червената ми връзка от „Интернешънъл Бар Флай“ Беше ми много трудно да я вържа, защото яката на спортната риза беше прекалено мека, но държах да изглеждам добре. Освежих фланеленото си сако с морскосиня кърпичка, която бях купил заради наситения ѝ цвят. За обувките се колебаех между едни парцаливи мокасини, платнени сандали и почти нови обувки с дебели каучукови подметки. Избрах последните, счетох ги за по-достойни. Ивон ме помоли да си сложа монокъла: това щяло да заинтригува чичо ѝ, щял да сметне, че съм „капия“. Но аз ни най-малко не държах на това и исках този човек да ме види такъв, какъвто съм — скромен и порядъчен младеж.

Тя избра бяла копринена рокля и моравочервеникавия тюрбан, който носеше в деня на купата „Улиган“. Гримира се по-дълго от обикновено. Червилото ѝ беше със същия цвят като тюрбана. Сложи си и дългите до лактите ръкавици и това ми се стори странно, след като отивахме на вечеря у чичо ѝ. Излязохме с кучето.

Когато прекосявахме фойето на хотела, няколко души просто занемяха. Кучето вървеше пред нас с игрива стъпка. Случваше му се, когато излизахме в необичайни за него часове.

Качихме се на въздушната железница.

Вървахме по улица Пармьолан, продължение на улица Роаял. С всяка стъпка пред мен се откриваше съвсем нов град. Оставяхме след себе си всичко, което създава изкуствения чар на балнеолечебния курорт, целия този жалък оперетен декор, където заспа завинаги в

своята тъга един престарял египетски паша в изгнание. Магазините за хранителни продукти и за мотоциклети изместваха луксозните витрини. Да, броят на магазините за мотоциклети беше просто невероятен. Имаше дори по два един до друг, а пред тях на тротоара излагаха преоценена стока. Бяхме подминали автогарата. Един автобус чакаше със запален мотор. Отстрани бяха изписани името на фирмата и местата, където спираше: Севрие, Пренжи-Албервил. Стигнахме до ъгъла на улица Пармьолан и авеню Маршал Льоклер. Само един малък отрязък от това авеню се наричаше Маршал Льоклер, защото всъщност си беше Магистрала 201, която водеше към Шамбери. От двете ѝ страни имаше явори.

Кучето се клатеше и вървеше колкото може по-далеч от пътя. Декорът на „Ермитажа“ много повече подходеше на неговата леност, присъствието му в предградията будеше любопитство. Ивон не казваше нищо, но кварталът явно ѝ беше познат. Години наред сигурно беше изминавала същия този път на връщане от училище или от някоя забава (думата „забава“ не е уместна. Тя е ходела на „бал“ или на „дансинг“). А аз вече бях забравил фоайето в „Ермитажа“, нямах представа къде отиваме, но приемах предварително да живея с нея, ако ще и на Магистрала 201. Стъклата на стаята ни щяха да дрънчат при преминаването на тежкотонажните камиони, както в малкия апартамент на булевард Сул, където бях живял няколко месеца с баща си. Беше ми леко. Само новите обувки малко ми убиваха на петите.

Нощта се беше спуснала и от двете страни стояха сякаш на пост двуетажни или триетажни жилища, малки бели сгради с колониален чар. Има такива постройки в европейската част на Тунис или дори в Сайгон. Тук-там къщи, подобни на хижи посред миниатюрни градинки, ми напомняха, че се намираме в Горна Савоя.

Минахме край тухлена черква и аз запитах Ивон как се казва — „Сен-Кристоф“. Прииска ми се да е приела там първото си причастие, но не ѝ зададох въпрос така ли е, страх ме беше да не се разочаровам. Малко по-надолу беше кино „Сплендид“. С мръснобежов фронтон и с червени врати с кръгли прозорчета, кино като всички кина, които можем да видим по авеню Маршал-дьо-Латр-дьо Та сини, Жан Жорес или по Маршал Льоклер, точно преди да се влезе в Париж. Сигурно е ходила и там като шестнадесетгодишно момиченце. В „Сплендид“ тази вечер даваха един филм от нашето детство — „Пленникът от Зеңда“,

представих си как си купуваме два билета за партера. Залата беше пред очите ми, сякаш я познавах открай време, виждах столовете с дървени облегалки и обявите от двете страни на екрана: „Жан Шермоз, цветар, улица Сомейе №22“; „Пералня“, улица Президент Фавр №17; Дьокуз, „Радиоапарати, Телевизори, Уредби“, авеню Анри №23... Редуваха се кафенета. През стъклата на последното се виждаха четирима младежи с модни прически, които играеха на ръчен футбол. Навън бяха поставени зелени маси. Насядалите около тях хора разглеждаха любопитно кучето. Ивон беше свалила дългите си ръкавици. Изобщо тя навлизаше в естествената си среда, също като че ли беше облякла бялата си копринена рокля, за да отиде на увеселение в околностите или на вечеринка по случай 14 юли.

Близо сто метра вървахме покрай тъмна ограда. По нея бяха налепени афиши. Афиши на кино „Сплендид“. Афиши, съобщаващи за енорийския празник и за пристигането на цирка „Пиндер“. Разкъсан портрет на Луис Мариано. Стари, полузаличени надписи: „Свобода за Анри Мартен... Ridgway go home... Алжир на французите...“ Пронизани със стрела сърца с инициали. На това място бяха поставили модерни бетонни електрически стълбове, те бяха леко извити. Хвърляха върху оградата сянката на яворите и на листата, които шумоляха. Много топла нощ. Свалих сакото си. Бяхме стигнали пред входа на внушителен гараж. Вдясно на малка странична врата имаше плочка, а на нея написано с красиви букви: „Жак“. И една табела, на която прочетох:

„Запасни части за американски автомобили“.

Той ни чакаше в една стая на партера, служеща вероятно за гостна и за трапезария. През двата прозореца и остъклената врата се откриваше изглед към гаража — необятен хангар.

Ивон ме представи с благородническата ми титла. Стана ми неудобно, но той като че ли намери това за напълно естествено. Обърна се към нея и я запита с грубоват глас:

— Обича ли графът панирани шницели? Говореше като чист парижанин.

— Приготвил съм ви шницели.

Приказваше с цигара в ъгъла на устата, по-точно не цигара, а фас, и присвиваше очи. Гласът му беше плътен, пресипнал, глас на алкохолик или на върл пушач.

— Седнете...

Посочи ни едно синкаво канапе до стената, после тръгна с олюляваща се ситна крачка към съседната стая — кухнята. Чу се шум от прашене на масло в тиган.

Върна се с поднос, който постави на страничната облегалка на канапето. Три чаши и чиния, пълна с бишкоти. Подаде ни чаши, на Ивон и на мен. С бледорозово питие. Усмихна ми се:

— Опитайте. Страхотен коктейл. Направо огън. Казва се... „Розовата дама“... Опитайте...

Натопих устни в чашата. Отпих една глътка. Веднага се закашлях. Ивон се разсмя.

— Не биваше да му даваш това, чичо Ролан... Бях очарован и изненадан, като я чух да казва чичо Ролан.

— Огън, а? — подхвърли ми той с блеснали очи. — Въпрос на навик.

Седна на креслото, покрито със същата синкава излиняла тъкан като канапето. Галеше задрямалото пред него куче и си пийваше от коктейла.

— Как си? — попита той Ивон.

— Добре.

Кимна. Не знаеше за какво да приказва. Може би не можеше да се отпусне пред човек, когото виждаше за пръв път. Чакаше ме да завържа разговор, но аз бях по-притеснен и от него, а Ивон дори не се опитваше да разсее неудобството.

Напротив, беше извадила ръкавиците от чантата си и бавно ги надяваше. Той следеше изпод око това странно и безкрайно занимание леко присвил устни. Мълчание, което трая няколко безкрайни мига.

Наблюдавах го крадешком. Имаше тъмна и гъста коса, беше червендалест, но големите черни очи и дългите мигли придаваха на пълното му лице нещо привлекателно и морно. Сигурно е бил хубав на младини, малко як, но хубав. Устните му обаче бяха тънки и изразителни, устни на французин.

Личеше, че се е облякъл специално за нас. Сако от сив туид с прекалено широки рамене; тъмна риза без вратовръзка. Лавандулов одеколон. Мъчех се да открия в него някаква прилика с Ивон. Напразно. Все пак надявах се, че ще успея да доловя нещичко до края на вечерта. Щях да седна срещу тях, за да ги наблюдавам

едновременно и двамата. Не можеше да не забележа някой сходен жест или изражение.

— Значи, в момента имаш много работа, чичо Ролан?

Тя му зададе този въпрос с тон, който ме изненада. Смесица от детинска наивност и онази безцеремонност, която една жена проявява спрямо мъжа, с когото живее.

— А, да... тези проклети „американски“ коли, разните му кирливи студейбекъри...

— Не е много весело, а, чичо Ролан? Каза го, сякаш говореше на дете.

— Хич не е. Пък и в моторите на тези проклети студейбекъри...

Фразата му увисна недовършена, сякаш внезапно си беше дал сметка, че тези технически подробности са далеч от нас.

— Тъй де... Ами ти как си? — запита той Ивон. — Всичко наред ли е?

— Да, чичо.

Тя мислеше за нещо друго. За какво?

— Чудесно. Щом е наред, наред ще е... Да сядаме ли вече на масата?

Той беше станал, докосна с ръка рамото ми.

— Хей, Ивон, чуваш ли ме?

Масата беше подредена срещу остъклената врата и прозорците към гаража. Покривка на морскосини и бели квадратчета. Груби чаши. Той ми посочи къде да седна — точно където си представях. Бях насреща им. В чинията на Ивон, както и в неговата, имаше дървени халки за кърпите, а на тях гравирани със закръглени букви имената им: „Ролан“, „Ивон“.

Той се отправи с леко олюляващата си крачка към кухнята, а Ивон скришом подраци леко с нокът дланта ми. Донесе ни салата „специалитет от Ница“. Ивон ни сипа в чиниите.

— Надявам се, че ви харесва. После се обърна към Ивон и каза, като разчленяваше думите на срички:

— Дали на гра-фа му ха-рес-ва?

Нямаше нищо злостно в думите му, а само обикновена закачлива парижка насмешка. Всъщност не ми беше ясно как така този „савоец“ (спомних си онази фраза от статията, отнасяща се до Ивон:

„Семейството ѝ е от този край“) говореше малко завалено като хората от Белвил.

Не, те наистина никак не си приличаха. Чичото нямаше изящните черти, издължените ръце и тънката шия на Ивон. В сравнение с нея той изглеждаше още по-масивен, същински бикоборец, особено като стана от креслото. Много ми се искаше да зная откъде има тя зелените си очи и червеникавата си коса, но безкрайното ми уважение към френските семейства и техните тайни ме караше да се въздържам от въпроси. Къде бяха майката и бащата на Ивон? Дали бяха още живи? С какво се занимаваха? Продължавайки да ги наблюдавам — колкото се може по-дискретно, — все пак открих сходни жестове у Ивон и у чичо ѝ. Например те по един и същи начин държаха вилицата и ножа, с леко издаден напред показалец, еднакво бавно поднасяха вилицата към устата си, а от време на време примижаваха с очи, от което и на двамата се образуваха леки бръчки.

— А вие какво правите иначе?

— Нищо не прави, чичо.

Тя не ми бе оставила време да отвърна.

— Не е вярно, господине — заекнах аз. — Не. Занимавам се... с литература.

— ... Литература ли? Литература?

Гледаше ме с невероятно празен поглед.

— Ами-и... м-м...

Ивон ме наблюдаваше с малко нахална усмивка.

— Аз... пиша роман. Да. Изненадах се от решителния тон, с който изрекох тази лъжа.

— Пишете роман?... Роман ли?... Беше смръщил вежди, наведе се малко към мен:

— Роман... сигурно криминален?

Изпитваше явно облекчение. Усмиваше се.

— Да, криминален роман — промълвих аз, — криминален.

В съседната стая започна да бие часовник. Дрезгав, безкраен звън. Ивон слушаше с полуотворена уста. Чичото ме дебнеше, стесняваше се от тази ненавременна раздрънкана музика, която не можех да разпозная. После той каза: „Пак оня загубен «Уестминстър»“ и аз веднага долових в тази какофония лондонския звън, макар този да беше много по-унил и мъчителен от истинския.

— Този загубен „Уестминстър“ е откачил напълно. На всеки час звъни по дванадесет пъти. Ще се разболея с тоя келяв „Уестминстър“... Само да го пипна...

Сякаш говореше за някакъв невидим личен враг.

— Чуваш ли, Ивон?

— Нали ти казах, че той беше на мама... Просто трябва да ми го дадеш и това е...

Внезапно той се зачерви, уплаших се, че ще избухне.

— Ще остане тук, чуваш ли... Тук...

— Добре де, чичо, добре. — Тя сви рамене. — Дръж си часовника... Дръж си нещастния „Уестминстър“.

Тя се обърна към мен и ми смигна. На свой ред и той ми каза:

— Нали разбирате. Ще ми бъде пусто, ако не чувам този проклет „Уестминстър“...

— На мен той ми напомня детството — обясни Ивон, — пречеше ми да заспя. Представих си я в леглото, прегърнала плюшено мече, с широко отворени очи.

Прозвъниха още пет удара на неравни интервали, като хълцавици на пияница. После часовникът замлъкна, и то сякаш завинаги.

Вдъхнах дълбоко и се обърнах към чичото. — Тук ли живееше тя, когато беше малка? Изрекох тази фраза толкова бързо, че той не ме разбра.

— Пита те дали съм живяла тук, когато съм била малка. Глух ли си, чичо?

— Ами тук, разбира се. Горے. Той сочеше тавана с показалец.

— После ще ти покажа стаята си. Всъщност, чичо, тя същата ли си е?

— Да, да, нищо не съм променил. Той стана, взе чиниите и приборите ни и отиде в кухнята. Донесе чисти чинии и други прибори.

— Препържен ли го предпочитате? — попита той.

— Както искате.

— Не, не. Както искате ВИЕ, господин графе. Изчервих се.

— Хайде де, решавайте! Препържен или не? Не можах да издам нито звук. Махнах вяло, за да спечеля време. Беше застанал пред мен със скръстени ръце. Оглеждаше ме с леко удивление.

— А бе, винаги ли е такъв?

— Да, чичо, винаги. Винаги е такъв. Лично ни поднесе шницелите с грах, като подчерта, че това бил „пресен грах, а не консервиран“. Сипваше ни също за пиене от някакво специално вино, което купувал само за „видни“ гости.

— Значи, според теб той е „виден“ гост? — попита Ивон, като кимна към мен.

— Ами да. За пръв път през живота си вечерям с граф. Какъв граф бяхте вие?

— Хмара — отвърна сухо Ивон, навярно разсърдена, че е забравил.

— Що за име е това — Хмара? Португалско?

— Руско — заекнах аз.

Той пожела да узнае подробности.

— Значи, вие сте русин?

Обзе ме безкрайно униние. Трябваше отново да разказвам за революцията, Берлин, Париж, Шапарели, Америка, наследницата на магазините „Улуърт“, бабата и улица Лорд Байрон... А, не. Започваше да ми се повдига.

— Лошо ли ви е?

Докосна ръката ми; държането му беше бащинско.

— О, не... Отдавна не съм се чувствувал така добре...

Изглежда, се учуди от това изявление, още повече, че за пръв път през цялата вечер бях проговорил като хората.

— Хайде де, пийнете малко...

— Знаеш ли, чичо, знаеш ли... (тя направи пауза и аз се свих, предчувствайки, че ще бъде поразен от гръм) знаеш ли, че той носи монокъл?

— Ами... така ли?

— Покажи му, сложи си монокъла... Гласът ѝ беше закачлив. Тя повтаряше като дете: „Сложи си монокъла... сложи си монокъла...“

С трепереца ръка бръкнах в джоба на самото си и бавно като сомнамбул поднесох монокъла към лявото си око. Опитах се да го сложа, но мускулите не се подчиняваха. На три пъти монокълът падна. Чувствавах, че скулата ми се е схванала. Последния път падна в граха.

— Е, майната му! — изръмжах аз. Започвах да губя хладнокръвие и се страхувах да не изгърся нещо, което обикновено не

очакват да чуят от мен. Случва ми се понякога, но какво да правя, това са пристъпи.

— Искате ли да опитате? — попитах аз чичото и му подадох монокъла.

Успя още от първия път и аз топло го поздравих. Отиваше му. Приличаше на Конрад Вайд в „Nocturno der Liebe“. Ивон се разсмя. Аз също. Разсмя се и чичото. Не можехме да се спрем.

— Трябва да дойдете пак — заяви той. — Чудесно се забавляваме тримата. Вие сте голям смешкар.

— Така си е — потвърди Ивон.

— И вие сте „смешкар“ — казах аз. Искаше ми се да прибавя, че ме успокоява, защото присъствието му, говорът му, поведението му ме закрилят. В тази трапезария, между Ивон и него, нищо не ме плашеше. Нищо. Бях недосегаем.

— Много ли работите? — окопитих се аз. Той запали цигара.

— А, да. Трябва сам да се разправам с това...

Махна с ръка по посока на хангара, който се виждаше през прозорците.

— Отдавна ли?

Предложи ми от своите цигари.

— Започнахме с бащата на Ивон... Стори ми се, че е изненадан от моето внимание, от моето любопитство. Сигурно не му задаваха често въпроси за него и за работата му. Ивон се беше обърнала и подаваше на кучето парче месо.

— Купихме това от самолетната компания „Фарман“... Бяхме получили концесия от Хочкис за целия департамент... Работехме с Швейцария за луксозните коли...

Произнасяше фразите припряно, почти полугласно, сякаш се страхуваше, че ще го прекъснат, но Ивон не му обръщаше никакво внимание. Говореше на кучето и го галеше.

— Изобщо с баща й вървяха работите... Държеше цигарата между палеца и показалеца и смукваше от време на време.

— Интересно ли ви е? Това са минали работи...

— Какво му разправяш, чичо?

— Как взехме гаража с баща ти...

— Ами ти му досаждаш...

В гласа й се прокрадваше нещо зло.

— Напротив — казах аз. — Напротив. Какво стана с баща ти?
Бях се изпуснал. Не можех да дам заден ход. Неудобен момент.
Забелязах, че Ивон смръщи вежди.

— Албер ли...

Погледът на чичото беше занесен, когато произнесе това име.
После той се отърси.

— На Албер му се случиха неприятни работи...

Разбрал, че няма да узная нищо повече от него и дори се
изненадах, че ми каза толкова неща.

— А ти?

Той сложи ръка на рамото на Ивон.

— Добре ли вървят нещата?

Разговорът навлизаше в задънена улица. Тогава аз реших да
поема щафетата.

— Знаете ли, че тя ще стане киноактриса?

— Така ли мислите?

— Дори съм сигурен.

Тя лекичко духаше дима от цигарата си в лицето ми.

— Аз не ѝ повярвах, като ми каза, че щяла да се снима във филм.

А то било истина... Свърши ли го тоя филм?

— Да, чичо.

— И кога ще го видим?

— Ще го пуснат след три-четири месеца — обясних аз.

— Дали ще дойде тук? Не му се вярваше.

— Разбира се. В киносалона на казиното (говорех все по-
убедено). Ще видите.

— Е, тогава ще трябва да го отпразнуваме... Кажете ми...
Мислите ли, че това може да бъде занаят?

— Ама разбира се. Пък и тя ще продължи. Ще се снима в друг
филм.

Сам се изненадвах от разпалените си твърдения.

— И тя ще стане кинозвезда, господине.

— Сериозно?

— Разбира се, господине. Попитайте я.

— Ивон, вярно ли е?

В гласа му прозираше лека насмешка.

— Да, да, чичо. Всичко, което казва Виктор, е вярно.

— Виждате ли, господине, аз съм прав. Този път гласът ми беше мек, уговарящ и аз се срамувах от това, но темата ми беше прекалено близо до сърцето и всячески се стараех да преодоля неумението си да разговарям.

— Повярвайте, Ивон има огромен талант. Тя галеше кучето. Той ме наблюдаваше, захапал фаса. Отново се прокрадна някакво безпокойство, погледът му се зарея.

— Значи, вие наистина мислите, че това е занаят?

— Най-хубавият занаят на света, господине.

— Ами надявам се да се справиш — каза той сериозно на Ивон.
— В края на краищата не си по-глупава от другите.

— Виктор ще ми дава добри съвети, нали, Виктор?

Тя ме погледна нежно и иронично.

— Видяхте ли, че тя спечели купата „Улиган“? — попитах аз чичото. — А?

— Здравата се шашнах, като прочетох вестника.

Той се поколеба за миг:

— Кажете ми, тази купа „Улиган“ представлява ли нещо? Ивон прихна.

— Може да свърши работа като трамплин — заявих, бършейки монокъла си.

Предложи ни да пийнем кафе. Настаних се на старото синкаво канапе, а Ивон и той започнаха да разтребват масата. Ивон тананикаше и пренасяше чиниите и приборите в кухнята. Той беше пуснал чешмата. Кучето спеше в краката ми. И до днес трапезарията се откроява ясно пред очите ми. Стените бяха облепени с тапети, по които имаше три вида фигури: червени рози, бръшлян и птици (не мога да кажа косове ли бяха, врабчета ли). Излинели тапети с бежов или бял фон. Кръгъл дървен полилей с десетина крушки с картонени абажури. Топла, кехлибарена светлина. На стената имаше малка картина без рамка с нарисуван горски храсталак, възхищавах се от художника, който беше очертал дърветата върху светлото привечерно небе и закъснялото слънчево петно в подножието на едно дърво. Благодарение на тази картина в стаята беше още по-спокойно и приятно. Подчинявайки се на несъзнателния навик, който ни кара да подемаме някоя известна песен, щом я чуем, чичото тананикаше заедно с Ивон. Беше ми хубаво. Искаше ми се вечерта да не свършва

никога, за да мога с часове да наблюдавам как се суетят двамата, прелестните жестове на Ивон, небрежната ѝ походка, олюляващата се крачка на чичото. Да ги слушам как тананикат припева на песента, който сега вече не смея да подема, защото би ми напомнил онова изживяно безценно мигновение.

Той дойде и седна до мен на канапето. Опитах се да подновя разговора и му посочих картината.

— Хубава е...

— Бащата на Ивон я нарисува... да... Картината сигурно висеше на това място от дълги години, но той още се прехласваше при мисълта, че неин създател е брат му.

— Албер добре боравеше с четката... Долу вдясно се вижда подписът му: Албер Жаке. Особен човек беше брат ми...

Щях да задам един неуместен въпрос, но Ивон излезе от кухнята с подноса за кафе. Усмиваше се. Кучето се протягаше. Чичото, с вечния фас в ъгъла на устата, кашляше. Ивон се мушна между мен и страничната облегалка на канапето и отпусна глава на рамото ми. Чичото наливаше кафе и продължаваше да кашля, сякаш ръмжеше. Подаде бучка захар на кучето, което внимателно я хвана със зъби, сигурен бях, че няма да я схруска, а ще я смуче с блуждаещи очи. То никога не дъвчеше храната си.

Не бях забелязал зад канапето една маса, на която имаше не особено голям радиоапарат с бяла кутия, нещо средно между обикновено радио и транзистор. Чичото завъртя копчето, понесе се приглушена музика. Пиехме на глътки кафето си. От време на време чичото опираше глава на облегалката на канапето и правеше кръгчета от тютюневия дим. Хубави кръгчета. Ивон слушаше музиката и лениво отбелязваше такта с показалец.

Седяхме така, без да промълвяме дума, като хора, които се познават от незапомнени времена, като трима души от едно семейство.

— Трябва да му покажеш къщата — каза чичото.

Беше затворил очи. Ивон и аз станахме. Кучето ни хвърли лукав поглед, надигна се на свой ред и ни последва. Намирахме се в антрето, в подножието на стълбата, когато часовникът отново зазвъня, но много по-безразборно и по-рязко от първия път, изведнъж си представих някакъв безумен пианист, който блъска с юмруци и чело клавишите. Стреснатото куче се изкачи по стълбата и ни изчака горе. От тавана

висеше електрическа крушка и разпръскваше студена жълта светлина. Лицето на Ивон изглеждаше още по-бледо от розовия тюрбан и от червилото. Чувствах се под тази светлина като затрупан от оловен прах. Вдясно имаше гардероб с огледало. Ивон отвори вратата право пред нас. Стая, чийто прозорец гледаше към Магистралата. Чух приглушения шум на минаващите камиони.

Тя запали нощната лампа. Леглото беше съвсем тясно. Всъщност беше останала само пружината. Касата беше с етажерка — наистина уютно кътче. В левия ъгъл имаше мъничък умивалник с огледало над него. До стената — бял дървен шкаф. Тя седна на пружината и ми каза: — Това беше моята стая.

Кучето се бе настанило посред килима, толкова протрит килим, че шарките му не се различаваха. След малко стана и излезе от стаята. Огледах стените, взирах се в полиците — търсех някаква диря от детството на Ивон. Тук беше по-горещо, отколкото в другите стаи, и тя свали роклята си. Излегна се напреко на пружината... Носеше чорапи, сутиен, всичките тези неща, с които жените все още се обременяват. Отворих белия дървен шкаф. Може би щеше да се намери нещо вътре...

— Какво търсиш? — попита тя, като се облегна на лакти.

Беше присвила очи. Открих в дъното на шкафа малка чанта. Взех я и седнах на земята, опрял гръб на пружината. Ивон притисна брадичка на рамото ми и ми духна във врата. Отворих чантата, пъхнах ръка вътре и извадих стар изхабен молив със сивкава гума в горния край. От вътрешността на чантата се разнасяше неприятна миризма на кожа и — както ми се стори — на вакса. В първата вечер на една лятна ваканция Ивон я беше затворила завинаги.

Тя угаси лампата. По какво стечение на обстоятелствата, вследствие на какви превратности бях до нея на тази пружина, в тази изоставена стая?

Колко дълго останахме там? Невъзможно бе да се доверим на все по-налудничавия звън на часовника, който за няколко минути удари три пъти полунощ. Станах и в полумрака видях как Ивон се обърна с лице към стената. Може би искаше да спи. Кучето бе застанало на площадката като сфинкс, точно срещу огледалото на гардероба. Съзерцаваше отражението си с достолепна досада. Когато минах край него, то дори не трепна. Беше изпънало врат, с леко вдигната глава, с

наострени уши. Стигнах до средата на стълбището, чух, че се прозява. А от крушката все така струеше студена жълта светлина и ме замайваше. От полуотворената врата на трапезарията се процеждаше отчетлива и смразяваща музика, каквато често звучи по радиото през нощта и извиква представа за пусто летище. Чичото слушаше, седнал в креслото. Когато влязох, той се обърна към мен.

— Как сте?

— Добре, а вие?

— Аз съм добре — отвърна той. — Вие как сте?

— Добре съм.

— Може да продължим, ако искате... Добре ли сте?

Гледаше ме със застинала усмивка, с натежал поглед, сякаш беше пред фотограф, който ще го снима.

Предложи ми цигара. Избахих безуспешно четири кибритени клечки. Накрая лумна пламъче и аз внимателно го доближих до крайчеца на цигарата. Вдъхнах. Все едно, че пуших за пръв път. Той ме дебнеше, смръщил вежди. Накрая заяви сериозно:

— Вие не сте се занимавали с физически труд.

— Съжалявам.

— Че защо? Да не мислите, че е много приятно да се бърникат мотори? Той гледаше ръцете си.

— Сигурно понякога това удовлетворява — казах аз.

— Така ли? Мислите ли?

— Наистина автомобилът е хубаво изобретение...

Но той вече не ме слушаше. Музиката беше спряла и говорителят — в изговора му се долавяха и английски, и швейцарски нотки и аз се питах какъв ли ще е по народност — произнесе фразата, която и днес след толкова години ми се случва да повтарям на глас, когато се разхождам сам: „Госпожи и господа, предаването «Музикална Женева» завърши. До утре. Пожелаваме ви лека нощ.“ Чичото не посегна да завърти копчето на апарата, аз също не смеех да го сторя и чувах неспирно прашене, паразити, шум, който далечно напомняше шума на вятъра в листата. И в трапезарията нахлу нещо свежо и зелено.

— Ивон е мило момиче... Той направи доста сполучливо кръгче с цигарения дим.

— Тя е много повече от мило момиче — отвърнах аз.

Той се взря с интерес в мен, погледна ме право в очите, сякаш внезапно бях казал нещо крайно съществено.

— Защо да не се поразтъпчем? — предложи ми той. — Краката ми изтръпнаха.

После стана и отвори френския прозорец.

— Нали не се страхувате?

Сочеше ми с ръка хангара, чиито очертания тънеха в мрак. Само една крушка едва-едва мъждукаше.

— Така ще разгледате гаража...

Щом направих първата крачка в това безгранично тъмно пространство, усетих мирис на бензин, мирис, който винаги ме е вълнувал — без да мога да разбера причините за това, — мирис, също тъй приятен за вдъхване, както уханието на етера и на станиола от обвивките на бонбони. Той беше ме хванал за ръка и крачехме към все по-сумрачни кътчета.

— Да... Ивон е особено момиче... Искаше да завърже разговор. Мъчеше се да подхване някаква тема, която му беше близо до сърцето и която едва ли бе разисквал с много хора. Може би дори щеше да я разисква за пръв път.

— Особена е, но е много привлекателна — заявих аз.

И в желанието си да кажа нещо свързано, говорех с тънък глас, пискливо и невероятно превзето.

— Да ви кажа ли...

За последен път той се поколеба, преди да се открие, беше стиснал ръката ми.

— Тя много прилича на баща си... Брат ми беше луда глава...

Вървахме право напред. Все повече привиквах към тъмнината, разсечена на всеки двадесет метра от електрически крушки.

— Ивон ми създаде много грижи... Запали цигара. Внезапно престанах да го виждам, той беше пуснал ръката, ориентирах се по червената светлинка на цигарата му. Ускори крачка, уплаших се, че ще изчезне в мрака.

— Казвам ви всичко това, защото ми изглеждате добре възпитан...

Изкашлях се. Не знаех какво да му отговоря.

— Вие сте си от добро семейство...

— О, не... — казах аз.

Вървеше пред мен и аз следях с поглед горящата цигара. Наоколо нямате електрически крушки. Протегнах ръце напред, за да не се блъсна в някоя стена.

— На Ивон за пръв път ѝ се случва да срещне млад човек от добро семейство...

Кратък смях. И той добави малко по-глухо:

— Тъй е, нали, братче?

Стисна силно ръката ми над лакътя. Беше застанал срещу мен. Пред очите ми отново заигра искрящата точка на цигарата му. Не помръдвах.

— Тя вече направи толкова глупости... — Той въздъхна. — А сега и тази кинаджийска история...

Не го виждах, но никога не съм чувствувал у друг човек такава умора и такава примирение.

— Никой не може да я вразуми... Също като баща си е... Като Албер...

Дръпна ме за ръката и отново продължихме пътя си. Стискаше лакътя ми все по-силно.

— Разправям ви тези неща, защото ми се виждате симпатичен... и добре възпитан...

Шумът от стъпките ни отекваше в пустошта. Не разбирах как съумява да се движи в тъмнината. Ако ми избягаше, нямаше да мога да намеря обратния път.

— Дали да не се връщаме вече? — подхвърлих аз.

— Да ви кажа ли, Ивон винаги иска да живее над възможностите си... А това е опасно... много опасно...

Беше пуснал лакътя ми и аз стисках пеша на сакото му, за да не се разгубим. Той не ми обръщаше внимание.

— На шестнайсет години купуваше разни козметики с килограми...

Той ускоряваше ход, продължавах да го държа за сакото.

— Не искаше да има нищо общо с хората от квартала... Предпочиташе курортистите от Спортинга... Също като баща си...

Три крушки една до друга ме заслепиха. Той се отклони вляво и плъзна пръсти по стената. Щракна електрически ключ. Около нас грейна светлина: хангарът се осветяваше изцяло от закачените на тавана прожектори. Видя ми се още по-голям.

— Извинявайте, мойто момче, прожекторчетата се палят само оттук...

Бяхме в дъното на хангара. Няколко американски коли, една до друга, стар автобус със спукани гуми. Вляво забелязах остъклено ателие, което приличаше на цветарник, а край него бяха подредени във форма на квадрат сандъчета с растения. В това пространство бяха насипани камъчета, а по стената се виеше бръшлян. Имаше дори малка беседка, маса и градински столове.

— Какво ще кажете за заведението ми, мойто момче?

Приближихме столовете до градинската маса и седнахме един срещу друг. Той се облакът на масата, склони глава. Изглеждаше изтощен.

— Тука си отдъхвам, като ми писне да бърникам из моторите. Това ми е убежището...

Посочи ми американските коли и стария автобус отзад.

— Какво ще кажете за тая подвижна железария?

Махна с досада, сякаш пропъждаше муха.

— Много е гадно да престанеш да си обичаш работата...

Изкривих уста в недоверчива усмивка...

— Ами...

— А вие все още ли си обичате работата?

— Да — казах аз, въпреки че се питах за каква ли работа става дума.

— На вашите години човек лесно се пали... В погледа му имаше нежност и това ме вълнуваше.

— Лесно се пали... — повтаряше той полугласно.

Ние седяхме там край градинската маса, съвсем мънички сред огромния хангар. Сандъчетата със зелени растения, бръшлянът, камъчетата бяха като неочакван оазис. Те ни закриляха от заобикалящата ни пустош: скупчените в очакване автомобили (на един от тях му липсваше калник) и автобуса, който гниеше в дъното. Прожекторите разпръскваха студена светлина, но тя не беше жълта като светлината на стълбището или в коридора, откъдето бяхме минали с Ивон. Не. Беше някак си сивосинкава. Сивосинкава и ледена.

— Искате ли ментовка? Тук нямам нищо друго...

Той отиде в остъкленото ателие и донесе две чаши, бутилка с ментовка и гарафа с вода. Чукнахме се.

— По някой път, синко, питам се за какво съм се забил в тоя гараж...

Тази вечер решително имаше нужда да си излее душата.

— Много ми е широко.

Той посочи с ръка просторния хангар.

— Първо ни остави Албер... После жена ми... А сега пък Ивон...

— Нали идва да ви вижда често — обадох се аз.

— Не. Госпожицата иска да се снима във филми... Мисли се за Мартин Карол.

— Тя ще стане нова Мартин Карол — казах аз твърдо.

— Ами... Глупости са това... Толкова е мързелива...

Беше глътнал ментовката на криво и се задави. Закашля се. Не можеше да се спре, беше станал аленочервен. Още малко и щеше да се задуши. Тупнах го силно няколко пъти по гърба, докато кашлицата му се успокои. Той вдигна към мен добродушните си очи.

— Само че на нас не ни пука... а, мойто момче?

Гласът му беше по-глух от всякога. Просто се губеше. Разбирах само половината от казаното, но отгатвах останалото.

— Вие, мойто момче, сте мил младеж... Учтив...

Отекна шум на рязко затворена врата, далечен шум, повторен от ехото. Идваше от дъното на хангара. Вратата на трапезарията, на стотина метра от нас. Различих фигурката на Ивон, червеникавите коси, които се спускаха до кръста ѝ, когато не ги прибираше. От нашето място тя изглеждаше мъничка, като джудженце. Кучето ѝ стигаше до гърдите. Никога няма да забравя това видение — малкото момиче и грамадния пес, които идваха към нас и полека-лека възвръщаха естествената си големина.

— Ето я и нея — заяви чичото. — Да не вземете да ѝ повторите това, дете ви го казах, а? То си остава между нас.

— Ама, разбира се...

Докато прекосяваше хангара, не я изпускахме от очи. Кучето вървеше отпред като разузнавач.

— Изглежда съвсем мъничка — забелязах аз.

— Да, съвсем мъничка — каза чичото. — Трудно... много трудно дете...

Тя ни забеляза и махна с ръка. Викаше: „Виктор. Виктор...“ и ехото на това име, което не беше мое, подскачаше от стена на стена в хангара. Дойде при нас и седна край масата между чичо си и мен. Беше леко задъхана.

— Много мило, че идваш да ни правиш компания — каза чичото.
— Искаш ли ментовка? Студена. С лед.

И напълни всички чаши отново. Ивон ми се усмихваше, както обикновено в такива случаи леко ми се виеше свят.

— За какво си говорехте двамата?

— За живота — каза чичото.

Запали цигара и знаех, че ще я пуши, докато му припари на устните.

— Графът е мил... И много добре възпитан.

— А, да — каза Ивон. — Виктор е изтънчено същество.

— Я повтори — каза чичото.

— Виктор е изтънчено същество.

— Наистина ли мислите така? — попитах, като се обърнах едно след друго към двамата.

Сигурно съм имал странно изражение, защото Ивон ме щипна по бузата и ми каза, сякаш за да ме умиротвори:

— Да, да, ти си изтънчен.

От своя страна и чичото пригласяше:

— Изтънчен, синко, изтънчен... Вие сте изтънчен...

— Тогава...

Спрях се, но още си спомням какво възнамерявах да кажа: „Тогава бихте ли ми дали ръката на вашата племенница?“ И до днес съзнавам, това беше идеалният момент да я поискам за жена. Да. Но не завърших фразата. А той продължаваше с все по-неравен глас:

— Изтънчен, синко, изтънчен... изтънчен... изтънчен...

Кучето беше промушило глава между растенията и ни наблюдаваше. Тази нощ можеше да бъде началото на нов живот. Изобщо не биваше да се разделяме. Чувствувах се толкова добре с тях двамата, край градинската маса, в онзи голям хангар, който сигурно вече е разрушен.

XI

Времето обгърна всички тези неща с разнооблагрена мъгла; ту бледозелена, ту синя с розов оттенък. Мъгла ли? Не, воал, който е невъзможно да се разкъса и който приглушава звуците — през него виждам Ивон и Мейнт, но вече не ги чувам. Боя се да не би фигурите им да се заличат напълно, как ли да запазя поне нещичко от тях в съзнанието си...

Макар Мейнт да беше с няколко години по-възрастен от Ивон, те се познаваха отдавна. Бяха ги сблизили общата им досада от живота в това градче и плановете им за бъдещето. Надявали се, щом им се удаде случай, да избягат от тази „дупка“ (както казваше Мейнт), в която се живеело като хората само в летните месеци, през „сезона“. Мейнт тъкмо се бил запознал с един белгийски милиардер-барон, отседнал в гран хотела в Мантон. Баронът веднага се влюбил в него и това не ме учудва, защото на двадесет години Мейнт бил много привлекателен физически и имал дарбата да забавлява хората. Белгиецът просто не можел да живее вече без него. Мейнт му представил Ивон като своя „сестричка“.

Този барон ги измъкнал от „дупката“ и те винаги ми говореха за него с почти синовна привързаност. Притежавал голяма вила на нос Фера и непрекъснато държал под наем по един апартамент в хотел „Пале дю Биариц“ и в „Бо-Риваж“ в Женева. Около него постоянно се навъртала цяла свита паразити от двата пола, която го следвала във всичките му пътувания.

Мейнт често ми имитираше походката му. Баронът бил висок някъде към два метра и вървял с бързи крачки, силно приведен. Имал странни навици: през лятото не искал да се излага на слънце, затова по цял ден стоял в апартамента си в хотел „Пале“ или в хола на вилата на нос Фера. Затваряли капациите, спускали завесите, палели лампите и той карал няколко юноши да му правят компания. Тези младежи накрая съвсем губели загара си.

Издадал в пристъпи на силно раздразнение и не понасял да му се противоречи. Ставал рязък. Миг по-късно нежен. Казвал На Мейнт с въздишка: „Всъщност аз съм белгийската кралица Елизабет... бедната, БЕДНАТА кралица Елизабет, да... Мисля, че ти поне разбираш тази трагедия...“ От него Мейнт беше научил имената на всички членове на белгийското кралско семейство и можеше за няколко секунди да надраска родословното им дърво на някоя салфетка. Многократно го е правил пред мен, защото знаеше, че това ме забавлява.

Оттогава именно започнал да се прекланя пред кралица Астрид.

По онова време баронът бил около петдесетгодишен. Бил пътувал много, познавал сума интересни и изискани хора. Често посещавал на нос Фера своя съсед Съмърсет Моъм, с когото го свързвало близко приятелство. Мейнт си спомняше една вечеря с Моъм. Но не го познавал лично.

Други по-слабо известни, но „забавни“ личности ревностно посещавали барона, привлечени от разкоша и прищевките му. Образувала се била „тайфа“, чиито членове живеели, сякаш са във вечна ваканция. По онова време излизали от вилата на нос Фера с пет-шест открити коли. Отивали да танцуват в Жюан-ле-Пен или да участвуват в „Toros de Fuego“ в Сен-Жан-дьо-Люз. Само „тайфите“ на Жак Фат и на Владимир Рашевски можели да се сравняват със свитата на барона.

Ивон и Мейнт били най-младите. Тя — само на шестнадесет години, той — на двадесет. Обичали ги много. Помолих ги да ми покажат снимки, но за съжаление — така поне твърдяха и двамата — не били запазили нито една. Всъщност те не говореха много за този период.

Баронът загинал при странни обстоятелства. Самоубийство? Или автомобилна катастрофа? Мейнт наел апартамент в Женева. Ивон живеела в него. По-късно започнала да работи като манекен за някаква модна къща в Милано, но не ми беше разказала нищо по-точно. Дали Мейнт е посещавал по това време медицинския факултет? Често твърдеше пред мен, че „практикувал медицина в Женева“. И всеки път ми се искаше да го попитам — каква медицина? Ивон пътувала между Рим, Милано и Швейцария. Била, както се казва, летящ манекен. Така поне ме увери. Къде ли беше срещнала Мадежа — в Рим, в Милано или още сред „тайфата“ на барона? Когато я питах как са се запознали

и от къде на къде я е взел да играе в „Liebesbriefe auf der Berg“, тя отминаваше въпроса ми.

Нито тя, нито Мейнт някога ми разказаха подробно живота си, подхвърляха само неясни и противоречиви приказки.

Накрая установих самоличността на белгийския барон, който ги бе извадил от тяхната провинция и ги бе завел на Лазурния бряг и в Биариц (те не ми казаха името му. Свян ли беше това? Или стремеж да се объркат картите? Един ден ще потърся всички тези хора от „тайфата“, все някой ще си спомни за Ивон... Ще отида в Женева, в Милано. Дали ще успея да сглобя незавършената картина, която ми оставиха?

Когато ги срещнах, те за пръв път от много време прекарваха лятото в родното си градче и след дългогодишното отсъствие — бяха идвали няколко пъти съвсем за малко — сега се чувствуваха тук като чужденци. Ивон ми призна, че ако на шестнадесет години някой ѝ бил казал как един ден ще живее в „Ермитажа“ и ще се чувствува като в непознат курортен град, сигурно щяла доста да се поучуди. Отначало тези приказки направо ме възмутиха. Аз винаги бях си мечтал какво ли щеше да е, ако се бях родил в някое провинциално градче, и не разбирах как можеш да се отречеш от местата на своето детство, от улиците, от площадите, от къщите, които представляват родното място. Коренът. И как може сърцето ти да не тупти по-бързо, когато се завърнеш там. Развих сериозно пред Ивон своите мисли на безотечественик. Тя не ме слушаше. Излежаваше се в кревата, увита в копринения си пеньоар, и пушеше цигари „Мурата“. (Пушеше ги заради името им — „Мурата“, намираше го изискано, екзотично и загадъчно. Това италиано-египетско име ме хвърляше в адска досада, защото приличаше на моето.) Говорех ѝ за Магистралата 201, за църквата „Сен-Кристоф“ и за гаража на чичо ѝ. Ами кино „Сплендид“? Ами улица Роаял, по която сигурно е вървяла на шестнадесет години и се е спирала пред всяка витрина? Ами всички останали кътчета, които не познавам и които сигурно са свързани в съзнанието ѝ с различни спомени? Например гарата или градината на казиното. Тя свиваше рамене. Не. Всичко това не беше вече нищо за нея.

Все пак няколко пъти ме заведе в нещо като голям салон за чай. Отивахме там към два часа следобед, когато курортистите бяха на плажа или си почиваха. Трябваше да вървим под аркадите след

„Механата“, да прекосим улицата и отново да минем под аркадите: всъщност те заобикаляха два квартала със сгради, построени едновременно с казиното, които напомняха къщите от 1930 в покрайнините на седемнадесети район, около булевард Гувион-Сен-Сир, в Диксмюд, край Изер и в Сом. Този „салон“ се наричаше „Реган“ и аркадите го пазеха от слънчевите лъчи. Нямахме тераса както в „Механата“. Виждаше се, че заведението някога е преуспявало, но после е било изместено от „Механата“. Сядахме на една маса в дъното. Касиерката, момиче с къси черни коси, на име Клод, беше приятелка на Ивон. Тя идваше при нас. Ивон я разпитваше за разни хора, чиито имена бях чувал от нея и Мейнт. Да, Рози поел хотела в Клюаз след баща си, а Поло Ервийо станал антиквар. Помпен Лаворал още карал като луд. Неотдавна си купил ягуар. Клод Брен бил в Алжир. „Йейет“ изчезнала някъде...

— А ти добре ли я караш в Женева? — питаше Клод.

— Ами да, може да се каже... не е зле... не е зле — отвърщаше Ивон, мислейки за нещо друго.

— У вас ли живееш?

— Не. В „Ермитажа“.

— В „Ермитажа“ ли? Усмиваше се иронично.

— Трябва да дойдеш да видиш стаята... — предлагаше Ивон — много е гот...

— А, вярно, ще ми се да я видя... Някоя вечер...

И тя пийваше по чашка с нас. Голямата зала на „Реган“ беше пуста. Слънцето рисуваше плетеници по стената. Зад тъмния дървен тезгях бяха изобразени езерото и околните планини.

— Тук вече никой не идва — забелязваше Ивон.

— Само старчоци... — казваше Клод. И се смееше някак притеснено.

— Не е като преди, а?

Ивон също се засмиваше пресилено. После замлъкнаха. Клод разглеждаше късите си покрити с оранжев лак нокти. Нямаха какво повече да си кажат. Така ми се искаше да ги поразпитам. Кой беше Рози? А Поло Ервийо? Откога се познаваха те двете? Как е изглеждала Ивон на шестнадесет години? А какво е представлявал „Реган“, преди да го превърнат в салон за чай? Впрочем всичко това вече не

интересуваше нито едната, нито другата. Общо взето, аз единствен се занимавах с тяхното минало на френски принцеси.

Клод ни придружаваше до въртящата се врата и Ивон я целуваше. Пак я канеше:

— Ела в „Ермитажа“, когато ти е удобно... Да видиш стаята...

— Дадено, някоя вечер...

Само че така и не дойде.

Като че ли освен Клод и чичо си Ивон не бе оставила нищо след себе си в този град. И аз се чудех как е възможно човек така бързо да се откъсне от корените си, след като е имал щастието да ги притежава.

Стаите в луксозните хотели залъгват окото в първите дни, но скоро от стените и бездушните им мебели ви полазва също такава тъга, както и в евтините хотелчета. Блудкав разкош, сладникав мирис в коридорите, чийто източник не мога да установя, но навярно именно това е мирисът на безпокойството, на несигурността, на изгнанието, на ерзаца. Мирис, който винаги ме е съпровождал. Фоайета на хотели, в които се срещам с баща си, техните витрини, огледала и мрамори — а те всъщност са само чакални. За какво ли? Воня на нансенови паспорти.

Но ние невинаги прекарвахме нощите в „Ермитажа“. Два-три пъти седмично Мейнт ни канеше да спим в дома му. През тези вечери му се налагаше да отсъствува и той ме молеше да отговарям по телефона и да записвам имената и „поръчките“. Първия път ме беше предупредил, че телефонът може да звънне дори и в най-късен час през нощта, но не ми разкри кои са тайнствените му познати.

Живееше в къща, собственост на родителите му, в един от хубавите квартали, малко Преди Карабасел. Трябваше да се върви по Авеню дълбини и да се завие вляво точно след префектурата. Пуст квартал, улици, засадени с дървета, чиито корони образуваха свод. Вили на местната буржоазия с различен обем и стил в зависимост от степента на благополучието. Вилата на Мейнт, разположена на ъгъла на авеню Жан-Шарко и улица Марлиоз, изглеждаше доста скромна в сравнение с другите. Беше със сивосинкав цвят, с малка веранда към авеню Жан-Шарко и издадено напред прозорче към улицата. Два етажа, вторият — мансарден. Градина, застлана с чакъл. Запуснат жив плет. На портала от олющено бяло дърво Мейнт (призна ми го самият той) беше изписал с криви черни букви: „ВИЛА «ТЪГА»“

Наистина в тази вила нямаше нищо весело. Нищо. Все пак отначало ми се стори, че названието „тъга“ не ѝ подхожда напълно. После разбрах, че Мейнт е бил прав, тъй като в звученето на думата „тъга“ има нещо нежно и звънко. След като човек прекрачеше прага на вилата, обземаше го ведра скръб. Сякаш влизаше в зона на спокойствие и тишина. Въздухът беше по-лек. Създаваше усещане за безтегловност. Сигурно мебелите се бяха разгубили. Беше останало само едно тежко кожено канапе, по чиито странични облегалки личаха следи от нокти на животно, а вляво — остъклена библиотека. Когато човек седнеше на канапето, пред него на пет-шест метра се откриваше верандата. Паркетът беше светъл, но зле поддържан. Порцеланова лампа с жълт абажур, поставена на земята, осветяваше това доста голямо помещение. Телефонът се намираше в една съседна стая, до която се стигаше по коридор. И в нея липсваха мебели. Над прозореца беше спусната червена завеса. Стените бяха тъмножълти, също като в хола. Край дясната стена имаше походно легло. На срещнатата стена, на удобна височина, беше окачена карта на френската част на Западна Африка и голяма самолетна снимка на Дакар, сложена в тънка рамка. Силно пожълтяла, сигурно беше от преди двадесетина години. Мейнт ми беше разправил, че баща му известно време работил „в колониите“. Телефонът беше поставен до леглото. Висеше малък полилей с фалшиви свещи и фалшиви кристали. Мисля, че Мейнт спеше тук.

Отваряхме френския прозорец на верандата и се изтягахме на канапето. То излъчваше особена миризма на кожа, която съм усещал да излъчват само двата фотьойла, красящи кабинета на баща ми на улица Лорд Байрон. То беше по времето на неговите пътувания до Бразавил, когато създаде тайнственото и призрачно „Африканско предприемаческо дружество“, за което зная твърде малко.

Миризмата на канапето, картата на френската част на Западна Африка бяха неразривно свързани с „Африканското предприемаческо дружество“, три думи, които носеха дъха на детските ми дни. Припомнях си атмосферата на кабинета на улица Лорд Байрон, с мириса на кожа, с полумрака и безкрайните разговори на баща ми и разни елегантни негри с посребрели коси... Дали затова, когато оставах с Ивон в хола, започваше да ми се струва, че времето наистина е спряло да тече?

Състояние на безтегловност. Безкрайно забавени движения, изменяхме положението си сантиметър по сантиметър. Сякаш пълзахме. Всеки рязък жест би разрушил очарованието. Говорехме тихо. Здрачът изпълваше постепенно стаята, влизаше през верандата, виждах увисналите във въздуха пращинки. Минаваше някакъв човек с мотопед и бръмченето звучеше в ушите ми още няколко минути. Той също напредваше сантиметър по сантиметър. Беше в безтегловно състояние. Всичко около нас беше в безтегловно състояние. Дори когато нощта се спускаше, не палехме лампата. Най-близкият уличен стълб на авеню Жан-Шарко разпръскваше снежнобяла светлина. Да можеше да останем завинаги в тази вила. Никога да не напускаме тази стая. Да се излягаме на канапето или може би на земята, както все по-често и по-често правехме. Чудно ми беше, че откривах у Ивон такава склонност към забрава. При мен това се дължеше на отвращение пред движението, на безпокойство пред всичко, което се измества, отминава и се променя, на желанието да не градя вече върху пясък, да се установя някъде, на нуждата да се закова на едно място. А при нея? Мисля, че тя просто беше мързелива. Като морска трева. Понякога дори се изтягахме в коридора и оставахме там цялата нощ. Една вечер се мушнахме в някакъв килер под стълбището към първия етаж и бяхме притиснати от неразличими предмети, които сметнах за ракитови кошове. Не, не съм си въобразявал: местехме се, пълзейки. Тръгвахме всеки от противоположната страна на къщата и пълзахме в мрака. Всеки от нас се стремеше да се движи колкото се може по-безшумно и по-бавно, за да може да изненада другия.

Веднъж Мейнт се върна чак на другия ден вечерта. Не бяхме мръднали от вилата. Излежавихме се на паркета до прага към верандата. Кучето спеше посред канапето. Беше тих, слънчев следобед. Листата на дърветата леко потрепваха. Някъде далеч свиреше военна музика. От време на време по улицата минаваше раздрънкано колело. Скоро престанахме да долавяме какъвто и да било шум. Сякаш нещо меко и нежно ни отделяше от всичко. Мисля, че ако не беше дошъл Мейнт, дни наред нямаше да мръднем и по-скоро щяхме да умрем от глад и жажда, отколкото да излезем от вилата. Никога по-късно не съм чувствувал времето тъй плътно, тъй наситено. Опиумът май създавал такава усещане. Съмнявам се.

Телефонът винаги звъняше — след полунощ, треперлив звън. Като глас от миналото. Крехък, изтънен от времето глас. Но това бе достатъчно, във въздуха увисваше заплаха, воалът се разкъсваше. Ивон не искаше да отговарям, „Не се обаждай“ — шепнеше тя. Пълзях налуки из коридора, не намирах вратата на стаята, блъсках си главата в стената. Едва успях да премина през вратата, трябваше да допълзя до телефона, а беше тъмно и не можех да се ориентирам. Обхващаше ме паника, преди да вдигна слушалката. Този глас — винаги един и същ — ме плашеше, беше твърд, но звучеше приглушено, от какво ли? От разстоянието? Или от времето? (Понякога ми приличаше на стар запис.) И неизменното начало:

— Ало, обажда се Анри Кустикер... Чувате ли ме?

Отговарях:

— Да. Пауза.

— Кажете на доктора, че го чакаме утре в двадесет и един часа в „Белю“ в Женева. Ясно ли е?...

Прошепвах още по-тихо „да“. Той затваряше. Друг път не определяше срещи, а ми даваше поръчки:

— Ало, обажда се Анри Кустикер... (Пауза.) Кажете на доктора, че шефът Макс и Герен са пристигнали. Ще дойдем да го видим утре вечер... утре вечер...

Нямах сили да му отговоря. Вече беше затворил. Анри Кустикер — всеки път, когато разпитвахме Мейнт за него, той замълчаваше — бе станал за нас опасна личност, усещахме го как обикаля нощем около вилата. Не бяхме виждали лицето му и поради това той се превръщаше за нас в идея фикс. Забавлявах се понякога, като се отдалечавах от Ивон и я плашех, повтаряйки в тъмното със злокобен глас:

— Обажда се Анри Кустикер... Обажда се Анри Кустикер...

Тя крещеше. И ето че мен също ме обсебваше страхът. Очаквахме с разтуптени сърца треперливия глас по телефона. Сгушвахме се под походното легло. Една вечер той звънна, но аз успях да вдигна слушалката чак след няколко минути, също като в лошите сънища, когато крайниците ни натежават като олово.

— Ало, обажда се Анри Кустикер... Не можех да издам нито звук.

— Ало... чувате ли ме?... Чувате ли ме?... Сдържахме дъха си.

— Обажда се Анри Кустикер, чувате ли ме?... Гласът ставаше все по-тих.

— Кустикер... Анри Кустикер... Чувате ли ме?

Кой беше той? Откъде се обаждаше? Още няколко неясни звука.

— Тикер... чувате...

И край. Последната нишка, която ни свързваше с външния свят, се бе прекъснала. Отпуснахме се и отново потънахме в дълбини, където никой — надявах се — нямаше да може да ни безпокои.

XII

Пиеше вече третото си „светло порто“. Беше вперил очи в голямата снимка на Хендрикс над рафтовете с бутилки. Хендрикс по времето на своя блясък, двадесет години преди лятото, когато умирах от яд, като го гледах да танцува с Ивон онази вечер след спечелването на купата. Млад, слаб и романтичен Хендрикс — нещо средно между Мермоз и райхщадския херцог, — стара снимка, която ми беше показало момичето от бюфета на Спортинга един ден, като го разпитвах за своя „съперник“. Доста беше понапълял оттогава.

Струва ми се, че съзерцавайки този исторически документ, Мейнт накрая се засмя със своята неочаквана усмивка, която никога не изразяваше веселие, защото беше нервна реакция. Дали си бе спомнил вечерта след купата, когато отидохме тримата в „Сент-Роз“. Сигурно е преброил годините: пет, десет, дванадесет... Имаше мания да брои годините и дните. „След една година и тридесет и три дни ще бъде двадесет и седмият ми рожден ден... Ние с Ивон се познаваме от седем години и пет дена...“

Другият клиент си тръгна, олюлявайки се, след като плати шампанското си, но отказа да даде пари за телефонните разговори — заяви, че никога не бил искал да го свързват с „номер 233 в Шамбери“. Понеже спорът заплашваше да продължи до сутринта, Мейнт бе обяснил, че той ще заплати за телефона. Пък и всъщност той, Мейнт, бил поискал да го свържат с номер 233 в Шамбери. Той и никой друг.

Наближаваше полунощ. Мейнт за последен път погледна снимката на Хендрикс и се отправи към „Сентра“. Тъкмо когато се канеше да излезе, влязоха двама мъже и го блъснаха, като едва-едва се извиниха. После още трима. И още петима. Ставаха все повече, пристигаха нови и нови. Всички носеха забодени на реверите на палтата си картончета с надпис „Интер-Туринг“. Говореха високо, смееха се силно и здравата се тупаха по гърбовете. Сигурно участниците в конгреса, за който барманката говореше преди малко. Един от тях, заобиколен от много хора, пушеше лула. Всички се

усукваха наоколо му, обръщаха се към него с „Председател“... „Председателю... Председателю...“ Мейнт напразно се мъчеше да си пробие път. Бяха го изтикали почти до бара. Скупчени плътно едни до други. Мейнт се опитваше да ги заобиколи, търсеше процеп, промъкваше се, но те отново го притискаха и той отстъпваше. Беше вир-вода. Един от тях го хвана за рамото, навярно го помисли за „събрат“ и за миг го въвлече в една от групите — до самия председател. Блъскаха се като на спирка Шосе д'Антен в най-натоварените часове. Дребничкият председател пазеше лулата си, криеше я в дланта си. Мейнт успя да се отскубне от това стълпотворение, заигра с рамене и лакти и с последни усилия се хвърли към вратата. Открехна я и се измъкна на улицата. Някакъв човек излезе след него и го повика:

— Къде отивате? Не сте ли от „Интер-Туринг“?

Мейнт не отвърна.

— Останете все пак. Председателят ще черпи... Хайде, останете...

Мейнт ускори крачка. Онзи продължи умоляващо:

— Хайде, останете...

Мейнт вървеше все по-бързо. Онзи се развика:

— Председателят ще забележи, че липсва човек от „Интер-Туринг“... Върнете се... Върнете се де...

Гласът му ясно отекуваше в пустата улица. Мейнт се беше озовал пред фонтана на казиното. През зимата той не променя цвета си и водната струя не избликва така високо, както през „сезона“. Той се вгледа за малко в него, после прекоси Авеню д'Албини и тръгна по левия тротоар. Вървеше бавно, малко криволичеше. Като човек, който се шляе. От време на време потупваше леко кората на някой явор. Мина покрай префектурата. Сигурно щеше да свие по първата улица вляво, която се нарича — ако си спомням точно — авеню Мак-Кроски. Преди дванадесет години редицата нови сгради не съществуваше. На площада — запуснат парк, сред който се издигаше голяма необитаема къща в англо-нормандски стил. Той стигна до кръстовището Пелио. Ивон и аз често сядяхме там на някоя от пейките. После тръгна вдясно по авеню Пиер-Форсан. Бих могъл да вървя по този път със затворени очи. Кварталът не се е изменил много. Пощадили са го по някакви тайнствени причини. Все същите вили сред градини, заобиколени с

ниски плетища, същите дървета от двете страни на авенютата. Само дете няма листа. Зимата обгръща всичко с печал.

Ето ни на улица Марлиоз. Вилата е на ъгъла, там, вляво. Виждам я. Виждам и теб как вървиш с още по-бавна крачка, как бутваш с рамо дървената врата. Седнал си на канапето във всекидневната и не си запалил лампата. Уличният стълб отсреща разпръсква бяла светлина.

„8 декември... Един лекар от А... господин Ръоне Мейнт, тридесет и седем годишен, се е самоубил през нощта в петък срещу събота в дома си. Изпаднал в отчаяние, той пуснал кранчето за газта.“

Вървах — не знам вече защо — под аркадите на улица Кастилионе, когато прочетох тези няколко реда, в един вечерен вестник. „Дофине“, областният ежедневник, съобщаваше повече подробности. Мейнт беше достойно представен на първа страница под заглавие: „САМОУБИЙСТВО НА ЕДИН ЛЕКАР ОТ А...“, а текстът продължаваше на шеста страница, където бяха местните новини:

„8 декември. Доктор Ръоне Мейнт се е самоубил миналата нощ в своята вила на авеню Жан-Шарко №5. Госпожица В., работеща при доктора, влязла в къщата, както всяка сутрин, и веднага била разтревожена от мирис на газ. Твърде късно. Доктор Мейнт бил оставил писмо.

Видели го вчера вечерта на гарата, когато пристигнал експресът за Париж. Има свидетели, че прекарал известно време в «Сентра» на улица Сомейе №23.

След като работи известно време като лекар в Женева, преди пет години доктор Ръоне Мейнт се завърна в А..., откъдето произхожда семейството му. Специалността му е остеопатология. Известни бяха професионалните му несполуки. Дали това обяснява отчаяната му постъпка?

Той беше на тридесет и седем години. Син на доктор Анри Мейнт, един от героите-мъченици на Съпротивата, дал името си на една от улиците в нашия град.“

Вървах наслуки, кой знае как стигнах до площад Карусел, прекосих го. Влязох в една от двете градинки на Лувъра преди Квадратния двор. Грееше бледо зимно слънце и деца играеха по моравата в подножието на статуята на генерал Лафайет. След смъртта на Мейнт някои неща оставаха навеки забулени в мрак. Така например никога нямаше да узная кой беше този Анри Кустикер. Повторих това

име на глас: „Кус-ти-кер, Кус-ти-кер“, име, което криеше все още някакъв смисъл единствено за мен. И за Ивон. Но какво ли беше станало с нея? Усещаме най-остро изчезването на едно същество, когато разменените помежду ни тайни думи станат внезапно ненужни и самоцелни.

Кустикер... По онова време правех предположения, едно от друго по-невероятни, но усещах, че и истината сигурно е необикновена. И смущаваща. Понякога Мейнт ни канеше на чай във вилата си. Един следобед към пет часа седяхме във всекидневната. Слушахме любимата мелодия на Ръоне „The Cafe Mozart Waltz“, той непрекъснато пускаше плочата отначало. На вратата се звънна. Той се опита да овладее нервното трепване. Видях — а също и Ивон — на площадката двама мъже, които подкрепяха трети с обляно в кръв лице. Те бързо прекосиха антрето и влязоха в стаята на Мейнт. Чух как единият каза:

— Удари му една камфорова инжекция. Иначе тази мръсница ще хвърли топа, както я държим...

Да. И Ивон го чу. Ръоне дойде при нас и ни помоли да си вървим веднага. Той каза сухо: „Ще ви обясня...“

Не ни обясни нищо, но аз бях видял двамата мъже и това ми стигаше, за да разбера, че те са „полицаи“ или хора, свързани с полицията. Някои съпоставки, някои поръчки на Кустикер потвърдиха предположението ми. Беше по времето на войната в Алжир и Женева, където Мейнт ходеше на срещи, се бе превърнала в свързочен пункт. Агенти откъде ли не. Съревноваващи се полицаи. Нелегални канали. Така и нищо не разбрах. Каква роля играеше Мейнт във всичко това? Много пъти долавях, че му се иска да сподели нещата с мен, но сигурно смяташе, че съм прекалено млад. Или пък представата за подобен разговор го изпълваше с безкрайна умора и предпочиташе да запази своята тайна.

Все пак една вечер, когато аз непрекъснато го подкачах с въпроса кой е „Анри Кустикер“, а Ивон се шегуваше, повтаряйки ритуалната фраза; „Ало, обажда се Анри Кустикер...“, той изглеждаше по-притеснен от обикновено. Изрече глухо: „Да знаете какво ме карат да върша тия мръсници!... — И добави лаконично: — Писнало ми е да се разправам с техните алжирски истории...“ Следващия миг обаче си придаде безгрижен и весел вид и ни предложи да отидем в „Сент-Роз“.

След дванадесет години си давах сметка, че почти нищо не съм знаел за Ръоне Мейнт и се упреквах за небрежното си отношение по времето, когато го виждах всеки ден. После лицето на Мейнт — а също и ликът на Ивон — се замъглиха, имах чувството, че ги гледам през грапаво стъкло.

Там, на градинската пейка, оставил до себе си вестника с известието за смъртта на Мейнт, видях отново откъслечни картини от онзи сезон, мъгляви както обикновено. Една съботна вечер Мейнт, Ивон и аз се бяхме отбили в някаква кръчмичка край езерото. Към полунощ група хулигани заобиколи масата ни и започна да ни „действува“. Мейнт хладнокръвно грабна една бутилка, счупи я в ръба на масата и размахна назъбеното гърло.

— А се е изхвърлил някой, а съм му нацепил мутрата...

Изрече тези думи с някакво злобно задоволство, което ме уплаши. Уплаши и нехранимайковците. Те отстъпиха. Когато се връщяхме, Ръоне прошепна:

— Като си помисля, че се уплашиха от кралица Астрид...

Той изпитваше особено възхищение към тази кралица и винаги носеше със себе си нейна снимка. Чисто и просто беше убеден, че в някакъв предишен живот е бил хубавата, млада и нещастна кралица Астрид. Заедно с нейната снимка носеше и онази от вечерта на състезанието за купата, на която бяхме тримата. Аз имам и друга, направена на Авеню д'Албини, на нея Ивон ме държи за ръка. Кучето е застанало до нас с важен вид. Също като годевна снимка. Запазил съм още една, постара, Ивон ми я подари. Тогава баронът бил още жив. На нея се виждат Мейнт и тя, седнали в слънчев следобед на терасата на бар „Баси“ в Сен-Жан-дьо-Люз.

Това са единствените ясни образи, всичко останало е потънало в мъгла. Фоайето и стаята в „Ермитажа“. Градините на „Уиндзор“ и на хотел „Алхамбра“. Вила „Тъга“. „Сент-Роз“. Спортингът. Казиното. Купата „Улиган“. А също сенките на Кустикер (кой ли бе този Кустикер?), на Ивон Жаке и на някой си граф Хмара.

XIII

Някъде по това време ни напусна Мерилин Монро. Бях чел много неща за нея в списанията и я давах за пример на Ивон. Стига да искаше, тя също би могла да направи голяма кариера в киното. Нейният чар определено беше равностоен на чара на Мерилин Монро. Просто трябваше да прояви същата упоритост.

Тя ме слушаше безмълвно, изтегната на леглото. Разправях ѝ за трудните първи стъпки на Мерилин Монро, за първите снимки по календарите, за първите дребни роли, за изкачените едно след друго стъпала. Тя, Ивон Жаке, не биваше да спира насред път. „Летящ манекен“. Първата роля в „Liebesbriefe auf der Berg“ на Ролф Мадежа. Спечелването на купата „Улиган“. Всеки етап имаше своето значение. Трябваше да се мисли за следващия. Да се изкачва още по-нагоре. Все по-нагоре.

Тя никога не ме прекъсваше, когато разсъждавах върху нейната „кариера“. Дали изобщо ме слушаше? Отначало сигурно се бе изненадала от моя интерес към нея, почувствувала се бе поласкана, че разговарям толкова пламенно за светлото ѝ бъдеще. Може би в отделни мигове дори я заразявах със своя ентусиазъм и тя също започваше да мечтае. Но предполагам, че е било за кратко. Тя беше по-възрастна от мен. Колкото повече си мисля за това, толкова повече се убеждавам, че е изживяла онзи миг от младостта, когато предстои всичко да рухне, когато вече става твърде късно за каквото и да било. Корабът още е в пристанището, трябва само да се мине по мостчето, остават няколко минути... Обзема ви тихо вцепенение.

Понякога приказките ми я разсмиваха. Тя дори вдигаше рамене, когато ѝ казвах, че продуцентите сигурно ще забележат появяването ѝ в „Liebesbriefe auf der Berg“. Не, тя не вярваше. Не притежаваше свещения огън. Но в началото и с Мерилин Монро е било същото. Свещеният огън се разпалва постепенно.

Често се питам къде ли се е запиляла. Сигурно вече не е същата, а аз съм принуден да гледам снимките, за да задържа в паметта си

лицето ѝ от онова време. От години напразно се мъча да видя „Liebesbriefe auf der Berg“. Хората, които съм питал, ми отговориха, че такъв филм няма. Дори и името на Ролф Мадежа не им говореше нищо. Жалко. В киното можех отново да чуя гласа ѝ, да видя движенията и очите ѝ такива, каквито ги знаех. И обичах.

Където и да е тя — навярно много далеч, — дали си спомня смътно надеждите и мечтите, които рисувах в стаята на „Ермитажа“, докато приготвяхме храната за кучето? Дали си спомня за Америка? Защото, макар да прекарвахме дните и нощите в блажена отпуснатост, аз мислех за нашето бъдеще, то се очертаваше все по-ясно и по-ясно.

Наистина бях размишлявал сериозно върху брака на Мерилин Монро и Артър Милър, брак между истинска американка, излязла от самите недра на Америка, и евреин. Ивон и аз щяхме да имаме почти същата съдба. Тя — коренячка францужойка, която след година-две щеше да бъде кинозвезда. А аз щях да стана накрая еврейски писател и да нося очила с дебели кестени рамки.

Но изведнъж Франция започна да ми се струва твърде тясна, в нея нямаше да мога да разкрия истинските си възможности. За какво можех да се боря в тази малка страна? За антикварен магазин? За служба в някое издателство? За изпълнена с пустословие и хлад литературна кариера? Никой от тези занаяти не предизвикваше възторга ми. Трябваше да замина с Ивон.

Нямаше да оставя нищо след себе си, тъй като не бях свързан с никого, а Ивон също беше скъсала с всички близки. Щяхме да си създадем нов живот.

Дали ме вдъхновяваше примерът на Мерилин Монро и Артър Милър? Веднага си помечтах за Америка. Там Ивон щеше да се посвети на киното. Аз — на литературата. Щяхме да се оженим в голямата бруклинска синагога. И да се сблъскаме с безброй трудности. Може би щяхме да рухнем под тежестта им, но преодолеехме ли ги, мечтата щеше да бъде осъществена. Артър и Мерилин. Ивон и Виктор.

За по-късно си представях как се връщаме в Европа. Щяхме да се уединим в някоя планинска област — Тесен или Енгадин. Да заживеем в просторна хижа, заобиколена от парк. На една полица щяхме да наредим „Оскарите“ на Ивон и моите дипломи на доктор honoris causa от университетите в Йейл и в Мексико. Щяхме да имаме десетина германски дога, дресирани да разкъсват в случай на нужда неканените

посетители, и нямаше да се виждаме с никого. Щяхме по цели дни да се разтакаваме из стаята, както по времето на „Ермитажа“ и на вила „Тъга“.

Идеята за този втори период от нашия живот бях получил от Полет Годар и Ерих Мария Ремарк.

А можехме да останем в Америка. Да наемем голяма къща сред природата. Беше ми направило впечатление заглавието на една книга, която се търкаляше в хола на Мейнт: „Зелената трева на Уайоминг“. Така и не я прочетох, но само като повторех: „Зелената трева на Уайоминг“, сърцето ми се свиваше. Всъщност именно в тази несъществуваща страна, сред тази висока, прозирнозелена трева, исках да живея с Ивон.

Размишлявах доста дни върху проекта да отпътуваме за Америка, преди да ѝ го съобщя. Можеше да ме вземе на подбив. Първо, трябваше да се уредят материалните въпроси. Никакви случайности. Необходимо беше да набавя парите за път. Оставаше ми само половината от осемстотинте хиляди франка, които бях отмъкнал от онзи женевски библиофил, но имах и друга възможност; една извънредно рядка пеперуда, която от няколко месеца мъкнех в куфара си в стъклена кутийка. Един експерт беше заявил, че животинката струва „най-малко“ четиристотин хиляди франка. Следователно струваше двойно, а можех да измъкна и три пъти повече, ако я предложа на някой колекционер. Щях лично да купя билети от Трансатлантическата компания и щяхме да отседнем в хотел „Алгонкуин“ в Ню Йорк.

За по-нататък разчитах на братовчедка си Бела Дарви — тя беше направила кариера там и щеше да ни въведе в средата на киното. Това е. В общи линии такъв беше моят план.

Преброих до три и седнах на едно от стъпалата на голямото стълбище. През перилото виждах администрацията долу и портиера, който говореше с някакъв плешив човек в смокинг. Тя се обърна изненадана. Беше със зелена муселинена рокля и шалче в същия цвят.

— Защо да не заминем за Америка?

Извиках тази фраза от страх, че ще се спре в гърлото ми или ще се превърне в нечленоразделна реч. Поех дълбоко въздух и повторих също така високо:

— Защо да не заминем за Америка? Тя се приближи, седна на стъпалото до мен, стисна ръката ми и ме попита:

— Добре ли си?

— Да, да. Много е просто... Много е просто, много просто... Ще заминем за Америка...

Тя огледа обувките си с високи токчета, целуна ме по бузата и ми каза, че ще ѝ обясня тази работа по-късно. Минаваше девет часът и Мейнт ни чакаше в „Ръосер“ във Вейрие-дю-Лак.

Заведението напомняше странноприемниците по бреговете на Марна. Масите бяха наредени на голям понтон, около който бяха разположени дървени решетки, саксии със зелени растения и дръвчета. Вечеряше се на светлината на свещи. Ръоне беше избрал маса близо до водата.

Беше в бежов костюм от шантунг, махна ни с ръка. С него беше и някакъв млад мъж, който той ни представи — забравил съм името му. Седнахме срещу тях.

— Тук е много приятно — подхванах разговора аз.

— Да, не е лошо — отвърна Ръоне. — Това заведение е чудесно място за срещи...

— Откога? — попита Ивон.

— Открай време, скъпа.

Тя отново ме погледна и избухна в смях.

— Знаеш ли какво ми предложи Виктор? Искане да ме води в Америка.

— В Америка ли?

Той очевидно не разбираше.

— Що за хрумване.

— Да — казах аз. — В Америка. Той се усмихна недоволиво. За него това бяха празни приказки. Обърна се към приятеля си:

— Е, по-добре ли е? Онзи кимна.

— Сега трябва да хапнеш.

Говореше му като на дете, но младежът сигурно беше по-голям от мен. Беше с къса руса коса, с ангелски черти, а имаше рамене като на борец.

Ръоне ни обясни, че неговият приятел се явил следобед за титлата „Най-красивият атлет на Франция“. Състезанието се провело в

казиното. Получил само третото място в „младша възраст“. Младежът беше прокарал ръка в косите си, той се обърна към мен:

— Просто не извадих късмет...

За пръв път чух гласа му и за пръв път забелязах сините му като синчец очи. И днес си спомням колко детински безпомощен беше погледът му. Мейнт напълни чинията му със зеленчуци. Младежът продължаваше да говори към мен и към Ивон. Беше доверчив.

— Ония мръсници от журито... трябваше да получа най-много точки за волните съчетания...

— Мълчи и яж — подкани го Мейнт със сърдечен глас.

От нашата маса се виждаха светлините на града, а малко по-встрани, точно отсреща на другия бряг, едно особено бляскаво огънче привличаше вниманието — „Сент-Роз“. През онази нощ фасадите на казиното и на Спортинга се осветяваха от прожектори, чиито лъчи докосваха езерото. Водата беше обагрена в червено и зелено. Чувах един глас, усилен многократно от някакъв високоговорител, но бяхме твърде далеч и не разбирахме думите. От спектакъла „Звук и Светлина“. Бях прочел в местната преса, че за случая някакъв актьор от Комеди-Франсез, мисля, че се казваше Марша, щял да рецитира „Езерото“ на Алфонс дьо Ламартин. Сигурно долавяхме ехото от неговия глас.

— Трябваше да останем в града и да погледам? — каза Мейнт. — Обожавам „Звук и Светлина“. А ти?

Беше се обърнал към младежа.

— Знам ли? — отвърна той. В погледа му сега прозираше още мощна тъга.

— Можем да наминем по-късно — предложи Ивон с усмивка.

— Не — каза Мейнт. — Тази нощ трябва да отида в Женева.

Какво щеше да прави там? С кого се срещаше в „Белвю“ и в „Павийон Ароза“, в тези места, които Кустикер ми съобщаваше по телефона? Някой ден нямаше да се завърне жив. Женева — привидно невинен, но престъпен град. Несигурен град. Транзитен град.

— Ще остана там три-четири дена — допълни Мейнт. — Като се върна, ще ви се обадя.

— Само че дотогава ние с Виктор ще сме заминали за Америка — заяви Ивон.

И се разсмя. Не разбирах защо приема с насмешка моя проект. Усещах как, без да искам, започвах да кипя от яд.

— Писна ми от тая Франция — казах аз с безапелационен тон.

— И на мен — заяви приятелят на Мейнт грубо и начинът, по който изрече тези думи, никак не отговаряше на скромността и тъгата, които бе проявявал дотогава.

Тази забележка разведри атмосферата.

Мейнт бе поръчал алкохол, ние бяхме останали единствените посетители. В далечината високоговорителите разпръскваха музика, която долиташе откъслечно до нас.

— Това — каза Мейнт — е тукашната духовна музика. Тя участва във всички спектакли „Звук и Светлина“.

Той се обърна към нас:

— Какво ще правите тази вечер?

— Ще си приготвим багажите и заминаваме за Америка — заявих аз сухо.

Ивон отново ме изгледа с безпокойство.

— Какво се е заинатил с тази Америка! — каза Мейнт. — Я стига, сам ли ще ме оставите?

— Съвсем не — възразих аз.

И четиримата се чукнахме просто така, безпричинно, само защото Мейнт ни предложи. Младежът се усмихна вяло и в сините му очи проблесна краткотрайна весела светлинка. Ивон ме хвана за ръка. Сервитьорите бяха започнали да подреждат масите.

Това са моите спомени, само те ми останаха от последната вечеря.

Тя ме слушаше със свити вежди, много внимателно. Беше се изтегнала в леглото, увита в стария си копринен пенъоар на червени точки. Обяснявах ѝ своя план: Трансатлантическата компания, хотел „Алгонкуин“ и моята братовчедка Бела Дарви... Америка, където щяхме да отплуваме след няколко дена, тази обетована земя, която с всяка изречена дума ми се струваше все по-близка, все по-осезаема. Нима от другата страна на езерото не блестяха нейните светлини?

Тя ме прекъсна два-три пъти, като ми задаваше въпроси: „Какво ще правим в Америка?“, „Как ще си издействуваме визи?“, „С какви пари ще живеем?“. А аз дори не си давах сметка — толкова ме беше завладяла мечтата, че гласът ѝ ставаше все по-неясен. Очите ѝ бяха

премрежени, може би дори затворени, но тя внезапно ги отваряше широко и ме гледаше с ужасено изражение. Не, не можехме да останем във Франция, в тази малка задушна страна, сред тези „зачервени“ пиячи, сред разните колоездачи и лигавите гастрономи, които умеят да различават всички видове круши. Задъхвах се от гняв. Не можехме да останем нито миг повече в тази страна, където ловуваха с гончета. Край. Стига толкова. Куфарите. Бързо.

Тя заспа. Сгуши се на леглото. Изглеждаше пет години по-млада с пухкавите си бузи, с леката си, почти незабележима усмивка. Заспа, както когато ѝ четях „История на Англия“, този път дори по-бързо, отколкото като слушаше Мороа.

Седнах на перваза на прозореца, загледах я. Някъде пламваха ракети.

Започнах да прибирам багажа. Бях загасил всички светлини в стаята, за да не я будя, оставих само лампата на нощното шкафче. Събирах една по една от шкафовете нейните и моите вещи.

Подредих отворените куфари на земята. Нейните бяха шест, с различна големина. Заедно с моите ставаха единадесет, без да се брои сандъкът-гардероб. Събрах старите си вестници и дрехите, но трудно беше да се подредят нейните вещи и всеки път, когато вече мислех, че съм свършил напълно, откривах още една рокля, шишенце парфюм или куп шалове. Кучето седеше на канапето и ме наблюдаваше с внимателен поглед как снова.

Нямах сили да затворя куфарите и се строполих на един стол. Кучето бе опряло брадата си на ръба на канапето и ме наблюдаваше изпод око. Дълго се гледахме така, сякаш не се виждахме.

Развиделяваше се, в главата ми се мярна един спомен. Къде бях изживявал подобен миг? Отново виждах мебелираните апартаменти в XVI и XVII район — улица Полковник Мол, площад Виларе-дьо-Жоайоз, авеню Генерал Балфурие, — стените, облепени със същите тапети като в „Ермитажа“, столовете и креслата, навяващи същото отчаяние. Безцветни места, недълговечни пристанища, които човек винаги трябваше да напуска, преди да дойдат германците, и които не запазваха никаква следа от него.

Събуди ме тя. Гледаше смаяно претъпканите куфари.

— Защо направи това?

Седна на най-големия, който беше от червеникавожълта кожа. Изглеждаше уморена, сякаш цяла нощ ми беше помагала да подреждаме багажа. Беше с хавлията, която се разтваряше на гърдите ѝ.

Тогава отново ѝ заговорих тихо за Америка. Усещах как скандирам фразите, излизаше много напевно.

Като последен аргумент ѝ съобщих, че дори Мора, писателят, от когото тя се възхищаваше, през 1940 година е заминал за Америка. Мора.

Мора.

Тя кимна и ми се усмихна мило. Съгласи се. Щели сме да заминем веднага щом ни се удаде. Не искала да ми противоречи. Но сега трябвало да си почине. Погали ме с ръка по челото.

Имах да уреждам още някои подробности. Например визата за кучето.

Слушаше ме с усмивка, без да възразява. Говорих часове наред и на езика ми идваха все едни и същи думи: „Алгонкуин“, Бруклин, Трансатлантическата компания, Цукор, Голдуин, „Уорнър Броз“, Бела Дарви... Все пак беше търпелива.

— Трябва да поспиш — повтаряше ми тя от време на време.

Чаках. Какво ставаше с нея? Беше ми обещала, че ще бъде на гарата половин час преди заминаването на експреса за Париж. Така нямаше опасност да го пропуснем. Но ето вече заминаваше втори експрес. И аз стоях прав и гледах изнизващата се върволица от вагони. Зад мен бяха разположени в полукръг около една пейка куфарите ми и сандъкът-гардероб, който стърчеше във вертикално положение. Студена светлина рисуваше сенки по перона. И аз изпитвах особеното усещане за празнота и затъпяване, което ни обзема, когато отmine някой влак.

Всъщност очаквах го. Щеше да бъде невероятно, ако нещата се бяха развили по друг начин. Огледах отново своя багаж. Триста или четиристотин килограма, които винаги влачех със себе си. За какво? При тази мисъл се разтърсих от горчив смях.

Следващият влак идваше шест минути след полунощ. Разполагах с повече от час, излязох от гарата, оставих багажа си на перона. Съдържанието не можеше да заинтересува никого. Пък и куфарите бяха твърде тежки за пренасяне.

Влязох в кафенето с форма на ротонда, което е до хотел „Вердюн“. Дали се казваше „Циферблати“ или „Бъдеще“? На масите в дъното играеха шах. Тъмна дървена врата, зад която беше билиардната. Кафенето се осветяваше от трепкащи розови неонов тръби. Чувах на дълги интервали тракането на билиардните топки и непрестанното съскане на неона. Нищо повече. Нито дума. Нито дори въздишка. Тихичко поръчах липов чай с ментова есенция.

Внезапно Америка ми се видя съвсем далечна. Дали Албер, бащата на Ивон, бе идвал тук да играе билиард? Искаше ми се да зная. Започваше да ме обзема вцепенение, в това кафене отново откривах спокойствието, което изпитвах у госпожа Бюфаз в „Липите“. Като в калейдоскоп или като при циклотимия една мечта заменяше друга. Представях си как сме с Ивон не в Америка, а в едно провинциално градче, което странно приличаше на Байон. Да, живеехме на улица Тиер и в летните вечери отивахме да се разхождаме под аркадите на театъра и по алеите. Ивон ме хващаше под ръка, чувахме тупкането на топките за тенис. В неделя следобед обикаляхме крепостта и сядяхме на пейка в градската градина до паметника на Леон Бона. Байон, град на отдих и спокойствие след толкова години несигурност. Може би още не беше съвсем късно. Байон...

Търсих я навсякъде. Опитах се да я намеря в „Сент-Роз“ сред многобройните клиенти, сред танцуващите двойки. Имаше вечеринка, отбелязана в програмата на празненствата през този сезон: мисля, че се казваше „Бляскава вечер“. Да, бляскава. От време на време порой конфети покриваха коси и рамене.

На същата маса, както вечерта след състезанието за купата, забелязах Фосорие, двойката Ролан-Мишел, чернооката жена, председателя на клуба за голф и двете загорели блондинки. Те сякаш просто цял месец не бяха напускали местата си. Само прическата на Фосорие се беше променила: една сребриста вълна образуваше нещо като диадема около челото му. После се появяваше малка вдлъбнатина. Друга, много плътна вълна беше зализана върху темето му и се спускаше като водопад по тила. Не, не сънувах. Те станаха и тръгнаха към дансинга. Оркестърът свиреше пасо добле. Смесиха се с другите танцьори под пороя от конфети. И всичко това играе, лети, върти се като вихър и се разпръсква в моите спомени. Прашинки.

Една ръка докосна рамото ми. Управителят на заведението, така нареченият Пули.

— Търсите ли някого, господин Хмара? Говореше ми шепнешком, до самото ухо.

— Госпожица Ивон... Ивон Жаке... Изрекох името без особена надежда. Откъде ще я знае. Толкова лица. Клиентите се сменят всяка нощ. Ако му покажех снимка, сигурно щеше да я познае. Човек винаги трябва да носи със себе си снимките на тези, които обича.

— Госпожица Жаке? Тя току-що излезе придружена от господин Даниел Хендрикс...

— Наистина ли?

Кой знае как съм изглеждал, сигурно съм издул бузи като дете, готово да се разплаче, защото той ме хвана за ръката.

— Да, да. Придружена от господин Даниел Хендрикс.

Не казваше „заедно с“, а „придружена от“ и аз разпознах разпространената в доброто каирско и александрийско общество маниерност на изразяване от времето, когато френският език там беше официален.

— Искате ли да пийнем по чашка?

— Не, влакът ми заминава шест минути след полунощ.

— Добре, тогава ще ви придружа до гарата, Хмара.

Дърпаше ме за ръката. Държеше се свойски, но почтително. Прекосихме блъсканицата на дансинга. Продължаваха да свирят пасо добле. Сега конфетите се силеха непрекъснато, заслепяваха ме. Около мен се смееха, въртяха се. Блъснах се във Фосорие. Една от загорелите блондинки, тази, която се казваше Мег Девилърс, се хвърли на врата ми:

— О, вие... вие... вие...

Не искаше да ме пусне. Влачих я два-три метра. Най-сетне успях да се освободя. Пули и аз застанахме на стълбището. Косите и саката ни бяха нашарени с конфети.

— Това е тя „Бляскавата нощ“, Хмара. Той сви рамене.

Колата му беше паркирана пред „Сент-Роз“, край пътя, който заобикаляше езерото. Беше „Симка-Шамбор“, той тържествено ми отвори вратата.

— Заповядайте в таратайката. Не потегли веднага.

— В Кайро имах открита лимузина. И внезапно без връзка:

— Хмара, а куфарите ви?

— На гарата са.

Пътувахме вече няколко минути, той ме запитва:

— За къде пътувате?

Не отвърнах. Той забави ход. Движихме се с по-малко от тридесет километра в час. Обърна се към мен:

— ... Пътешествията... Мълчеше. Аз също.

— Все пак трябва да се установяваме някъде — каза той накрая.
— За съжаление...

Минавахме край езерото. За последен път гледах светлините, отсреща блещукаше Вейрие, а пред нас тъмнееше Карабасел. Присвих очи, за да видя как минава въздушната железница. Не. Бяхме прекалено далеч.

— Ще се върнете ли пак тук, Хмара?

— Не зная.

— Имате късмет, дето си отивате. Ах, тези планини...

Посочи ми далечното било на Аравите, което се очертаваше на лунната светлина.

— Сякаш всеки момент ще ти се стоварят отгоре. Задушавам се, Хмара.

Тази изповед беше действително сърдечна. Развълнува ме, но нямах сили да го утеша. Пък и той в края на краищата беше по-възрастен от мен.

Влязохме в града по авеню Маршал Лъоклер. Наблизо бе родната къща на Ивон. Пули караше прекалено вляво, като англичаните, но за щастие в другата посока нямаше движение.

— Подранихме, Хмара.

Той спря своя „Шамбор“ на площада пред гарата до хотел „Вердюн“.

Прекошихме пустата чакалня. Дори не се наложи Пули да си взема перонен билет. Багажът си беше на същото място.

Седнахме на пейката. Само ние. Тишината, топлият въздух, осветлението напомняха нещо тропическо.

— Странно — забеляза Пули, — също като гаричката в Рамлех...

Предложи ми цигара. Пушихме сериозно, без да говорим. Мисля дори, че от предизвикателство направих няколко кръгчета.

— Наистина ли госпожица Ивон Жаке си тръгна с господин Даниел Хендрикс? — запитах спокойно.

— Да, да. Защо?

Той приглади черните си мустаци. Усетих, че иска да ми каже нещо много прочувствено и решително, но не му идеше — наум. Челото му се набърчи. По слепоочията му още малко и щяха да полазят капки пот. Погледна часовника си. Две минути след полунощ. Каза с усилие:

— Бих могъл да ви бъда баща, Хмара... Чуйте ме... Животът е пред вас... Трябва да бъдете смел...

Оглеждаше се наляво, надясно, за да види дали не пристига влакът.

— Даже аз, на моите години... Предпочитам да не гледам в миналото... Опитвам се да забравя Египет...

Влакът влизаше в гарата. Той го следеше с очи като омагьосан.

Поиска да ми помогне да си кача багажа. Подаваше ми един по един куфарите и аз ги подреждах в коридора на вагона. Един. После два. После три.

Много се измъчихме със сандъка-гардероб. Сигурно си скъса някой мускул, докато го вдигаше и го буташе към мен, но го правеше като обзет от бяс.

Железничарят затвори вратите. Смъкнах стъклото и се наведох навън. Пули ми се усмихна.

— Не забравяйте Египет, желая ви щастие, *old sport*...

Двете английски думи, изречени от него, ме изненадаха. Махаше с ръка. Влакът потегли. Внезапно той забеляза, че сме забравили един от куфарите, заобления, до пейката. Грабна го, затича се. Опитваше се да настигне вагона. Накрая се спря задъхано и безсилно отпусна ръце. Продължаваше да държи куфара и стоеше прав под светлините на перона. Като часовой, който ставаше все по-мъничък и по-мъничък. Като оловен войник.

ВЕРА ГАНЧЕВА

РЕЦЕНЗИЯ ОТ ВЕРА ГАНЧЕВА

„Да пишеш не е естествено — заявява авторът на «Вила „Тъга“» в едно от редките си интервюта. — И повечето писатели всъщност изпитват смътното желание да правят нещо друго. Хемингуей например е искал да бъде тореадор... В последна сметка не са тъй малко онези, които пишат, за да компенсират някакъв неуспех.“

Твърде оскъдни са сведенията, с които разполагаме за самия Патрик Модиано, та да узнаем дали и за него творчеството е по-скоро сурогат или психотерапия, отколкото амбиция. Подобно на своите герои той застава срещу читателя в контражур и чертите на лицето му се губят, наред с характерните подробности от външността му, обобщени в силует, достатъчно категоричен и изразителен обаче, за да го възприемаме не като очертание, а като съвсем осезаемо присъствие. Литературните критици са единодушни: романите на този млад писател (роден е в 1947 г.) допринесоха за обновяването, от което френската художествена проза имаше направо „биологична“ необходимост и което действително настъпи през изтеклото десетилетие, подсигурявайки ѝ (поне за някое време напред) моралното основание да ползува облагите на слава, тъй дълго почетна вместо реална. Но произведенията на Патрик Модиано не се поддават на тъй лесно етикетиране и противоречат на традиционните представи за романа — като понятие и жанр „в смисъла, в който възниква още през XVII век, достигайки истинско развитие обаче едва през XIX... И макар с известно преувеличение, можем да твърдим все пак, че романът е най-плебейската форма на литературата“, посочва той в разговор с критика Жером Льотор и оставя на другите да преценят в каква степен е успял да го облагороди, и то „отвътре“, чрез преливане на синя кръв, събирана капка по капка от порцелановата аорта на елегията.

Резултатите от това усилие (по-точно би било да кажем намерение или стремеж, защото един текст на Модиано не ни

обременява, но ни захранва с напрежение) са несъмнено доста успешни, щом така релефно откроиха фигурата му на фона на най-новата френска белетристика, а не дотам привичното пренебрежение, което проявява към масмедииите и към възможностите им да превръщат именитостта в шумна слава, пък го обособи като интелектуален ексцентрик, като творец-отшелник с интригуваща и странна личност. Телевизията и печатът обаче не пропускат поводи да нахълтат с камери и микрофони в неговата носталготека, която изпълват с глъч, смущаваща вгълбеното мълчание на редовните ѝ посетители. Затворен и саможив, Модiano вероятно би залостил вратите, водещи към нея, ако не съзнаваше, че такава агресия съпътствува неизбежно успеха и нарастващата популярност, но поне не позволява на тропетите им да заглушават онази „малка следобедна музика“, чиито минорни звуци в меланхоличните часове преди залеза са сигурно указание за присъствието му... Като писател той е роден в зодията на литературните награди: неговото първо произведение („Площад Етоал“, 1968) беше удостоено с две, последвалите го също бяха отличени от най-авторитетни журита и въобще досегашното му развитие никак не оспорва блестящия хороскоп, който критиката му бе съставила още тогава. Днес тридесет и три годишен, той изглежда дори твърде млад за известността, която вече има и която уж осенява романистите чак във втората половина на живота им. Може би тъкмо поради това някои го сравняват с Реймон Радиге (1903 — 1923): талант, просветнал като ярък лъч и угаснал трагично, прогаряйки обаче своя диря във френската поезия и проза, но макар да уверява, че тази аналогия го ласкае, Модiano признава, че още от времето на своя дебют-„фойерверк“ изпитва все по-угнетителна тревога да не би да е осъден на заточение в младостта си, тоест да твори по рефлекс, не по осмислена потребност; да преповтаря онова, което чува вътре в себе си, без да се вслушва в гласовете и думите, идещи отвън; да тъпче в тясното пространство на лоялността към своята собствена индивидуалност и безспир да я възпроизвежда като литературен еталон; да пише все същата книга, която постепенно ще отегчи и най-ревностните му читатели, и него самия... „Ето кое отличава поета от романиста! — възкликва той. — Докато превъзбудата на непрестанното юношество е необходима за първия, дори и да го взриви, зрелостта е абсолютно задължителна за втория, и то именно

заради уталожването и опита, които носи, заради силата да бъде превъзмогнат азът.“ Но колкото и да се стреми да не поема риска, Модриано си е всъщност истински поет — чувствителен до болезненост, проникновен и интуитивен, деликатно предизвикателен. Той влиза в досег с реалността през „акустична маска“ от бяла коприна и къса дните като цветя, които суши и подрежда в хербарии, та по тези ефимерни и едва четливи знаци да възстановява после пътя, извървян без компас от някого във време, което не му е принадлежало, и из страна, която паметта му е отказала да назове. Романи или поеми? Може би романи-поеми за спомена. Вбит като клин в стената на един живот, за да поддържа лавицата с напращени сувенири, или пък отекващ като йерихонска тръба, която срива до основи укрепленията, зидани от илюзии; за спомена като добродетел и жребий, като цел, клаксон и амулет, като посвещение и епитафия. А и като единствения печат, който повечето от нас оставят в душите на другите, и то на онези, които са разбрали, че забравата е синоним на края...

Буда например говори за божества, сгромолясали се от небесата, понеже паметта им отслабнала или се разстроила, та затова били преродени в простосмъртни. Чрез аскетизъм, медитация и йогийска дисциплина повечето съумели да възобновят брънките, изпадали от веригите на техните спомени и дори да им придадат някогашната лъскавина, но не получили пълно опрощение: да си припомниш, не е все едно да помниш, както да намериш, не ще рече, че притежаваш, или да гледаш — че виждаш; припомня се забравеното, а какво е забравата, ако не невежество, зависимост и гибел? Паметта гарантира самостоятелност, но е сложна, многосъставна, нелека. И когато героят на Модриано от „Семейна хроника“ (1977) заявява, че иска да я загуби, това не означава непременно, че той не би могъл да схване и разтълкува поуката на древната притча, а нежелание да мъкне в съзнанието си цялото нейно бreme, което не би му позволило да съществува без угнетителното чувство за неясна и безпричинна вина. Паметта обаче представлява не толкова низ от спомени и възпоминания, колкото неразривна ценностна система, чието произволно накърняване не минава безнаказано, освен ако не е било заслужено с упорство или със страдание. Решени на всичко, героите на Модриано изпробват двете алтернативи, тръгвайки по мъките на самоопознаването и обсебени от идеята фикс да се реабилитират за

нещо пред самите себе си, да обърнат ретроспективата в перспектива и да пуснат котва в хлъзгавото дъно на един свят, който им е чужд, както чужди са му и те: психосоциална несъвместимост, чиито драматични последици инстинктът им помага да отсрочват.

Изтънчен „Рембо“ на миналото, трансформирано в бъдеще, Модриано не ни спестява нито един етап от олимпиадата на страха, в която неговите герои се състезават с двойници, родени във възпаленото им въображение на мъстители и жертви. За Серж Александр от „Околовръстните булеварди“ (1972) такъв е може би баща му, когото помни съвсем смътно и чиято съдба в годините на войната се опитва да реконструира по една избледняла снимка. С неотстъпчивост и свръхусилие той я мултиплицира в кадри на потресаващ филм за цинизма, покварата и предателството, който си прожектира в празната зала на своето настояще, додето не се смеси със странната и плашеща група на действащите му лица. Виктор Хмара от „Вила «Тъга»“ (1975) се връща близо петнайсет години назад — към един юли, нажежен от предчувствие за надвисваща опасност, и едва ли е толкова важно дали с удоволствие, печал или неприязън се сеща за дните, прекарани в курортното градче на френско-швейцарската граница, където новата среда, куриозната идентичност и неангажиращите познанства са му осигурили търсеното убежище: той разказва за всичко онова равномерно, без трепет и напрежение, сякаш го наблюдава през прозореца на влак — като пейзаж, уж някогашният, а променен от цветовете на съвсем друг сезон. Нещо; еди-къде си; може би... Читателят се омотава в тънката, но гъста мрежа на условността, изплетена от паяжинните нишки на алюзии и недомлъвки, в която се отпуска като в удобна люлка, а понечи ли да се изтръгне, установява с изненада, че е хванат в примка и обездвижен тъкмо от отмалата, приятна, пък напълнила тялото му с олово... Абсурд, разбира се. Но наситеният с йони „балнео“-климат, създаван от Модриано, наистина способствува за халюциниране: читатели и персонаж, се срещат на територия, неправдоподобна като в съновидение, обитавана от силуети, осеяна с кратери и кипарисови горички, прорязана от руслото на река с топло и мудно течение — Лета, по чиито брегове растат нарциси и хризантеми. Кой какъв е обаче и закъде са отправни пресечните точки на техните маршрути; чие име е псевдоним; вчера днес ли е или днес беше вчера: защо

енигмата е реалност и реалността — енигма? Метафизичността на тези въпроси не предполага конкретни отговори. С изключение впрочем на един, съществен и дори кардинален за битието на обикновените хора, който постоянно занимава героите на Модiano, а без съмнение и него самия: какво остава в края на краищата от живота ни, пометен от разрушителната стихия на времето? Фактите, събитията и взаимоотношенията на актуалността са противоположни за личността и могат да причинят нейния разпад, ако тя не се самореставрира с помощта на паметта, обезпечаваща ѝ и основен градивен материал, и огледална повърхност, в която да се вижда „в цял ръст“... Реминисценциите са светлините, които ни сочат изхода от тунела, внушава Модiano, избрал за мото на творчеството си многозначителния афоризъм на Ръоне Шар: „Какво друго е животът, ако не упорството да завършиш един спомен?“ Или да го наченеш, по примера на Патрик от „Семейна хроника“, склонен на безкомпромисно съучастничество с настоящето, за да спаси своите родители от забравата, а себе си — от товара на техните заблуди и от напразното чакане край арката, под която трябва да мине мъката, преобразена в обещание.

Известно е, че кризисните ситуации изявяват характера с „лакмусова“ недвусмисленост. Убедеността на Модiano, че днес такива просто липсват, подлежи на оспорване, но тъкмо тя го тласка все към периода на окупацията, притегателен за него обаче не толкова със смъртоносния волтаж на сблъсъка, колкото с тайнствеността и призрачността на атмосферата, с подмолността и дебнещата угроза, с фалшивите документи, меките шапки, нахлупени ниско над неузнаваеми лица, непроизнасяните присъди, безследното изчезване на хора... Именно оттам започва той археологическите разкопки, необходими му за всяка поредна история на индивид, озовал се пред стена, издигната от паметта и отвъд която (може би) е неговото истинско его. А Ги Ролан от „Улица «Тъмните магазинчета»“ (1978) е изправен пред още по-трудно преодолимо препятствие: амнезията го е обрекла на дълъг и стръмен път в обратна посока — не към бъдещето, а към миналото му, където (може би) ще се съедини с онзи, който е бил преди, или... Връщане напред няма. И ако Модiano далеч не е първият писател, привлечен от темата за трагедията на личността, изкоренена от своята собствена почва, той действително обогатява

„амнезиографията“ в литературата чрез необичайната ѝ трактовка, предоставяйки на героя си тъжната привилегия да каталогизира останките от един живот на земята, а на читателя — извода, че представата за тяхната нищожност е спасително табу за смъртния. „Не поглеждай назад!“ — жената на библейския Лот престъпила тази повеля и за назидание била превърната в статуя от сол. Но Ги Ролан е готов и на това, защото съзнава, че е по-добре да си статуя с идентичност, отколкото човек без нея.

„Патрик Модиано сякаш пише със синьо мастило върху жълта хартия — отбеляза «Фигаро». — Той е може би нашият Вермеер на романа.“ Съпоставката е изискана, макар и не съвсем оправдана: камерността на сюжетите, безупречното композиционно съизмеряване, постигнато с почти математическа прецизност, изразителният лаконизъм са качества, присъщи и за майстора от Делфт, и за писателя от Париж, но тъждествеността, която те обуславя, е по-скоро формална, защото касае горни, тоест външни пластове на изкуството им, а няма съдържанието на психоемоционална близост. Там, където у Вермеер струи изобилно слънчева светлина, у Модиано се стеле бисерна, но плътна мъгла, която попива контурите на предметите и превръща хората в сенки; любовта на първия към детайлите е пословична — ако вторият я споделяше, героите му не биха били така бездомни; на вдъхновението, с което живописецът опоектизира ежедневието, романистът отвръща с ракурси, при които то придобива изненадващи и тревожно сепващи измерения... А сигурно ще е по-точно да го наречем Модилиано заради елегантната опростеност на неговия повествователен маниер, заради „малокръвието“ на стила му, дължащо се на нарочна недохраненост с нюанси, и естествено, заради умението да синтезира в „йероглифи“ цели състояния, категории, понятия. Той не прибегва и до метафори, понеже счита, че дори най-преките значения на думите са заредени с преносен смисъл, превръщан нерядко в абсурд от действителността, която езикът репродуцира. И макар в граматиката да не съществува настояще свършено, Модиано демонстрира, че такова време има — не глаголно, но психическо. А следователно и социално.

„Не намирате ли, че човекът на ей тази снимка прилича на мен?“ — пита с плаха надежда Ги Ролан от „Улица «Тъмните магазинчета»“. Отговорите, които получава варират, но са до един уклончиви,

колебливи. Толкова по-сигурни сме обаче ние, разпознавайки портрета, който Модяно ни показва от разстояние: „Не, това не е Стендал. Не е и Флобер или Пруст. А Кафка.“

Вера Ганчева

Източник: <http://bezmonitor.com>

Издание:

Патрик Модiano, ВИЛА „ГЪГА“

Рецензент Вера Ганчева

Френска Първо издание

Редактор Рада Шарланджиева

Технически редактор Божидар Петров

Коректори: Евгения Кръстанова Петя Калевска

(На страница 56 в хартиената книга пише „акустираме“, което е прочее една правописна грешка. Бел от Виктор — <http://bezmonitor.com>)

Дадена за набор април 1980 г. Подписана за печат юни 1980 г.
Излязла от печат ноември 1980 г.

Цена 0,87 лв.

ДИ „Народна култура“ ДПК „Димитър Благоев“ — София, ул. „Г. Генов“ №4 — София, ул. „Н. Ракитин“ №2

Patrick Modiano

Villa TRISTE

(c) Gallimard Paris 1975

Traduit du francaias par (c) Penka Proikova Redacteur: Rada Charlandjieva Editions Narodna Kultura Sofia 1980

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.